

ΕΝΤΟΣ

ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

φεβρουάριος 1988

τεύχος 296

τιμή ΕΤ.08

αφιέρωμα: 2η πορεία
γυναικών — είναι
αναγκαία η αναπτυξη
του γυναικειού λογού
στην κυπρο — συνεν-
τευξεις απο ξενες αν-
τιπροσωπους — ξενος
τυπος για την πορεία —
οι δημοσιογραφοι για
την πορεία — εναλλα-
κτικες μορφες ενεργ-
ειας — προ των εκλο-
γων — ελληνικοτητα
του ελυτη — χοηφο-
ρες — show business
του αρκα.

Ανοίγει στην Παλιά Λευκωσία κοντά στην Πύλη Αμειχωστόου μια νέα γκαλερί με το όνομα Ηριδανός. Ο χώρος συνδυάζεται με μικρά και καθιστικά και προσφέρει διάφορα ποτά (κυπριακά και ξένα) και ζεστά ροφήματα. Υπάρχει επίσης τζάκι που δημιουργεί ιδιαίτερη ζεστασιά.

Την ιδέα αυτή για τον Ηριδανό είχαν ο Δήμος Πρωτοπαπιάς (σπουδές στο Θέατρο και Φιλοσοφία) και η Γκόλα Χατζήπαπα (σπουδές στη Ζωγραφική).

Όταν λοιπόν το Αλιωτικό (το όνομα της ταβέρνας που υπήρχε πριν) σταμάτησε την λειτουργία του, με κέφι και πολλή δουλειά ετοίμασαν τον χώρο σύμφωνα με την αρχική ιδέα. Σάφητταν ξανά όλοι οι τοίχοι, έγινε νέα επίπλωση με παλιές καρέκλες από γνήσιο κηποσκόλο τόνο, μπήκε χαλί και διαμορφώθηκε η διακόσμηση και το καθιστικό έτσι που να υπάρχει άνεση.

Στις 20 του Δεκέμβρη άνοιξε η πρώτη έκθεση με έργα της Ρέας Μπέλλου και του Πάση Μεταξά με μια επιλογή από παλιά και νέα δουλειά των δύο καλλιτεχνών.

Μετά την έκθεση αυτή ακολούθησε έκθεση φωτογραφίας, έγινε διάλεξη από τον καλλιτέχνη με θέμα: «Οι βασικές αρχές της φωτογραφίας».

Για την διάλεξη υπήρξε αρκετό ενδιαφέρον και έτσι προγραμματίστηκε για μια ακόμη φορά έτσι που να μπορούν τα άτομα που ενδιαφέρονται για περισσότερες λειτουργίες πάνω στην Τέχνη της φωτογραφίας να καλύτερεύσουν τις γνώσεις τους.

Ο Δήμος και η Πόλη είναι αρκετά ευχαριστημένοι με τον τρόπο που λειτουργεί ο Ηριδανός. «Ο κόσμος έρχεται» μου είπαν, «βλέπει τα έργα, κάθεται, ησυχάζει, ηρεμιά, και διαβάζει τα διάφορα έντυπα που υπάρχουν στον χώρο. Αρκετός κόσμος έχει κάνει τον Ηριδανό σπίτι του. Θέλουμε να νοιώθει άνετα μέσα στην Τέχνη. Η τέχνη δεν πρέπει να είναι κάτι ξεχωριστό από μας. Πρέπει να μας αγγίζει, να μας αφορά, να έχουμε μια άμεση σχέση μαζί της και όχι να είναι κάτι μακρινό, ξεχωριστό από μας».

Γι' αυτό του σκοπό ο Ηριδανός θα ζητά από τους καλλιτέχνες που εκθέτουν τα έργα τους να είναι παρόντες κατά την διάρκεια της έκθεσης (αν φυσικά τούτο είναι δυνατό) κάποιες συγκεκριμένες μέρες και ώρες ώστε να μπορεί ο οποιοσδήποτε να έλθει σε επαφή μαζί τους να κουβεντιάσει και να ρωτήσει για οτιδήποτε τον απασχολεί σχετικά με το έργο.

Στον Ηριδανό θα οργανώνεται κατά διαστήματα διάφορες βραδιές μουσικής, ποίησης, και θα γίνονται προβολές και διαλέξεις πάνω σε διάφορα θέματα. Συγκεκριμένα στις 22 Ιανουαρίου έγινε βραδιά Λατινοαμερικάνικης μουσικής με τους José Ramirez και Racho Rudas.

Η γκαλερί είναι ανοικτή από τις 11:00 το πρωί μέχρι αργά το βράδυ. Μπορεί κανείς να βρει πακέτα περιοδικά, βιβλία τέχνης και άλλα, πόστερς και διαλεκτούς δίσκους. Είναι δε ανοικτή και τις Κυριακές. Για όλες τις εκθέσεις, προβολές, διαλέξεις και εκδηλώσεις γίνονται ανακοινώσεις στον καθημερινό τύπο.

Γνωρίζουμε ότι:

- ένα μεγάλο μέρος των απεργιών του ΡΙΚ παίρνει ημελούς μοχους σε σχέση με τους άλλους εργαζόμενους.
- ένας μεγάλος αριθμός προσλήψεως στο ΡΙΚ έγινε στα πρώτα χρόνια της ανεξαρτησίας, μέσα από καρατανιστικές πρακτικές κι ότι το δικαίωμα συμμετοχής των εργαζομένων στη διοίκηση, δόθηκε τότε για λόγους κατοχύρωσης αυτής της πρακτικής.
- το δικαίωμα συμμετοχής των εργαζομένων στο ΡΙΚ δεν χρησιμοποιήθηκε σωστά.
- η αριστερά είναι εν πολλοίς αποκλεισμένη από το ίδρυμα.
- οι εργαζόμενοι του ΡΙΚ θα μπορούσαν να προωθήσουν μαζί με τ' άλλα τους αιτήματα και ζητήματα ελευθερίας της έκφρασης, ελεύθερης πρόσβασης των κοινωνικών φορέων στο ΡΙΚ, κατέργηση της λογοκρισίας (και μάλιστα της τέχνης), αυστηρή προβολή των εργατικών αγώνων (του δικού τους αιμπεριλαμβανομένων).

Όμως τους υποστηρίζουμε και τους καλούμε να μην υποχωρήσουν διότι:

- κανένας αγώνας εργαζομένων δεν πρέπει πλέον να χάνεται.
- το δικαίωμα ελέγχου των εργαζομένων πάνω στην εργοδοσία πρέπει να διαφυλαχτεί όπου υπάρχει και να επεχταθεί ποσοτικά και ποιοτικά παντού.
- μπαίνουμε σε μια περίοδο όπου η εργατική αλληλεγγύη πρέπει να επεκταθεί και να εμπειδωθεί.
- είμαστε πεπεισμένοι ότι για την κακή ποιότητα του ΡΙΚ φταίει κύρια η εργοδοσία και η κυβέρνηση

Κωστής Αχιωτίης

Από τον καθημερινό τύπο ανηγάφουμε: Απην παραμονή της Γ'ρωιοχρονιας διαορύχθηκε η υπεραγορά Αθηανιτή στη Λάρνακα και κλάπηκαν απ' αυτή πόντε χιλιάδες λίρες σε μετρητά και είδη αξίας δέκα χιλιάδων λιρών.

Λίγες μέρες αργότερα συλλαβήνεται ο Κουτρούμανος και οδηγείται στο δικαστήριο Λάρνακας ως ύποπτος σχετικα με όλη τή υπόθεση και εναντιον του εκδόθηκε διάταγμα οκταήμερης κράτησης.

Ο 28χρονος Ελλαδίτης μεταφέρεται στον κεντρικό αστυνομικό σταθμό Λάρνακας και κλείνεται σε κελί του σταθμού.

Την ίδια μέρα το απόγευμα στις 3.35 ο Κουτρούμανος βρίσκεται από αστυνομικό που επιθεωρούσε το κρατητήριο, κρημασμένος με αυτοσχέδια θηλιά από λωρίδα υφάσματος του στρώματος, από την πόρτα του κελιού.

Και παράκω η περιγραφή της σύλληψης του Δημήτρη Κουτρούμανου όπως την αφιγείται ο αδελφός του.

«Οι αστυνομικοί ήταν με δυο λαντ-ράβερ και οπλισμένοι με αυτόματα.

Έριξαν εναντίον του αδελφού μου πάνω από εκατό σφαίρες

Όταν τον έπιασαν τον ποδοπάτησαν άγρια και τον χτυπούσαν. Ένας αστυνομικός με απείλησε με πιστόλι στον κνήμηκα προς τον αδελφό μου ενώ τα πεθερικά μου εγώ και οι άλλοι του λέγαμε να παραδοθεί.

Η αστυνομία έκανε μάχη κι ένας αστυνομικός (υπεύθυνος) φώναζε πυροβολείστε τον πυροβολείστε τον...

Ο αδελφός μου ήταν ξυπόλυτος στους καλαμιώνες με κόκκινη φόρμα στόχης...

Αναφορικά με το παρελθόν του, ο αυτόχειρας είχε κλειστεί στα δεκαέξι του χρόνια στο αναμορφωτήριο Κορυδαλλού.

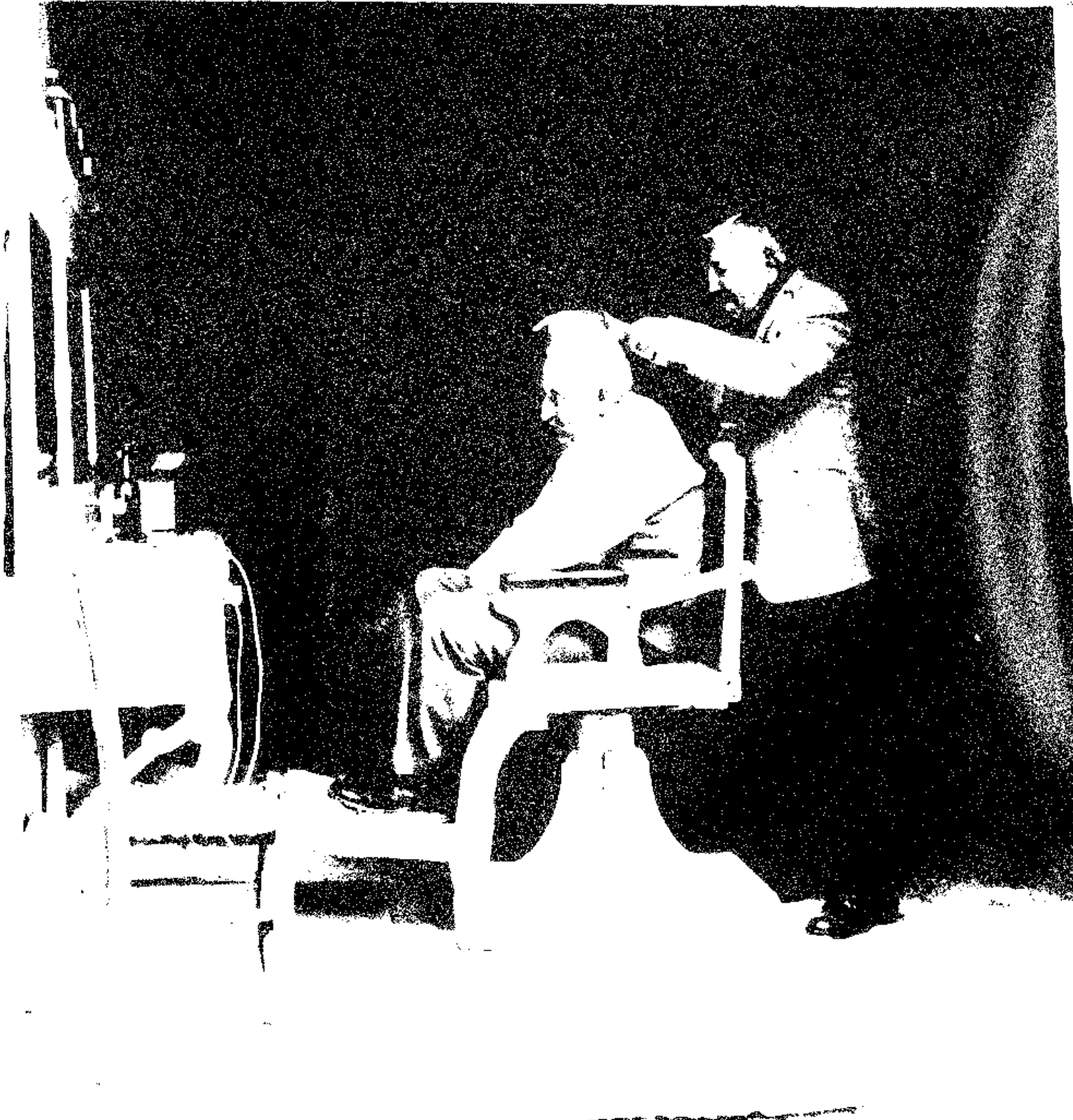
«Έξερε από αυτά...»

Μετά λοιπόν απ' αυτά κι ίσως άλλα που ακολούθησαν, ο άνθρωπος αυτοκτόνησε. Ολοσέλιδα κείμενα σε αρκετές εφημερίδες, αστυνομικοί διευθυντές ερευνούν, το θέμα ήδη ξεχάστηκε τη στιγμή που γράφονται αυτές οι γραμμές και σε κάτι μήνες μια σύντομη ανακοίνωση θα μας εξηγήει το πως(?) της ιστορίας.

Η όλη πόντως σκηνή της σύλληψης του ύποπτου μέχρι την στιγμή εκείνη, κι όχι ενόχου κατά το σύνταγμα, (μην ξεχνάμε τα λίγα καλά του αγγλοσαξωνικού μας συντάγματος). Δείχνει μια ανησυχητική τάση εξαμερικανισμού των αστυνομικών ηθών και γενικά μιας επικινδυνής ροπής των αστυνομικών αρχών προς την ασύδοξη βία ιδίως αν συναρτηθεί με πιο «ακροτεινά» γεγονότα στου δολοφονίας Φρυδά, του νεκρού στον Ολυμπιακό και τα συμφραζόμενα της υπόθεσης Γιουρούκης. Εάν υποθέσουμε ότι ως λέει και το σύνταγμα η κλοπή £15.000 από τον Αθηανιτή είναι μεγάλο «αμάρτημα» η εξώθηση ενός ανθρώπου στο θάνατο τι είναι και πως ξεπληρώνεται!

Στοιχείο παρηγορίας ή ενδείξη αντιστάσης του λαϊκού ενστίχτου που συμπάσχει με τους δικούς του νεκρού και αρκετές φορές τον αντιλαμβάνεται σαν ένα γενναίο.

Κωστής Αχιωτίης.

Αυτές οι εκδόσεις μου προσφέρουν τρεις επιλογές:

- 1) την απουσία
- 2) το λευκό
- 3) το άκυρο

Και οι τρεις επιλογές μπορούν να έχουν σαν κοινό παρονομαστή τη διαμαρτυρία κάποιου που δεν είναι ο δεξιός αλλά ο σωστός εξουιστής από τη σκληρά και λιτά. Ο Ζωάνης δείχνει:

- 1) η λογική του «μη χειρότερο βελτιστό» έχει τα όριά της.
- 2) δεν αποδοχίμα τη σιωπή επίλυση παρανομιότητας και απασχόηση του λαϊκού κινήματος από την πάλη για τον καθορισμό του μελλοντού του.
- 3) Δεν αποδοχίμα στις πράξεις προφορικές εκδηλώσεις που το υπατάκτομα τους δεν έχει προκαθοριστεί από τα κομματικά ταρσάκια, την κατά κόρον εισαγωγή του αμερικανικού πολιτικού μαρκετινγκ, το ζοδιμα εκατομμυρίων ακόμα και από τους «περιλιπτικότητα φωνασκούντες», την χρησιμοποίηση των σκυλιών των γατιών, των λουλουδιών, των παιδιών κλπ.

4) Έπιμα θυμμένος: Διότι κανένας υποκείμενος δεν είχε την αξιοπρέπεια να δώσει απεγκρίματες απαντήσεις και να δεσμεύεται πάνω στα ερωτήματα που απασχολούν και τον θεωρώ κριτόμα. Είτε αυτά αφορούν την αναγκαία λαϊκή κινητοποίηση για τη διαφύλαξη των εχνο-στοιχείου ανεξαρτησίας που αναπαύονται στο λαομα, είτε την εκδίωξη των ξένων στρατών, είτε τη μεθοδεύση για το αγωνιστικό μέτωπο ελληνόκυπριων και τουρκοκύπριων για την ανατροπή των συνεπειών της αστικής-εθνικιστικής πολιτικής παράδοσης και την επανέγερση της χώρας, είτε την ανάγκη του φακέλλου της Κύπρου, είτε κι όχι άλλου.

Είτε αφορούν την ανάγκη εργατικής κινητοποίησης για την απόλυση των εργατικών δικαιών και την αναβάθμιση των συνθηκών διαβίωσης αυτών που εστιάσαν το οικονομικό θάνατο.

Είτε αφορούν τη δημιουργία ανεξαρτητέου κυπριακού πανεπιστημίου, ηαπορρογείου πολιτισμού και πολιτιστικής πολιτικής για το θέατρο, τα τέχναστικά, το σινεμα, το χορό, και τη μουσική.

Είτε αφορούν τις καταστρεφτικές συνέπειες της εσωφρενικής τουριστικής ανάπτυξης, είτε την εντατική γεωργική υπερεκμετάλλωση ορεινών περιοχών και την περιφρόνηση άλλων, είτε την αβύσση και ασύμμετρη σπατάλη των μουσικών πόρων, είτε τη διογκώση η μόλυνση νερού, γαζών και αέρα, είτε την εκκένωση της παρτίας, είτε την καταστροφή του Αλάρι και του Αεδιαιού.

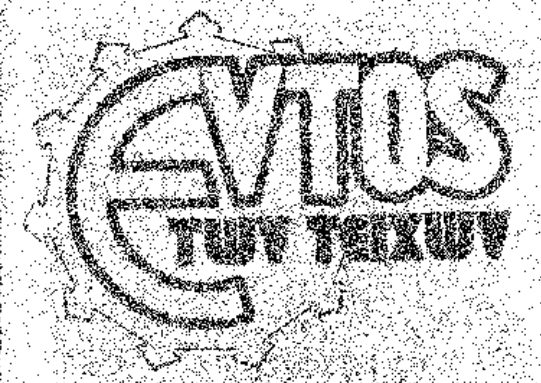
Είτε αφορούν την εξαγγελία μέτρων πρωτοστικής αντιμετάστασης (ω όχι φραστικής) στους ανασσοντες Ηαλαιστίους και λέγο πιο παρα σπου. Κυρροδός.

Είδικά οι ένας άκυρα υησοδέτιον θέλω να τηρησω το ΑΚΕ Α που ακόμα μια φορά σερίλι τους εργαζομένους στην υποστήριξη ενός αστικού προγράμματος.

Και ειδικότερα θέλω να τηρησω την ΕΛΕΚ μέσω του ιδίου μάλλον υησοδέτιον που από το '83 και μετά επέστρεψε πίσω στην εθνικιστική λάρρα, υποβαθμισε το αίτημα για λαϊκή πολιτωσιακή, εργαζέλιω το αίτημα για καθύρση και εκάλγος ένα ακόμα νατοϊκό-καστριαντικό σώμα — αναμάζοντα, το και απελευθερωτικό επιπλέον.

Θα συρω λοιπόν τα βήματα μου στις 14 του Φεβραη και σε αλληλεγγυη με τους υπ. ρηηικούς, τους αναλωθρητους και τους απορημένους, θα ρισώ ένα άκυρο υησοδέτιον επί του οποίου θ' αναρωσια: Ανεξαρτησία ή θάνατος — σόσιαλ ισμία ή βαρβαρότητα — για την γενικευμένη καθημερήνη κοινωνική και πολιτική αντίσταση.

Κωστής Αλμωής

Φωτογράφιμα Εξωνάλλου, Παναρενάου

Φεβρουάριος 1988
 Τεύχος 29ο
 Τιμή 51.00

«Εντός των τειχών» Το μηνιαίο περιοδικό της Πάλης Λευκωσίας.
 Διευθύνση: Μιλτιάδης 6B, Παλιά Λευκωσία
 Τηλ: 431278

- διευθύνεται από συντακτική επιτροπή
- υπεύθυνος για το νόμο: Κώστας Αχιωτής
- τεχνική επιμέλεια: Κωστανέωφου
- για τα υπογράμμενα κείμενα ευθύνονται οι συγγραφείς τους

περιεχομενα

- στο ποδο 1
- αντι-εκδοτικό 2
- στο ποδο 4
- νεο της ακουσοδίας λίκης καρδελιερ 5
- προ των εκλογών η περίπτωση 6-7
- διαμαρτυρία για τον πεδισο κ' τοίμλλη 8
- αφιερώμα 2η πορεία γυναικών 9-26
- μαρία αντανάσση, κομίζε μουραμισση 10
- αντι-προλογος
- είναι αναγκαία η ανάπτυξη του γυναικειου 11
- πολιτικού λόγου στην κυπριακή 11
- μαρία ποπασειμείων
- πως εδω την πορεία γυναικών 12-13
- ηιοσεραδ κήημεση
- η πορεία γυναικών το γυναικειο ζήτημα 14-15
- το κυπριακο μαχημα gross
- όπλο βλαμια αρρα-Πη 16-17
- τασομλα αθηναίτη
- παφος μια σποδιά ελλατ σκομια 18-19
- Ένας τυπος μα την πορεία 20-21
- η πορεία από την πλειωρα των 22-28
- όημοσουργεφών
- εμμετρο στις γυναίκες 29
- εικονογραφήμα αρκο 30-31
- εναλλακτικές μορφες ενεργειας 32-33
- η ελληνοκοπή του ο. ε.λυτη 34-35
- γιανής Κωννου
- ανεζητωντας τον εδωτο ασουτιος πουλου 37
- χοπσορας αννας τενεζη 38-39
- τι στο καλο με τους κυπριαους αντρες 40
- ζση ουσίτερ *
- φωτογράφιμα από Αλαού, Jettak, Zepheros κλπ

Παλαιστίνη - Κύπρος

Σεράντα χρόνια κύλησαν από τη κυνική υποθέτηση από τον ΟΗΕ (29.11.1947) του σχεδίου για τον διαμερισμό της υπό αγγλική κυριαρχία Παλαιστίνης. Το σχέδιο απόδιδε το 55% της χώρας στο 1/3 του συνόλου του πληθυσμού που την κατοικούσε ποσοστό το οποίο επεξετάθη μέσα σ' ένα χρόνο στο 80% μέσα από ένα επεκτατικό πόλεμο. Κι' όλα αυτά στο όνομα των «βιβλικών δικαίων» των Εβραίων.

Κι' είκοσι χρόνια πέρασαν από την επέκταση της κατοχής στη Γάζα και την Υπεριβόρνια, στο σύνολο δηλαδή της Παλαιστίνης. Η Ανατολική Ιερουσαλήμ έχει επίσημως προσαρτηθεί και πάλιν για λόγους βιβλικούς καθώς και το Γκολάν για λόγους ασφαλείας.

Με το αίμα τους οι Παλαιστίνιοι των κατεχομένων φέρνουν στην επικαιρότητα την φρικτή ιστορία τους και επιζητούν την ανεξαρτησία της χώρας τους και του λαού τους. Ταυτόχρονα διαγράφουν και μια σημαντική στροφή στη πορεία του Παλαιστινιακού προβλήματος. Ο άξονας της αντίστασης μεταφέρεται από τις γειτονικές αραβικές χώρες, μετά τις αλληπαλλήλες ήττες της από τα ομοεθνή κράτη, μέσα στα κατεχόμενα. Γεγονός που ασφαλώς δεν θ' αργήσει να βρει και την πολιτική του έκφραση και να επηρεάσει την Παλαιστινιακή πολιτική.

Μερικές χιλιάδες Ισραηλινοί βρήκαν το κουράγιο να συμμετάσχουν σε διαδηλώσεις που οργανώθηκαν από το σύνολο των οργανώσεων της αριστεράς, στο Τελ - Αβίβ και την Ιερουσαλήμ φωνάζοντας «άνω η κατοχή» ενώ 200 στρατιώτες δήλωσαν ενυπόγραφα ότι θ' αρνηθούν να υπακούσουν αν αποσταλούν στα κατεχόμενα.

Στην Κύπρο η αντίδραση υπήρξε υποτονική στο έπακρο. Αν εξαιρέσει κανείς τα μελοδράματα των εφημερίδων, και μερικά τυπικά ψηφίσματα, οι Παλαιστίνιοι που διαμένουν εδώ απέδθησαν σχεδόν μονοί τους στη πλατεία «ελευθερίας» να διαμαρτύρονται. Κανείς δεν αναζητήσε τρόπους ενεργούς συμπαράστασης, κι αυτοί υπάρχουν. Είναι η πάλη για να διώξουμε την Ισραηλιτική προεδρεία, είναι η πάλη για το σταμάτημα του εμπορίου με το Ισραήλ που ανθεί, είναι η μη συνεργασία και η εκδίωξη των Ισραηλιτών αστυνομικών από τα κυπριακά λιμάνια, είναι η διακοπή των αεροπορικών και ναυτικών συγκοινωνιών με τη χώρα αυτή. Είναι ακόμα η παροχή βοήθειας στους Παλαιστίνιους που μένουν εδώ και η παροχή περισσότερων ελευθεριών στις Παλαιστινιακές οργανώσεις.

Κωστής Αχιωτής

νέα της ακουρδουλίας

Ιάκης Κορδελιέρ

Το βουνό, ψηλά πάνω από την πολίχνη, άχνιζε μεσ' τη βουή των συννέφων που το κύκλωναν, ενώ σε λίγο άρχισε να βρέχει σιωπηλά και λυπημένα ένα μαύρος ουρανός. Ήταν ημέρα Χριστουγέννων και οι κορδελιέροι - παλιά συνήθεια - ετοιμάζονταν για την μεγάλη σπονδή προς τους Θεούς. Σπονδή που εσήμαινε την θυσία εκατό και πλέον Βουσιδών με κύριο στόχο τον εξιλασμό των πνευμάτων. Τα συμπληθώζω εκλάιγαν ομαδικά και δυνατά, προαισθανόμενα φαινεται την επικείμενη σφαγή, και αισθανόμενα ήδη την κόψη του μαχαίριου πάνω στον ευτραφή λαιμό τους.

Η βροχή όμως που συνέχιζε ασταμάτητη πρόσφερε μεν σ' αυτά λίγες ακόμα ώρες ζωής, στους δε κορδελιέρους στέλειωτες στιγμές ανησυχίας και εκνευρισμού.

Πηγαινοέρχονταν αμίλητοι από σπιτί σε σπιτί, κοιτάζονταν μερικά λεπτά στα μάτια, κινούσαν με σημασία το κεφάλι και συνέχιζαν σκεπτικοί τη στοάτα τους. Φορούσαν μακριές μαύρες ποδιές, και το κορμί τους ήταν τυλιγμένο μέσα σε μια διαφανή νάυλον κόπα. Στο χέρι τους είχαν πάντοτε το ακονισμένο μαχαίρι και τα μάτια τους εβγαζαν μια περιεργή λάμψη. Ήταν φανερό πως επρόκειτο για μια ιδιαίτερη γι' αυτούς ημέρα. Μια ημέρα γιάρτης για την δοξασμένη πολίχνη που ετοιμαζόταν να αποδώσει τις πρόπουσες τιμές στα ιερά δαιμόνια. Κόντευε μεσημέρι και ο αρχηγός της πολίχνης έπρεπε σύμφωνα με τα καθιερωμένα να δώσει την πρόπουσα λύση. Δώδεκα και κάτι βγήκε στην αυλή κρατώντας στα χέρια του το ιερό εκείνο όπλο, που αιώνες πριν οι πρόγονοί τους, δόξασαν και τίμησαν με απαρámιλλους αγώνες και θυσίες. Το ακούμπησε για λίγο σταυρωτά στο στήθος του· μουρμούρισε κάτι περίεργες φράσεις· έφτυσε δυνατά δεξιά του· κτύπησε το πόδι του στο χώμα και φώναξε πως άλλη διεξόδος δεν υπήρχε από του να φονευθεί πάραυτα η αιτία του κακού.

Ο Θεός είπε, πρέπει να πεθάνει. Υψώσε το όπλο προς τον ουρανό και πάτησε τη σκανδάλη. Ακούστηκε δυνατός ο πόνος του ντουφεκιού και οι κορδελιέροι σκόρπισαν για λίγο, περιμένοντας και κοιτάζοντας τον ουρανό. Τότε ήταν που προχώρησε προς τον μεγάλο αρχηγό και τον βίασε. Τον σκότωσε. Ναι μου φώναξε. Μπορείς να πας μέχρι το δάσος των βαλυνιδιών για να τον δεις απλωμένο μεσ' τις λάσπες και τους κορμούς των δένδρων.

Εσκίησα κατά και ενώ ο ουρανός άρχισε κι' όλος να δείχνει το γαλανό του πρόσωπο. Ο ήλιος κοιτάζε από ψηλά την ιστορική πολίχνη και οι κορδελιέροι έσπευδαν έμπλασι ενθουσιασμού να επιτελέσουν το χρέος τους.

Ένα τέταρτο αργότερα βρισκόμουν μέσα στο δάσος των δρυών.

Ένα γλάσμα τερόσπιτο, φορώντας μια γκριζά κερατίνη φορτωμένη νερό και λάσπες, καίτοταν απ' την μια ακρη του δάσους ως την άλλη. Ήταν ξαπλωμένος μπρούμυτα και το δεξί του χέρι ήταν τυλιγμένο γύρω από τον κορμό ενός τερόσπιου δέντρου. Ο αγέρας συνέχιζε να φυσάει ανασπώνοντας το μακρύ ένδυμα, πράγμα που έκανε να φαίνονται οι μακριά πριν λίγα λεπτά καλονυαλισμένες μπότες και το μάλλον ζεστό παντελόνι.

Ήταν ξαπλωμένος εκεί. Ακίνητος και νεκρός. Δημοσιογράφος πούφτασαν αργότερα φωτογράφησαν και αποθανάτησαν το γεγονός που έκανε έτσι το γύρο ολόκληρης της χώρας.

Ήταν μια πραγματικότητα.

Ο Θεός πέθανε κτυπημένος από ανθρώπους τόσο περήφανους και ακαταμάχητους, όσο κι' ο ίδιος.

(Σ.Σ. Κορδελιέροι: Λέξη που προέρχεται από το γαλλικόν *corde*, ήτοι σχοινίον, δι' ου περιβάλλεται η σφήρα).

Αγγελιοπλαστικό Αγγελιοπώλειο

Κατάρ, στη Λαμία, τηλ. 456977

- Όλα τα προϊόντα, εκκ. κατ' επιθυμίας, σε από μαζ.
- Μία αντιπροσωπική συλλογή της Α. Γραφικής Ανωνύμου Εταιρείας, η οποία ενθαρρύνει ενδύσει αγώνες και θυσίες στην προσπάθεια της παροχής βοήθειας.

καρναβαλιστικός
χορός του
ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ
ΤΕΙΧΩΝ
12/2/88

καρναβαλιστικός
χορός του
ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ
ΤΕΙΧΩΝ
12/2/88

καρναβαλιστικός χορός του
περιοίκου ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΤΕΙΧΩΝ
παρασκευή 12/2/88 - δια-
στο εργαστήρι του δημίου / α/α/α
Λαχείο Πινάκας των
αντι Ισραηλιτών / παρή στήλη
κουλάς σαρβίδου / γρήγορα

£1   £1

Ταβερνο Αξιοθεο

Όδος Αθηνών, τηλ. 430789
Κωστής Αχιωτής

- Πρωτότυπα Αραβικά, όλος οπλ. Λαβιαρί, σπαρτα σιγάρα, Αραβικά με τα γυρίνια
- Μία με ε. ομοίωμα και φασαρία υπαρχ. και η αντίστοιχη διάθεση ποιημάτων
- Επέση, Τυφλάκι, σελφάκι, ττικ. αγόσι με δέκα ήθη σε Αίγιο τη πατρί

Εστιατοριο ματθαιος

δίαλα από τη Φανερωμένη και τη Γζαρούδα

- Αναμονή στις 4.00 το πρωί και κλείνουμε στις 11.00 π.μ.
- Σερβίρουμε όλων των ειδών σούπες και προγευμάτια από το πρωί και όλα τα είδη κυπριακών φαγητών στη διάρκεια της ημέρας

ΜΑΕΙΡΚΟ ΠΩΡΓΟΣ ΛΑΚΗΣ

Επταρσί 10 τηλ. 76420

- Απέναντι στον το πλάκιο του παλαιού δημαρχείου
- Μικρό για όσους βαρτούν τζα για όσους εβραστούν
- Ότι φαί μεθύμα θ' κοσέας

ΚΑΦΕ ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΟ Η ΠΙΑΤΣΑ

Όδος της Αθηνών, πλατεία της Αθηνών, Κωστής Αχιωτής

- Όλα τα είδη σούπες, σούπες του Κουρού, σούπες, τζα, τα διάφορα είδη και όλα τα ποτά
- Τιμές πραγματικές, λαιμικές, τσιτσές

Προ των εκλογών:

τα σημερινά αδιέξοδα και οι προτεινόμενες επιλογές

Νίκος Θεοδοσιάδης

η Κύπρος σήμερα: οι οψεις του αδιεξόδου

Αναμφίβολα η πιο σημαντική «κληρονομιά» της σημερινής Κύπρου από την προηγούμενη περίοδο, είναι η αδυναμία της κυβέρνησης. Μια αδυναμία που, όπως έχει υποδειχθεί, «επιτρέπει την γενική αποδοχή της και δημιουργά προβλήματα νομιμοποίησης» (Κ. Μαρκίδη). Αυτό οδηγεί σε αναποτελεσματικότητα, που με τη σειρά της οδηγεί σε μη-αποδοχή, για να συμπληρωθεί ο φαύλος κύκλος.

Ποια λοιπόν είναι τα σημερινά αδιέξοδα. Τα πιο σημαντικά σχετίζονται όπως πάντα με το «εθνικό» πρόβλημα. Στο εσωτερικό μέτωπο είναι πασιφανής η έλλειψη ενότητας, κοινών στόχων και στρατηγικής. Ταυτόχρονα είναι φανερό η έλλειψη διεθνούς ενδιαφέροντος για ένα πρόβλημα που έχει σχεδόν ξεχασθεί. Δεν είναι παράξενο σε αυτή την κατάσταση πολλοί Κύπριοι πολίτες να χαρακτηρίζονται από αισθήματα απελπίσεως, παραίτησης, κινισμού και πολιτικής αδιαφορίας. Αυτά ενισχύονται και από τις εξελίξεις στο κοινωνικο-οικονομικό επίπεδο...

Το «οικονομικό θαύμα» βοήθησε στην ανασύνταξη και διόγκωση των μισαίων στραμάτων, στην εμπέδωση της καταναλωτικής κοινωνίας και στην κυριαρχία των δικών τους ιδεολογικών, ηθικών και πολιτιστικών προτύπων.

Ας μη ξεχνούμε επίσης ότι η βίαιη αστικοποίηση που επέφερε η εισβολή είχε ήδη οδηγήσει σε ένα ατονισμό των παραδοσιακών φερόνων κοινωνικού ελέγχου (π.χ. οικογένειας, κοινότητας). Έτσι παρατηρούνται τα τελευταία χρόνια μια σειρά από αλληλοσυνδεόμενα «κοινωνικά προβλήματα». Ενθαρρύνθηκε η δημιουργία μιας «καταναλωτικής προσωπικότητας» με κύρια χαρακτηριστικά τον κονφορμισμό, το βόλεμα, την παθητικοποίηση. Αυξηθήκαν τα φαινόμενα «αντικοινωνικής συμπεριφοράς» (αύξηση κλοπών, ληστειών και διαρρήξεων, και ειδικά από νέους). Πιο γενικά επικρατεί ένα «ανομικό κοινωνικό κλίμα», μια γενική χαλάρωση των ηθών, όπου ότι δεν μπορεί να συλλάβει ο νόμος γίνεται ανεκτό.

Αυτό το κλίμα είναι «χαρακτηριστικό περιόδων κάμψης, παρακμής ή κρίσης ενός κοινω-

νικού συστήματος» (Β. Φίλιας). Έτσι, ενώ συνήθως σε περιπτώσεις όπου υπάρχει εξωτερικός κίνδυνος/εχθρός οι κοινωνικές ομάδες ή οι ίδιες οι κοινωνίες χαρακτηρίζονται από ενότητα, συλλογικότητα και αγωνιστική συσπείρωση, στην περίπτωση της Κύπρου βλέπουμε την επικράτηση των προσωπικών λύσεων και της διχόνοιας.

Πως όμως οι διάφορες πολιτικές δυνάμεις και τα κόμματα ερμηνεύουν την κατάσταση αυτή και ποιες διεξόδους προτείνουν σαν λύση;

το όραμα και η αντιπολίτευση

Η κυβέρνηση και το κόμμα που εκπροσωπεί εντοπίζουν την στασιμότητα του κυπριακού σε εξωγενείς κυρίως παράγοντες και πρωταρχικά την Τουρκική αδιαλλαξία. Μέσα από μια ασαφή, συνεχώς εναλλασσόμενη και συχνά αντιφατική πολιτική γραμμή διαφαίνεται η καταστάλαξη στην επιλογή του «μακροχρόνιου», «οδίαλάκτου», «αγώνα». Σημασία δεν έχει το «πότε» θα λυθεί το Κυπριακό, αλλά το «πως» θα λυθεί. Από πλευράς στρατηγικής οι κύριοι άξονες φαίνεται να είναι η διεθνής διάσωση, η συμπαράταξη της Ελλάδας και πιο πρόσφατα η ενίσχυση της άμυνας.

Σε σχέση με το εσωτερικό μέτωπο η κύρια θέση είναι ότι ενότητα υπάρχει στο επίπεδο του λαού — το πρόβλημα είναι απλώς η έλλειψη ενότητας στο επίπεδο της ηγεσίας.

Όσον αφορά την κοινωνικό-οικονομική κατάσταση η κυβέρνηση τονίζει τα έργα ανάπτυξης που πραγματοποιήθηκαν την τελευταία δεκαετία καθώς και το σχετικά υψηλό γενικό επίπεδο ευημερίας. Είναι κατανοητό γιατί τα «ολόγαν» που κυριαρχούν στην καμπάνια του κου Κυπριανού είναι εκείνα της «σταθερότητας, οίγουρας, ανάπτυξης».

η αντιπολίτευση: τα κοινά σημεία

Εάν όψει των εκλογών είναι φυσικό η αντιπολίτευση να παρουσιάζεται αρνητική σε ότι προέρχεται από την κυβέρνηση. Υπάρχουν

όμως ένας αριθμός από σημεία που φαίνεται να δίνουν το ιδιαίτερο στίγμα της προεκλογικής διαμάχης και της πολεμικής κατά του κου Κυπριανού.

Όλα τα κόμματα της αντιπολίτευσης φαίνεται να συμφωνούν ότι μεγάλο μέρος της ευθύνης για τη στασιμότητα του Κυπριακού φέρει και ο τωρινός Πρόεδρος. Παρ' ότι το που ακριβώς εντοπίζουν ο καθένας αυτές τις ευθύνες διαφέρει σε κάποιο βαθμό, όλοι συμφωνούν όσον αφορά την έλλειψη στρατηγικής, προγραμματισμού, σωστής ενημέρωσης της αντιπολίτευσης, συλλογικότητας στους χειρισμούς, κ.ά. Η πιο έντονη κριτική από τα μεγαλύτερα κόμματα ΔΗΣΥ και ΑΚΕΛ αφορά ακριβώς τους κακούς χειρισμούς του Κυπριακού. Και πραγματικά φαίνεται ότι τα συσχετισμένα λάθη στους χειρισμούς αυτούς οδηγούν σε σταδιακή χειροτέρευση των οποίων-δήποτε προτεινόμενων λύσεων. Για παράδειγμα, μία σύγκριση της Αξιολόγησης Βάλτχαϊμ του 1981 που η κυβέρνηση Κυπριανού απερίριψε, με το Έγγραφο Κοινογιάρ του Απριλίου 1985 που η κυβέρνηση αποδέχτηκε, θα έδειχνε την χειροτέρευση αυτή. Μερικά εμφανή σημεία προς σύγκριση:

α) Αξιολόγηση Βάλτχαϊμ 1981: Προνοούσε για ελευθερία διακίνησης, εγκατάστασης και ιδιοκτησίας. Υποτόνιζε την εθνική βάση διακυβέρνησης ενώ τονίζε τα συνενωτικά συμφέροντα συνεργασίας. Προνοούσε για αποστρατικοποίηση (αποκλεισμός εγγυητικών στρατευμάτων). Καμμιά επαρχία δεν θα μπορούσε να έχει ομοσπονδιακή δικαιοδοσία (έτσι θα αποφεύγονταν, για παράδειγμα, ξεχωριστές σχέσεις των Τ/Κ με την Τουρκία).

β) Το Έγγραφο Κοινογιάρ του Απριλίου 1985: Προνοούσε κάποιους περιορισμούς στις ελευθερίες, με τις «σχετικές αποζημιώσεις». Τόνιζε την διακοινοτική πτυχή του προβλήματος. Απαιτούσε ξεχωριστές πλειοψηφίες της Άνω και Κάτω Βουλής σε «σημαντικά» θέματα. Επανάφερε το «δικαίωμα βέτο» των Τ/Κ υπουργών σε θέματα «ειδικού ενδιαφέροντος» για τους Τ/Κ. Θεωρούσε το θέμα μετανάστευσης ευθύνη των επαρχιών (έτσι που να μπορούσε να συνεχίζει η κάθοδος των εποικών).

Όσον αφορά το εσωτερικό μέτωπο η αντιπολίτευση θεωρεί τον κου Κυπριανού σαν το

κύριο υπαίτιο της έλλειψης ενότητας λαού και ηγεσίας. Η έλλειψη συνεννόησης και ενιμέρωσης όλων των πολιτικών δυνάμεων, ο «μυσοβανισμός» του κου Κυπριανού, η προσπάθεια μονοπόλησης του πατριωτισμού, αποσπλούν στοιχεία στα οποία στρέφονται τα πυρά.

Για τα «επιτεύγματα της δεκαετίας» η αντιπολίτευση κατηγορεί την κυβέρνηση για μια ακόπια διογκωμένη «επιτηγματολογία», που προβάλλει με ζωηρά χρώματα τη θετική πλευρά και ωραιοποιεί την αρνητική πλευρά των έργων.

Τέλος από όλες τις πλευρές στιγματίζεται το όργιο παραχώρησεων, εξαγγελιών και κινδυνολογίας που προέρχεται από την κυβέρνηση, και τη χρήση του τεράστιου κυβερνητικού μηχανισμού στις υπηρεσίες του κυβερνώντος κόμματος.

Είναι φυσικό όλες οι προτάσεις της αντιπολίτευσης να περιστρέφονται γύρω από την επαγγελία της «αλλαγής». Πιο αξιοσημείωτο όμως είναι το γεγονός ότι και οι τρεις υποψήφιοι Πρόεδροι ξεκινώντας από την διαίτησή της έλλειψης ενότητας την οποία βλέπουν να οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην κομματικοποίηση της εξουσίας και του Προέδρου, προτείνουν ότι ο μελλοντικός Πρόεδρος πρέπει να αποδραματίζεται από κομματικές δεσμεύσεις.

η «προτοση της δεξιάς»: όραμα

Το ΔΗΣΥ άρχισε τα πρώτα βήματα του στην προεκλογική εκστρατεία με φανερά προβλήματα. Από τα πιο σημαντικά ήταν το πρόβλημα της ηγεσίας που ενισπίστηκε πιο συγκεκριμένα στην υπόθεση υποψηφιότητας Κληρίδη. Το γεγονός ότι ο τελευταίος επεκράτησε τελικά δείχνει και την απουσία εναλλακτικών ηγετικών κομματικών στελεχών ευρείας αποδοχής (όλα τα σημερινά κόμματα φαίνεται πως θα αντιμετώπιζον σοβαρά προβλήματα διαδοχής).

Η επιτυχία του κου Κληρίδη προχώρησε πέρα από αυτό: κατάφερε σε μικρό χρονικό διάστημα να συσπειρώσει το ΔΗΣΥ γύρω από την δική του ηγεσία, παρεμποδίζοντας οποιαδήποτε σημαντικά ρήγματα. Κατάφερε να περάσει την εικόνα ενός ανανεωμένου, δυναμικού ηγέτη (σε αυτό βοήθησαν και οι αρκετά καλές του τηλεοπτικές εμφανίσεις). Τέλος κατάφερε να εμπεδώσει κάποια «ανοίγματα» που να δίνουν στο ΔΗΣΥ μια πιο «πλατειά» εικόνα. (Η πιο σημαντική επιτυχία ήταν βέβαια η πρόσφατη «ένταξη» της ΝΕΔΗΓΑ). Αυτό ήταν ιδιαίτερο σημαντικό για το ΔΗΣΥ που φέρνει ακόμα μαζί του τις αμαρτίες του παρελθόντος, και την ταύτιση με την ΕΟΚΑ Β' (της οποίας στελέχη είχε δώσει καταφύγιο).

Το κύριο στήριγμα της προεκλογικής καμπάνιας Κληρίδη είναι η πρόταση για Κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας — ένα σύνθημα που ενώ οίγουρα πάσχει από έλλειψη ρεαλισμού και εφαρμοστικότητας εξακολουθά να συγκινεί τον μέσο δεξιό ψηφοφόρο, που όπως κάθε

Κύπριος νοιώθει έντονη την ανάγκη της ενότητας.

Παρά την συσπείρωση των δίκων του οπαδών και παρά τα μικρά εκλογικά κέρδη (ΝΕΔΗΓΑ) του ΔΗΣΥ, είναι αμφίβολο κατά πόσο ο υποψήφιος του κόμματος αυτού έχει μεγάλες πιθανότητες μιας εκλογικής νίκης. Έτσι, ενώ όλοι θεωρούν τον Κληρίδη τον πλέον οίγουρο του πρώτου γύρου, όλοι τον θεωρούν τον οίγουρο χημένο του δεύτερου γύρου.

Το πλέον σημαντικό πρόβλημα του ΔΗΣΥ βρίσκεται όμως αλλού. Είναι γνωστό ότι στο ΔΗΣΥ συνυπάρχουν συντηρητικοί, φιλελεύθεροι και ακροδεξιοί (γέως οπαδοί/υποστηρικτές της Χούντας και της ΕΟΚΑ Β') ψηφοφόροι. Στις προσπάθειες του ΔΗΣΥ να τονίσει την δημοκρατικότητα του άφησε να ατονίσουν τα αντι-κομμουνιστικά αισθήματα και συνθήματα. Φαίνεται όμως ότι στην περίπτωση που ο αντιπάλος του κου Κληρίδη στον δεύτερο γύρο θα είναι ο κος Βασιλείου (πρόγραμμα το οποίο ελπίζει ο κος Κληρίδης) σκοπός του κόμματος είναι να αναβιώσει την ακροδεξιά κινδυνολογική συνθηματολογία του παρελθόντος για καλύτερη (!) συσπείρωση των οπαδών του ΔΗΣΥ καθώς και για πιθανά κέρδη από τα ακροδεξιά στοιχεία του ΔΗΚΟ! (Η τάση αυτή προαναγγέλλθηκε ήδη από την ΣΕΚ και την πρόσφατη προτροπή της στους εργάτες της να μην ψηφίσουν κομμουνιστή υποψήφιο, ή συνοδοιπόρο — εμφανώς εννοούντος τον κο Βασιλείου). Αυτό όχι μόνο αποτρέπει κακή τακτική επιλογή αλλά θα υποσκάψει την προσπάθεια των ανανεωτικών, δημοκρατικών στοιχείων του κόμματος και θα καταφέρει παρόμοιο πλήγμα στην εκδημοκρατικοποίησή της πολιτικής ζωής στον τόπο.

Διλήμματα και επιλογές της αριστεράς

Μετά κύριους κρούσεις για κοινό αρχιστερό ή υποψηφίση κοινής αποδοχής, η ΕΔΕΚ και το ΑΚΕΛ ακολούθησαν ξεχωριστούς δρόμους.

Η ΕΔΕΚ επέλεξε την δύσκολη και μοναχική πορεία του δικού της υποψηφίου, με κύριο στόχο την αγωνιστική συσπείρωση των δίκων της στελεχών, προσυένοντας παράλληλα στην πιθανή έλκυση ψηφοφόρων από το ΑΚΕΛ και ΔΗΚΟ (καθώς και των γέως κομμάτων του κέντρου).

Το βασικό πρόβλημα της ΕΔΕΚ είναι ότι δεν έχει ξεκαθαρίσει την ταυτότητα της σαν κόμμα και αυτή φαίνεται να είναι η κύρια πηγή της κακοδαιμονίας της. Στις επικείμενες εκλογές στοχεύει ταυτόχρονα σε κεντρο-δεξιούς και κεντρώ-αριστερούς ψηφοφόρους. Όμως η αριστερή φρασεολογία της φαίνεται να ξενίζει τους κεντρώ-δεξιούς και οι αγωνιστικές-εθνικιστικές θέσεις τους κεντρώ-αριστερούς.

Η πρόσφατη έντονη αντιπαράθεση με το ΑΚΕΛ αποτελεί ένα καλό παράδειγμα της σύγχυσης αυτής. Είναι γεγονός ότι ένας αριθμός ψηφοφόρων του ΑΚΕΛ, που προέρχουν

από τα μικροαστικά στρώματα, θα μπορούσαν πιθανώς να στρέφονταν προς την ΕΔΕΚ — με την κατάλληλη πολιτική (εμφανή σε αναγκαστικές μεταρρυθμίσεις, την ποιότητα ζωής κλπ). Αντ' αυτού η ΕΔΕΚ προσπάθησε να βγει στο ΑΚΕΛ από τα αριστερά, με έμφαση στη συνεισφορά της για τους εργαζόμενους — μια πολιτική που ανοικτά προκάλεσε το ΑΚΕΛ σε άμυνα, και που μακροπρόθεσμα και αμφίβολο αν της κερδίζει Ακελικούς ψηφοφόρους.

Το ΑΚΕΛ προσέβηκε προς την πιο αμφιλεγόμενη επιλογή. Στο ιδεολογικό επίπεδο (όπου και οι περισσότερες αμφισβητήσεις) η «λογική» της επιλογής Βασιλείου αποτέλεσε μια ελαφρά προσαρμογή στην γνωστή θέση για το απελευθερωτικό στάδιο του αγώνα μας και της ανάγκης συμπτύξης πλατιών μετώπων των προοδευτικών (αντί πατριωτικών) δυνάμεων. Αφού η διακυβέρνηση Κυπριανού κρίθηκε καταστροφική, ιδιαίτερα όσον αφορά το Εθνικό θέμα, αφού θεωρήσε σαν αδύνατη την επιλογή αριστερού υποψηφίου, και αφού θεωρεί πάντα την επικράτηση του ΔΗΣΥ σαν το χειριστο κακό, κατέληξε στην ιδέα της επιλογής και προέδρου ανεξάρτητου υποψηφίου που όχι μόνο να κέρδιζε τον Κυπριανού αλλά και τον Κληρίδη. (Για το ΑΚΕΛ η εισβολή έγινε πάνω σε πολιτική και όχι ταξική βάση, μια πρόχειρη επιλογή του εθνικού πρεν ανοικτή ο δρόμος για κοινωνικούς αγώνες.

Οι εκλογές δεν είναι το τέλος αλλά η αρχή

Οποιοσδήποτε και αν είναι ο νικητής των επερχόμενων εκλογών η πραγματικότητα είναι μια: ο νέος Πρόεδρος και η νέα κυβέρνηση θα έχουν μπροστά τους ένα Ηρακλείο έργο. Οι εκλογές θα είναι όπως πάντα, η αρχή και όχι το τέλος. Ο λαός περιμένει να δει πότε επιτέλους θα επικρατήσει η ενότητα, πότε θα καταφέρουμε να προχωρήσουμε προς το ξεπέρασμα των εθνικών αδιεξόδων, πότε θα επικρατήσει ένα άριστο πολιτικό και κοινωνικό ήθος, να ξεπεραστεί η κακοδιοίκηση, η αναποτελεσματικότητα, η διαφθορά, που διχάζει το λαό.

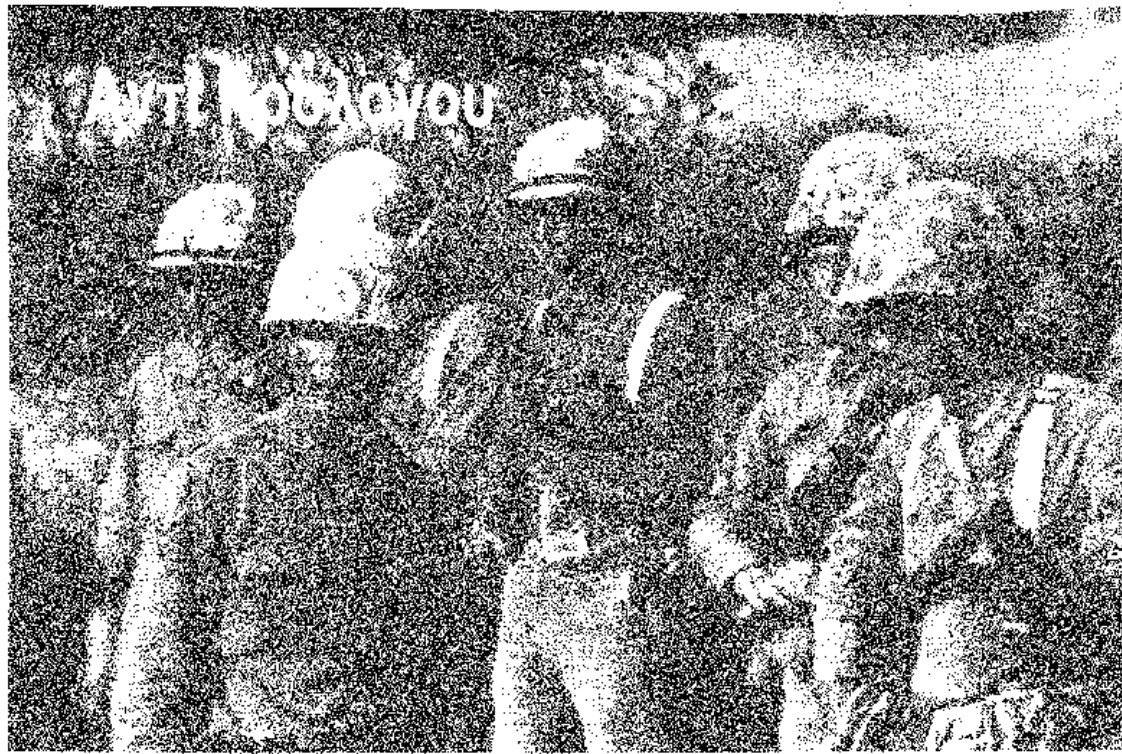
Κανένας δεν πιστεύει βέβαια ότι οι επερχόμενες εκλογές θα οδηγήσουν σε επαναστατικές αλλαγές. Πολλοί προσμένουν όμως σε ουσιαστικές αλλαγές στα δοσμένα κοινωνικά πλαίσια και στις δοσμένες δομές, αλλαγές που να εξυπηρετούν όχι μόνο μερικά και εξουσιαστικά συμφέροντα αλλά τα μακροπρόθεσμα συμφέροντα του τόπου. Αλλαγή για μια πιο ουσιαστική δημοκρατία, για ένα βήμα πιο μπροστά.

Ας μη ξεχνούμε ότι το πολιτικό χρέος δεν εξαντλείται με την άσκηση του εκλογικού δικαίου, με την εκχώρηση του δικαίου διακυβέρνησης σε ένα Πρόεδρο ή σε ένα κόμμα. Το πολιτικό χρέος είναι συνεχές και αδιάκοπο, είναι ένας συνεχής συμβηματισμός και μια συνεχής συμμετοχή στην διαμόρφωση της τύχης του κόσμου αυτού.

Η κίνηση οι Γυναίκες επιστρέφουν είναι ένα φαινόμενο καινούργιο για τα κυπριακά δεδομένα και σαν τέτοιο είναι σχεδόν ακατόρθωτη η ανάλυσή του. Όπως παρόλες τις αντικειμενικές δυσκολίες θα επιχειρήσουμε να εκφράσουμε κάποιες απόψεις που θα μπορούσαν πιθανά να χρησιμοποιηθούν για την απαρχή ενός δημιουργικού διαλόγου.

Κατ' αρχήν μια κοινή και απλή διαπίστωση είναι ότι η κίνηση είναι μια πολιτική οργάνωση γιατί ακριβώς προσδιορίζεται από έντονο πολιτικό χαρακτήρα που σαν κύριο αξίωμα του έχει την κατοχή. Έτσι για πρώτη φορά στην Κύπρο εμφανίζεται ένας Γυναικείος πολιτικός λόγος που προσπαθεί να διαμορφωθεί μέσα από την ίδια του την πρακτική.

Δεύτερο χαρακτηριστικό της κίνησης είναι η έμφαση και επιμονή της στην διατήρηση και διαφύλαξη της πολιτικής της αυτονομίας από τα πολιτικά κόμματα που στην Κύπρο όχι μόνο δεν αποτελούν πρωθυπουργική δύναμη για την ανάπτυξη αυτόνομων μαζικών κινημάτων αλλά αντίθετα μετατρέπουν τις δυνατότητες να αναπτυχθούν τέτοια κινήματα.

Η εμφάνιση μιας αυτόνομης κίνησης όπως αυτής των γυναικών μπορεί να αποδοθεί στην κρίση αδιεξόδων στρατηγικής των Κυπριακών Κυβερνήσεων από την περίοδο της εισβολής η οποία εκφράζεται και με μια γενικότερη κρίση εμπιστοσύνης απέναντι στα πολιτικά κόμματα.

Η κίνηση με τις δύο πορείες εχειρήσεως να δώσει μια νέα απάντηση - διάσταση σε κρίσιμες πλευρές του πολιτικού μας προβλήματος, που έχουν εξελιχθεί σε πολιτικά δόγματα χωρίς ουσιαστικό περιεχόμενο, όπως πχ. το τετελεσμένο της πράσινης γραμμής, το δόγμα του αγώνα μόνο μέσω του ΟΗΕ κλπ επιλέγοντας την παθητική αντίσταση με το σύνθημα «ερχόμαστε ειρηνικά» κατάφερε ως ένα βαθμό να ανστρέψει το δόγμα του αδιαπέραστου της πράσινης γραμμής. Με την αυτόνομη δράση της, η κίνηση κατάφερε να ξεπεράσει την αντίληψη της «ενόπτιες των δημοκρατικών δυνάμεων» που συντηρεί το δεξιό πολιτικό κατεστημένο (ΑΚΕΛ - ΔΗΣΥ) παλεύοντας να αυτών τον τρόπο του ολοκληρωτισμού της κυπριακής κοινωνίας.

Αναγκαία λοιπόν προϋπόθεση για την μαζικοποίηση και παραπέρα αποφασιστική παρέμβαση της κίνησης είναι η διατήρηση της αυτόνομης φωτογενείας της καθώς και η διεύρυνση των στόχων και θέσεων της που μέχρι στιγμής μπορούν να συνοψιστούν σε τρεις.

- α. Μη αποδοχή της κατοχής.
- β. Εμπιστοσύνη στον ειρηνικό αγώνα και κατ' επέκταση σε μια ειρηνική λύση του κυπριακού.
- γ. Επανασυνένωση Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων.

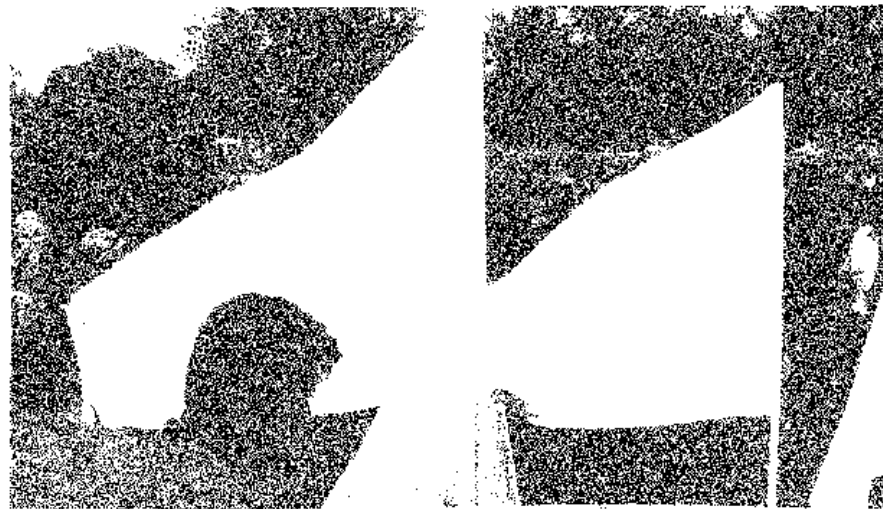
Η διεύρυνση των στόχων προϋποθέτει δημοκρατική οργάνωση και δυστυχώς η εμπειρία από την λειτουργία των κυπριακών κομμάτων όπου συναντούμε συχνά το φαινόμενο της συγκέντρωσης της εξουσίας και της λήψης αποφάσεων από ολιγομελή κέντρα (πολιτικά γραφεία κλπ) αποφάσεων που πολλές φορές βρίσκονται σε αντίθεση με την βούληση της πλειοψηφίας των μελών δεν βοηθά. Μπορεί όμως η κίνηση, και πρέπει να αξιολογηθεί σοβαρά την αρνητική αυτή εμπειρία για να μπορούσε να οδη-

γηθεί σταθερά σε αντιπροσωπευτικά όργανα αποφάσεων που εξασφαλίζουν πολυφωνία, μεγαλύτερη δημοκρατικότητα, και αυξημένη αξιοποίηση δυνατοτήτων άρα και μεγαλύτερης πολιτικής παρέμβασης.

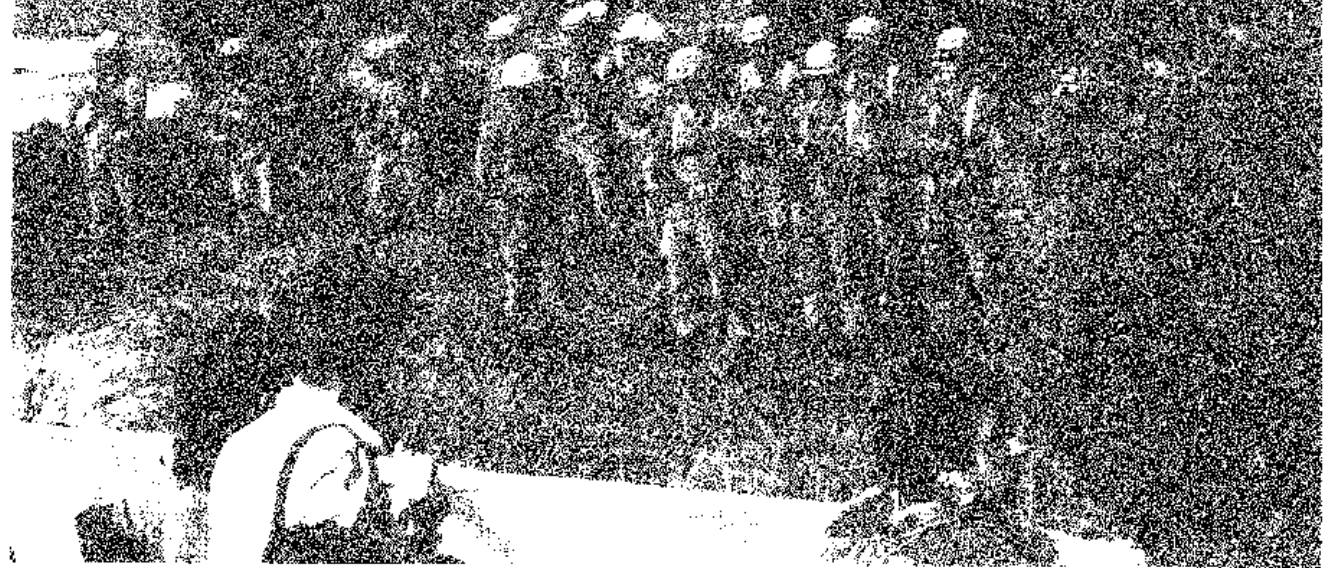
Η δημοκρατική οργάνωση θα πρέπει να κατοχυρωθεί με την ελεύθερη κυκλοφορία των ιδεών μέσα και έξω από την κίνηση και με την ύπαρξη στους κόλπους της ρευμάτων και τάσεων που να συνδιάζουν την ελευθερία με την αποτελεσματικότητα.

Δυστυχώς όμως μέχρι τώρα η πρακτική της κίνησης σε θέματα οργάνωσης και σε θέματα ενημέρωσης και γενικότερης αντιπροσωπευσης δεν εννομάζεται με τον αγωνιστικό της χαρακτήρα. Γι' αυτό και σήμερα τίθεται με άμεσο και επείγοντα τρόπο το αίτημα της διαμόρφωσης ενός πρωτότυπου τρόπου οργάνωσης και λειτουργίας που να αντιστοιχεί σ' αυτό το κανονίωμα και πρωτοποριακό έφερε η κίνηση στην κυπριακό πολιτικό χώρο.

Λουίζα Μευρομυιάτη
Μυρία Αντωνιάδου
15.1.1988

«Είναι αναγκαία η ανάπτυξη του γυναικείου πολιτικού λόγου στην Κύπρο»

Αντά είπα μεταξύ άλλων η Μαρία Πατούσουζου, Διευθύντρια του τμήματος Γυναικείου Ζητήματος της Ελληνικής Αριστεράς (πλειοψηφία του πρώην Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας Εσωτερικού), σε συνέντευξη στο εντός των τοίχων μία μέρα μετά την πορεία.

ΕΡ: Μαρία στην πορεία έλασες μέρος εκπροσωπώντας την Ελληνική Αριστερά. Μπορείς να μας πεις πως αποφασίσεις να έρθεις εδώ, και πως νοιώθεις σήμερα μια μέρα μετά την πορεία.

ΑΠ: Στην πορεία αποφάσισα να έρθω γιατί με ενδιέφερε η κίνηση οι «Γυναίκες Επιστρέφουν», όχι μόνο από την στενή πολιτική της ιδιότητα την εθνική δηλαδή, αλλά και σαν ένα κίνημα ειρηνικό που αποτελείται μόνο από Γυναίκες.

Ένας άλλος λόγος είναι βεβαίως η προσωπική μου σχέση με την Κύπρο η πιο σωστά με το Κυπριακό πρόβλημα η οποία ξεκίνησε από την παιδική μου ηλικία γύρω στην δεκαετία του 1955 με την έναρξη του απελευθερωτικού Αγώνα της ΕΟΚΑ. Οι διαδηλώσεις στην Αθήνα, τα συνθήματα στους δρόμους και τους τοίχους του δημοτικού σχολείου όπου πήγαυα τότε, ήταν η πρώτη έντονη επαφή μου με την πολιτική.

Σήμερα μια μέρα μετά την πορεία δεν νοιώθω ότι ενώ έχω ένα προσωπικό τίποτα, αλλά ακολουθήσα τις γυναίκες της Κύπρου. Αυτές είναι που έκαναν όλη την οργανωτική δουλειά και αυτές είναι που όλοι μας πρέπει να συγχαρούμε.

Βεβαίως πέρα από τα συγχαρητήρια που οι γυναίκες της κίνησης θα δεχτούν και τους αξίζουν θα πρέπει να καταλάβουν ότι δεν είναι εφεδρικές ή βοηθητικές σε ότι αφορά τον πολιτικό λόγο. Είναι σημαντικό οι Γυναίκες να αρχίσουν να δημιουργούν δική τους πολιτική ορολογία, ορους και μεθόδευση, να ανεπτυχθούν δηλαδή γυναικείο πολιτικό γλωσσάρι.

ΕΡ: Μαρία σαν άτομο με ενεργό δράση στο τμήμα Γυναικείου Ζητήματος της Ελληνικής Αριστεράς

πως κρίνεις την κίνηση Οι Γυναίκες Επιστρέφουν η οποία αποτελείται μόνο από Γυναίκες.

ΑΠ: Το γεγονός ότι την κίνηση την απορτίζουν μόνο γυναίκες δεν το θεωρώ καταρχήν αρνητικό αλλά θα πρέπει νομίζω το φαινόμενο αυτό να εξηγηθεί. Εδώ έχουμε μια περίπτωση ενός γυναικείου πολιτικού κινήματος, που δεν ξεκίνησε από την διαπίστωση ότι οι γυναίκες πρέπει να οργανωθούν για να επεμβούν στην πολιτική σκηνή. Αντίθετα οι γυναίκες οργάνωσαν μια γυναικεία κίνηση γιατί στη λογική τους η γυναικεία τους ιδιότητα στη συγκεκριμένη ιστορική περίοδο τους βοηθά να αντιπαραταθούν δυναμικά και καθοριστικά στον Τούρκο εισβολέα. Τα κατάφεραν και αυτό από μόνο του είναι πρωτοποριακό, έστω κι' αν όπως είπα πιο πάνω οι γυναίκες λειτουργήσαν μέσα στα αποδεκτά κοινωνικά πλαίσια μέσα στα οποία συντηρείται η γυναίκα να μην αντιμετωπίζεται εχθρικά ή βίαια.

ΕΡ: Η πορεία απέδειξε στην πράξη ότι οι γυναίκες της Κύπρου ενδιαφέρονται άμεσα για το Κυπριακό πρόβλημα παρόλο που δεν θραίνουν με τον ίδιο τρόπο τους θεσμούς - κόμματα, κυβέρνηση κλπ. που εκπροσωπούν την πολιτική. Νομίζεις ότι η κίνηση έχει δυνατότητες να διαμορφώσει τα πιο πάνω δεδομένα;

ΑΠ: Αυτό που θα πρέπει να συνειδητοποιήσουν οι γυναίκες είναι ότι η κίνηση έχει αποκτήσει μετά την επιτυχία της πορείας μια πολιτική οντότητα που πρέπει να αξιοποιηθεί. Αυτό μπορεί να γίνει με διάφορους τρόπους όπως επαφές με γυναίκες και συνδικαλιστικές οργανώσεις, πολιτιστικούς και προαγωγικούς συλλόγους κλπ. Αυτές οι επαφές βεβαίως προϋποθέτουν ότι η κίνηση θα έχει μια πολιτική πλατφόρμα (από θέσεις που θα έχει επεξεργαστεί) την οποία θα υποβάλλει για συζήτηση στις οργανώσεις. Σε κωνάτος έτσι ένα διάλογο (που σήμερα δεν γίνεται) για το Κυπριακό μεταξύ των μαζικών οργανώσεων.

Επίσης, νομίζω πως η Κίνηση Οι Γυναίκες Επιστρέφουν θα πρέπει να έχει στενότερη επαφή με το κόμμα διατηρώντας βέβαια την αυτονομία της, γιατί από τις ανακοινώσεις των κομμάτων που άκουσα σήμερα φαίνεται ότι ορισμένοι πολιτικοί έχουν παρεξηγήσει τον ρόλο των Γυναικών. Συγκεκριμένα απόψε ο Γιώργος Βασιλείου στην ανακοίνωση του μεταξύ άλλων αναφέρθηκε και στον ρόλο των γυναικών λέγοντας ότι δεν φτάνει μόνο ο μισός πληθυσμός της Κύπρου να αγωνίζεται αλλά χρειάζονται και οι γυναίκες!

Επίσης φαίνεται ότι κάπου τα έχει παρεξηγήσει ο κος Βασιλείου γιατί οι γυναίκες είναι που αγωνίζονται και οι άντρες ακολουθούν. Μιας τα είπε σαν να αγωνίζονται οι άντρες και εντάξει τώρα αγωνίζονται και οι γυναίκες και θα ποιος μπροστά!!!

Η πορεία γυναικών παραδεί τα λιμνάζοντα νερά

Η «Ελληνική Αριστερά» χαρακτηρίζει την πρωτοβουλία των γυναικών της Κύπρου, την Ελλάδα και τις Ευρωπαϊκές χώρες να παράσουν ειρηνικά την γραμμή Αθήνα.

Σε ανακοίνωσή της η ΕΑΡ ενθαρρύνει την εκδήλωση υπογράμμιζε την κοινή βελτίωση των κοινωνικών και πολιτικών δυναμικών να προωθηθεί διεθνώς λύση του κυπριακού.

Και πρόσθετα «Τέτοιες εκδηλώσεις παράλληλα να διεκδικούν λιμνάζοντα ύδατα που περιβαλλόντων κυπριακά και ευρωπαϊκά πόσων τη διεθνή κοινή γνώμη».

Πως είδα την πορεία γυναικών

Η Hildergard Klünnebeck μιλά στην Μύρια Αντωνιάδου

Η Hildergard Klünnebeck ήρθε στην Κύπρο από το Βερολίνο μετά από πρόσκληση της Κίνησης «Οι Γυναίκες Επιστρέφουν». Είναι μέλος της ομάδας «Γυναίκες για την Ειρήνη» στο Βερολίνο και έχει περπατήσει για την ειρήνη με γυναίκες απ' όλον τον κόσμο. Σαν ειρηνίστρια και φεμινίστρια η Hildergard βρήκε φριχτό τον «αόρατο τοίχο» του πατριαρχικού συστήματος που χωρίζει την πατρίδα μας. Με τα σπασμένα της αγγλικά καταφέραμε να κάνουμε τη σύντομη κουβέντα που ακολουθεί:

Ερ.: Hildergard, θα ήθελα να μου πεις τι γνωρίζεις για την Κύπρο και το πρόβλημα της πριν έρθεις για την πορεία των γυναικών;

Απ.: Το μόνο που ξέρω ήταν πως το νησί είναι μοιρασμένο μετά από την Τουρκική εισβολή του 1974, τώρα όμως ειδικά μετά την εμπειρία μου, της πορείας, καταλαβαίνω τι σημαίνει για σας, πως νοιώθετε στο μοιρασμένο νησί σας. Μετά την πρόσκληση της κίνησης, «Οι γυναίκες επιστρέφουν» ήθελα να έρθω διότι και η δική μου η πόλη, το Βερολίνο, είναι μοιρασμένο και πιστεύω πως έχουμε κάποια κοινά αισθήματα. Ακόμη ένας λόγος που ήλθα είναι διότι ήταν μια ειρηνική πορεία μόνο από γυναίκες και πιστεύω πως αυτή είναι μια καλή μορφή διαμαρτυρίας.

Ερ.: Στην πορεία Hildergard ήσουν πίσω ή μπροστά;

Απ.: Μπροστά, με τις πρώτες γυναίκες που μπήκαν στα κατεχόμενα.

Ερ.: Φοβήθηκαν, κατάλαβες πως ήταν Τούρκοι στρατιώτες;

Απ.: Ναι, φοβήθηκα πολύ, διότι μόλις μπήκαμε κατάλαβα πως ήταν Τούρκοι στρατιώτες, τους είδα κι' αυτούς φοβισμένους δεν ήμουν σίγουρη για την αντίδραση τους. Μετά όταν είδα κι' άλλους άντρες, αρχικά συγχίστηκα δεν ήξερα ποιος ήταν τι, δεν γνώριζα τι ρόλο παίζουν, αυτοί ήταν όταν ήρθαν και οι Τούρκοι οι αστυνομικοί και τα Ην. Έθνη. Όταν ήρθαν τα Η.Ε., άντρες και γυναίκες, θύμωσα πολύ. Θύμωσα διότι μας κοιτάζαν μ' ένα χαμόγελο ειρηνικό, υπερωπικό, δεν καταλάβαιναν τίπο-

τε απ' ότι νιώθαμε εμείς οι γυναίκες εκείνη τη στιγμή, απλά μας κοροϊδεύαν. Το άλλο που με ξάφνιασε και σαν γυναίκα με εκνεύρισε ήταν οι γυναίκες των Η.Ε., δεν μπορούσα να το συνηθίσω αυτό, να βλέπω γυναίκες ντυμένες με την στολή των Η.Ε. και να εμποδίζουν με' ένα ειρηνικό χαμόγελο στα χείλη, από το να προχωρήσουμε.

Ερ.: Hildergard, εγώ στην πορεία ένωσα συγχίση, θυμό και φόβο όταν αντικρύσα τους οπλισμένους Τούρκους στρατιώτες, πρώτη φορά στην ζωή μου με σταμάτησε κάποιος άντρας με όπλο στο χέρι (και να μου αφαιρά το δικαίωμα να πάω όπου εγώ θέλω). Εσύ πως το βίωσες;

Απ.: Ένωσα όπως κάθε φορά που διοργανώσουμε στην χώρα μας διαμαρτυρίες έξω από τις βάσεις. Μέρος της γης σας είναι υπό Τουρκική κατοχή όπως και η γη βάσεων του NATO στην χώρα μου είναι κατεχόμενα από τα ιμπεριακά όπλα και στρατιώτες. Όμως, την «πράσινη γραμμή» στην Κύπρο την βρίσκω μια πιο έντονη έκφραση της πατριαρχικής κοινωνίας στην ουσία ζούμε, παρα τις βάσεις. Ένωσα, πως το πατριαρχικό σύστημα χρειάζεται τοίχους, διαχωριστικές γραμμές — μέσα στα σπίτια μας, στις πόλεις (τις βάσεις) κλπ. για να επιβιώσει και η πράσινη γραμμή που είναι σαν σύνορα μάυρα να γίνει πολύ πιο επικίνδυνη όταν την σπάσης (δεν ξέρεις πως θα αντιδράσουν οι άντρες που κάνουν τον διαχωρισμό αυτό).

Ερ.: Δηλαδή Hildergard αντιλαμβάνεσαι

τη διαφορά της πορείας στην Κύπρο με κάποια πορεία που διοργανώνεται στην Ευρώπη, όπου δεν υπάρχει περίπτωση να χρησιμοποιήσουν όπλα εναντίον σας;

Απ.: Ναι, καταλαβαίνω τη διαφορά και την ένωση και στην πορεία. Το ίδιο αίσθημα φόβου είχα ακόμη, μια φορά στο αρχηγείο του NATO στην Στουτγκάρδη (Γερμανία). Όταν είχαμε κάνει εμείς οι γυναίκες διαμαρτυρία και δεν είμαστε αν σίγουρα αν θα χρησιμοποιούσαν όπλα.

Ερ.: Πως είδες την πορεία των Γυναικών και την ίδια την κίνηση;

Απ.: Για μένα ήταν μια ειρηνική πορεία γυναικών που είχαν ως αίτημα την ελευθερία της χώρας τους, όμως δεν βρίσκω πως υπήρχε φεμινιστική δυναμική. Αν και δε ήθελα όλες οι γυναίκες να είχαν μια φεμινιστική αντίληψη αντιλαμβάνομαι πως είναι αδύνατο. Βλέπω όμως την κίνηση σαν μια αρχή διότι οι γυναίκες πιστεύουν στα ανθρώπινα δικαιώματα, την ελευθερία των ανθρώπων και των γυναικών. Για μένα ο φεμινισμός (σημαίνει) την ανεξαρτησία των γυναικών από τους άντρες, την πατριαρχία και τις θεωρίες που έχουν δημιουργήσει οι άντρες.

Ερ.: Τώρα που έχεις μάθει περισσότερα για το Κυπριακό, που έχεις ζήσει την πορεία και τα καθημερινά μας αδιέξοδα που ονομάζονται «πράσινη γραμμή» τι έχεις να μας πεις;

Απ.: Είναι πολύ δύσκολο να καταλάβει κα-

νείς το Κυπριακό πρόβλημα αν δεν διαβάσει και ζήσει εδώ την πραγματικότητα του μαρτυρικού νησιού. Έχω δει εδώ στρατιώτες από διάφορες χώρες, Τούρκους, Ελληνοκύπριους, των Ο.Η.Ε., των Αγγλικών βάσεων κλπ. που σε κάνει να καταλάβεις πως η Κύπρος είναι σαν την μπάλα στα χέρια διεθνών συμφερόντων - δηλαδή ξένες κυβερνήσεις όπως της Η.Π.Α., Αγγλία, Τουρκία επίσης το NATO έχουν συμφέροντα εδώ, και εδώ είναι που μπορούμε εμείς οι ξένοι να βοηθήσουμε, πιέζοντας τις δικές μας κυβερνήσεις. Ο στόχος μας, μαζί με δική μας βοήθεια, θα πρέπει να είναι να αποστρατικοποιηθεί η Κύπρος, και ο κόσμος εδώ να ζει ελεύθερος. Σημαντικό όμως δεν είναι μόνο ο στόχος μας, αλλά και πως τον επιδιώκουμε τον στόχο μας, με ποια μέσα, και νομίζω πως η κίνηση «Οι γυναίκες επιστρέφουν» κάνουν μια καλή μορφή αντίστασης και ένα βήμα προς τον στόχο. Πιστεύω όμως πως χρειάζεται πολλή δουλειά ακόμα, τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό και πρέπει να βρεθούν καινούργιοι τρόποι δουλειάς. Τις δυο φορές που περπάτησα στην πράσινη γραμμή ένοιωθα πως συνεχώς ερχόμουν σε αδιέξοδο, έβλεπα τους στρατιώτες, ένιωθα θυμό που δεν μπορούσα να πάω όπου θέλω, αισθάνθηκα σε ένα μικρό βαθμό πως νιώθουν οι Κύπριοι και σκεφτόμουν πως οι τουρίστες που έρχονται εδώ δεν θα καταλαβαίνουν τι γίνεται, ούτε τι σημαίνει η πράσινη γραμμή. Ίσως η κίνηση Γ.Ε. θα μπορούσε να κάνει κάτι για να ενημερώνονται οι επισκέπτες. Οι Γ.Ε. είδη έχουν διεθνοποιησει το Κυπριακό. Και εγώ, όταν επιστρέψω θα έχω διάφορες συναντήσεις, θα διοργανώσω προβολές του video των γυναικών θα κανονίσω να σταλούν γράμματα διαμαρτυρίας στην Τουρκική κυβέρνηση για να αποσύρουν τον στρατό τους απ' εδώ και γράμματα προς την δική μας κυβέρνηση που τόσο καιρό δεν κάνει τίποτα. Θα ήθελα μέσω του περιοδικού να πω στις γυναίκες της κίνησης πως όποια στιγμή χρειάζονται την βοήθεια μας, εμείς είμαστε πρόθυμες, και είμαι σίγουρη πως όταν επιστρέψω και συζητήσω το θέμα στην ομάδα μου θα βρωμ διάφορους τρόπους να σας βοηθήσουμε.

«Γυναίκες για Ειρήνη» Το μήνυμά τους στη πορεία

«Η ειρήνη στη Κύπρο θα φέρει την ελευθερία των γυναικών»

Σαν αντιπρόσωπος του κινήματος «Γυναίκες για Ειρήνη» στην Ευρώπη» ήλθα στην Κύπρο με σκοπό να συμπαρασταθώ στις Κυπρίες στην προσπάθειά τους για επιστροφή ειρηνικές και ριζές τους.

«Οι Γυναίκες για Ειρήνη στην Ευρώπη πιστεύουν πως οι Ελληνοκύπριες και Τουρκοκύπριες θα πρέπει να αφεθούν να μιλήσουν ελεύθερα για τα πολιτικά τους πρόβλημα, για να συστρατευθούν εναντίον στην τουρκική κατοχή και τους ξένους στρατούς.

Η Κύπρος έχει μακράν ιστορία ξένης κατοχής. Η τουρκική εισβολή στη Κύπρο είχε σαν αποτέλεσμα την διχοτόμηση του νησιού, την μεταφορά μεγάλου αριθμού Τυρκικών εισακτών στη βόρεια Κύπρο, με αποτέλεσμα να αποδυναμωθεί η ιστορία του τόπου. Όλα αποτελούν προβλήματα εναντίον στα ανθρώπινα δικαιώματα, εναντίον στα δέματα του κυπριακού λαού στο νησί τους.

Η συνεχιζόμενη πολιτική κατάσταση στην Κύπρο, αρνείται τα δικαιώματα και των γυναικών με και όλων των κατοίκων του νησιού, πράγμα το οποίο δεν είναι γνωστό στη χώρα μας.

Η συμμετοχή μου στην πορεία, μου έδωσε την δυνατότητα να κατανοήσω πως τα ήνωμένα Έθνη δεν έχουν πράξει αρκετά ώστε να τροποποιήσει η αμερικανική πολιτική κατάσταση στην Κύπρο.

Οι γυναίκες της Κύπρου, με την πράξη τους να «σπάσουν» την Πράσινη γραμμή και να περάσουν στα τουρκοκρατούμενα εδάφη, έχουν βάλει ένα τέλος στην οικιστική εγκλωβισμένη. Οι χίλιες Κύπριες, και οι ξένες γυναίκες που παρεβήσαν έδειξαν εμπράκτα πως, όπλα, χωρίς εχθροπραξίες, με ανθρωπικά συνθήματα και τραγούδια μπορούν να επιτύχουν όσα δεν έχουν καταφέρει μέχρι σήμερα τα πολιτικά κόμματα και οι Κυβερνήσεις.

Η δική μου πόλη είναι το Βερολίνο στη Δυτική Γερμανία. Όπως και η Λευκωσία έτσι και το Βερολίνο είναι μοιρασμένο. Από την πείρα που έχω στο ειρηνευτικό κίνημα γνωρίζω ότι οι Γερμανοί του Βερολίνου μπορούν να βοηθήσουν τις διακοιότητες, να ξανακάνουν την εμπιστοσύνη τους και να δείξουν σεβασμό προς τα διεθνή ανθρώπινα δικαιώματα.

Οι γυναίκες στην Κύπρο έχουν σπάσει την ειρήνη τους αφού αφορά την πολιτική αρχίζοντας έτσι μια νέα εποχή με το κίνημα τους «Οι Γυναίκες επιστρέφουν». Σ' αυτήν τους την προσπάθεια δεν είναι μόνοι τους. Μαζί τους είναι όλες οι γυναίκες του κόσμου. Ως εκπαιδευτές του κινήματος «Οι Γυναίκες για Ειρήνη στην Ευρώπη», θα μεταφέρω το μήνυμά της κίνησης πίσω στην πατρίδα μου.

Εύχομαι και ελπίζω πως η επόμενη πορεία προς την Πράσινη Γραμμή θα πλημμυρίσει από γυναίκες, από όλα τον διεθνή χώρα, και που έγινε στο "Greenham Common" στην Μεγ. Βρετανία σαν ένδειξη διαμαρτυρίας εναντίον στην εγκαθίδρυση των Αμερικανικών ατομικών πυραύλων.

«Οι Γυναίκες για Ειρήνη στην Ευρώπη» έχουν δείξει εμπράκτα σε πολλές χώρες, τόσο με το γυναικείο τους, όσο και με τις ειρηνικές τους διαδηλώσεις, τον δυναμισμό τους και την πίστη τους για Ειρήνη.

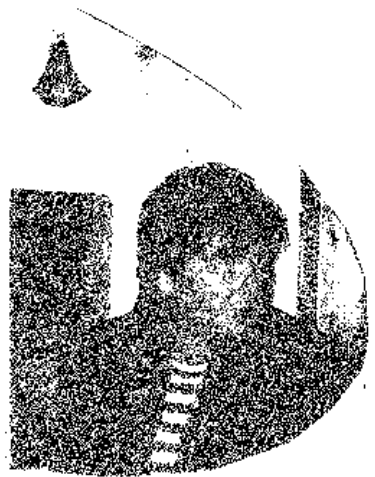
Πιστεύω πως οι Ελληνοκύπριες μαζί με τις Τουρκοκύπριες, μπορούν να αλλάξουν ειρηνικά την πολιτική κατάσταση στην Κύπρο. Έχουν την δύναμη να καταργήσουν την διαχωριστική γραμμή.

Είμαι σίγουρος πως η ειρήνη στην Κύπρο θα φέρει την ελευθερία των γυναικών.

Hildergard Klünnebeck
Meystr. 5
D. 1000 Berlin 62

Εκ μέρους του κινήματος
«Γυναίκες για Ειρήνη στην Ευρώπη»
από το παράρτημα του Βερολίνου

Η πορεία γυναικών το γυναικείο κίνημα το κυπριακό

Μια συνέντευξη της Marina Gross στη Μάρια Αντωνιάδου

Η Μαρίνα πολιτικοποιήθηκε μέσα από το αντι-ρατσιστικό κίνημα της Γερμανίας. Έτσι είναι αρκετά ευαίσθητη στο θέμα των μειονοτήτων και το δικαίωμα τους να έχουν ίσα δικαιώματα διατηρώντας την εθνική τους συνείδηση. Τώρα είναι ενεργό μέλος του κινήματος των Πρασίνων και ήρθε στην πορεία των γυναικών ως αντιπρόσωπος τους. Στη συζήτηση μας που ακολουθεί σταθήκαμε αρκετά στο θέμα της γυναικείας απελευθέρωσης διότι είναι ζήτημα καυτό και για τις δυο μας και θεώρησε πως η εμπειρία της στο Γυναικείο κίνημα και σαν φεμινίστρια μέλος των Πρασίνων μπορεί να βοηθήσει κι' εμάς.

Ερ. Μαρίνα θα ξεκινήσω με μια πολύ συνηθισμένη ερώτηση, θα ήθελα να μου πεις τι γνώριζες για την Κύπρο πριν έρθεις.

Απ. Τίποτα δεν ήξερα για την Κύπρο και το πρόβλημα της πριν έρθω, αλλά ούτε και το κόμμα των Πρασίνων έχει θέση πάνω στο Κυπριακό. Μπορεί να υπάρχουν φίλοι της Κύπρου στην Γερμανία, που γνωρίζουν το πρόβλημα, αλλά δεν είναι πλυστα γνωστό. Αν ρωτήσω κάποιον στη Γερμανία για το Κυπριακό το μόνο που θα σου πουν είναι πως κάπου μας στη δεκαετία του 1970 υπήρξε κάποιο πρόβλημα, (the Cyprus Crisis όπως το λέν) τίποτα περισσότερο δεν γνωρίζουν. Για να ενημερωθώ λίγο πριν έρθω τηλεφώνησα σε 2-3 φίλους που είχαν επισκεφτεί την Κύπρο και διάβασα στα γρήγορα μερικά βιβλία.

Ερ. Τώρα έχουν περάσει αρκετές μέρες που είσαι στην Κύπρο, έλαβες μέρος

στην πορεία των γυναικών όπου ήρθες αντιμέτωπη με ενόπλιους Τούρκους στρατιώτες, έζησες μαζί μας την απαγόρευση της επιστροφής στη γη μας, μίλησες με διάφορα άτομα για το Κυπριακό κλπ., τώρα έχεις διαμορφώσει άποψη;

Απ. Θέλω πως το Κυπριακό δεν είναι εύκολο πρόβλημα. Μόλις ήρθα ήθελα να συζητήσω με πολλή κόπο για να ακούσω διάφορες απόψεις και ειδικά ήθελα να ακούσω τα αιτήματα και τις θέσεις των γυναικών της κίνησης «Οι γυναίκες επιστρέφουν». Ακόμα δεν έχω διαμορφώσει ολοκληρωμένη άποψη, όμως μερικά θέματα που θα σου αναφέρω τώρα είναι ξεκάθαρα. Πρώτα απ' όλα νομίζω πως η Κύπρος θα έπρεπε να αποστρατικοποιηθεί και φυσικά δεν εννοώ μόνο τα τουρκικά στρατεύματα της Τουρκίας αλλά και του ΝΑΤΟ. Αντιλήφθηκα ότι η ιστορία του νησιού διαμορφώνεται ανάλογα με τα συμφέροντα ξένων χωρών, γι' αυτό πιστεύω πως ο αγώνας των Κυπρίων πρέ-

πει να είναι αντιιμπεριαλιστικός, για μια ανεξάρτητη χώρα δίχως στρατεύματα. Από συζητήσεις που έκανα με διάφορες γυναίκες κατάλαβα πως οι Ελληνοκύπριοι και Τουρκοκύπριοι ζούσαν ειρηνικά για αρκετά χρόνια, μέχρι που η (αποικιακή) κυβέρνηση της Αγγλίας δημιούργησε ένταση εδώ χρησιμοποιώντας τη γνώση της πολιτικής της, του «κλαίει και βοσάλυσε» για να φέρει την κατάσταση εδώ που είναι σήμερα και να εξασφαλίσουν εκείνοι 2 βάσεις. Αυτές οι βάσεις είναι βάσεις του ΝΑΤΟ και πρέπει να φύγουν.

Το άλλο που πιστεύω, είναι πως δεν πρέπει να υπάρχει η πράσινη γραμμή, αυτή η χώρα ανήκει σε όλους τους πολίτες, Ελληνοκύπριους, Τουρκοκύπριους σ' όλες τις άλλες μειονότητες. Τα άτομα που μένουν εδώ πρέπει να έχουν το δικαίωμα να μένουν όπου επιλέξουν και να κινούνται ελεύθερα. Ξέρω πως πρέπει να ανοιχτεί διάλογος μεταξύ Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων και οι Ελληνοκυ-

πριοι σαν πλειοψηφία θα πρέπει να υποστηρίξουν τα δικαιώματα των μειονοτήτων εδώ, να αναγνωρίσουν το δικαίωμα τους να έχουν τη δική τους κουλτούρα σαν ξεχωριστές εθνικές οντότητες και να μην έχουν δεξιές, συντηρητικές εθνικές τάσεις. Είναι σημαντικό η Κύπρος να είναι ενιαίο κράτος όπου να συνυπάρχουν όλες οι πολιτιστικές οντότητες και εθνικές μειονότητες.

Εδώ έβγαίνα καθαρά το γεγονός ότι η Μαρίνα είναι αναμειγμένη στο αντι-ρατσιστικό κίνημα στην Γερμανία, μια χώρα όπου τα δικαιώματα των εθνικών μειονοτήτων καταπατούνται, γι αυτό ήταν αρκετά ευαίσθητη στην κατάσταση που υπήρχε πριν το 1974 και το γεγονός πως οι Τουρκοκύπριοι ήταν εθνική μειονότητα εδώ. Σε άλλη συζήτηση που κάναμε με ρόφησε τι πιστεύω πως έπρεπε να γίνουν οι Τούρκοι έποικοι εδώ όταν βρισκόταν μια λύση για μια Κύπρο ανεξάρτητη. Όταν της είπα πως όλοι οι έποικοι θα έπρεπε να φύγουν από την χώρα, αρχικά το βρήκα ρατσιστικό και έκανε τη σύγκριση με τους μετανάστες στην Γερμανία. Της εξήγησα πως αυτή η σύγκριση δεν μπορεί να γίνει λόγω του ότι ο μετανάστης πηγαίνει σε μια χώρα της εκλογής του, βρίσκεται δουλειά, νοικιάζει σπίτι, κλπ. ενώ οι έποικοι στην Κύπρο βρέθηκαν μετά από μια εισβολή και κατοχή, μένουν σ' ένα σπίτι το οποίο ανήκει σε κάποιον άλλο ο οποίος τώρα μένει σε καταυλισμό και έχει ιδιαίτερα προβλήματα. Τελικά πιστεύω και ελπίζω πως κατάλαβε πως δεν μιλούσα ρατσιστικά, σοβινιστικά αλλά πως το πρόβλημα είναι η πολιτική της Τουρκικής Κυβέρνησης να Τουρκοποιήσει την βόρεια Κύπρο εκμεταλλευόμενος τελικά τους έποικους βάζοντας τους σε δικό της πολιτικό παιχνίδι.

Ερ. Μαρίνα, από τις εφημερίδες μάθαμε για την πρόσκληση του Ντενκτάς προς τις ξένες να επισκεφτούν τα καταχόμενα, σου πως αισθάνεσαι γι' αυτό;

Απ. Εγώ ήρθα στην Κύπρο για να συμπαρασταθώ στις γυναίκες της πορείας, σταθήκαμε εκεί μαζί και κοιτάξαμε τους Τούρκους και ΝΑΤΟικούς (Ηνωμένα Έθνη) στρατιώτες στο πρόσωπο, μαζί αντιμετώπισαμε τα όπλα. Δεν ήρθα διότι με κάλεσε η κυβέρνηση αλλά διότι με κάλεσαν οι γυναίκες, γι' αυτό δεν θα δεχόμουν μια πρόσκληση του Ντενκτάς. Όμως, αν κάποια φορά με κάλεσε μια Τουρκοκυπριακή κίνηση γυναικών που είχε τους ίδιους στόχους μ' αυτήν που με κάλεσε εδώ, θα πήγαινα να συζητήσω μαζί τους. Θα πήγαινα να συζητήσω μαζί τους για την ειρήνη και ανεξαρτησία για όλες τις μειονότητες και πολίτες σ' αυτήν την χώρα.

Ερ. Πως βλέπεις την κίνηση «οι γυναίκες επιστρέφουν»;

Απ. Η κίνηση αυτή των γυναικών είναι μια καλή αρχή ή μια ευκαιρία, αν θέλεις να το δεις έτσι, για να δημιουργηθεί στην Κύπρο ένα αυτόνομο γυναικείο κίνημα. Το γεγονός ότι αυτές οι γυναίκες οργανώθηκαν και κάνουν πολιτική δουλειά,

συζητούν, ανταλλάσσουν απόψεις κλπ. τις κάνει πιο δυνατές και ξεφεύγουν από τις κλασικές γυναικείες σχολίες δηλαδή δουλειά, σπίτι, οικογένεια, μωρά. Επίσης για γυναίκες που ανήκουν σε κόμματα, η γυναικεία κίνηση θα λειτουργήσει θετικά διότι είναι μια ευκαιρία να μάθουν να οργανώνονται, να μιλούν, να λειτουργούν δίχως ηγέτες και κοπόλωμα. Αυτό θα τις κάνει πιο δυνατές και η εμπειρία τους θα τις βοηθήσει να λειτουργούν μέσα στο κόμμα και την πολιτική. Σε όλες τις χώρες η κατάσταση είναι η ίδια. Από τη μια υπάρχουν οι άντρες που κάνουν την πολιτική, θεωρητική δουλειά, δηλαδή χαράζουν την πολιτική γραμμή, παίρνουν αποφάσεις κλπ. και οι γυναίκες τους ακολουθούν στις «μεγάλες» πολιτικές τους αποφάσεις. Κάνοντας περισσότερο πρακτικές δουλειές. Για τις γυναίκες η πολιτική είναι κάτι καινούριο. Το ξέρω πως οι περισσότερες γυναίκες της κίνησης δεν θέλουν να αναμείζονται φεμινίστριες, αλλά μέσα από την κίνηση μπορεί να βγει κάτι νέο διότι αναπόφευκτα αυτές οι γυναίκες θα αρχίσουν να συζητούν τα προβλήματα μέσα στο κόμμα, την σχέση τους με τους άντρες, τα κοινωνικά και νομικά τους προβλήματα. Είναι πολλά τα ερωτήματα που θα τρεθούν. Τότε ίσως ρωτήσουν τον εαυτό τους για τον ρόλο τους μέσα στην κοινωνία και να αντιληφθούν πως και το προσωπικό είναι πολιτικό. Και έτσι να οργανωθούν για να αλλάξουν τον ρόλο τους στην κοινωνία. Φαντάζομαι πως στην Κύπρο όπως ήταν και σε ποιο μικρό βαθμό είναι ακόμα (στην Γερμανία), ο φεμινισμός θα θεωρείται ως κάτι το «κακό-ύαργο» κάτι που ντρέπεσαι να πεις, όπως και ο κομμουνισμός. Οι άνθρωποι πιστεύουν πως είναι ένα κίνημα ενάντια στους άντρες. Αυτή είναι μια λανθασμένη εντύπωση, εμείς θέλουμε να απελευθερωθούμε, να μιλάμε ελεύθερα, να είμαστε ίσες και να μην υπαβιβάζονται οι αξίες μας, θέλουμε και έχουμε όνειρα για καλύτερες ανθρώπινες σχέσεις, για ειρήνη και ελευθερία. Πιστεύω πως οι γυναίκες

δεν αντιμετώπιζουν θεωρητικά την πολιτική, είναι πιο πρακτικές, τα προσωπικά τους βγαίνουν προς τα έξω, τα συζητούν. Οι γυναίκες πολιτικά λειτουργούν διαφορετικά από τους άντρες και αυτό αποδείχτηκε με την πορεία. Φαντάσου την κατάσταση αν ήταν 1.000 άντρες, τι πιστεύεις πως θα γινόταν;

Ερ. Πως μου εσύ τι πιστεύεις;

Απ. Ίσως να μπορούσαν να κάνουν αυτή την διαμαρτυρία. Θα είχε όμως την ίδια μορφή, εκεί στην γραμμή αντιμετώπισης όπου η κατάσταση ήταν τόσο εύφλεκτη; Θα εξακολουθούσε η πορεία να ήταν ειρηνική με ειλικρινή αισθήματα; Εκτός απ' αυτό νομίζω πως οι άντρες θα είχαν πρόβλημα να οργανωθούν εκτός κομμάτων η κι' αν το έκαναν θα προσπαθούσε ο καθένας να περάσει την γραμμή του κόμματός του. Ενώ βλέπεις οι γυναίκες κατάφεραν να οργανωθούν και να νοήσουν κάτι καινούριο στην ιστορία του τόπου τους. Ελπίζω να καταλάβω όλες οι γυναίκες Ελληνοκύπριες και Τουρκοκύπριες πως η πορεία ήταν ειρηνική και γι' αυτό πέτυχε ένα από τους στόχους της. Αν και μπορεί να είναι δύσκολο να οργανώσετε την κίνηση, και να προσχεδιάσετε πέρα πέρα, πιστεύω πως είναι σημαντικό να το κάνετε, γιατί αυτό θα σημαίνει την πολιτική ωρίμανση των γυναικών και την εμπειρία του να κάνουν πολιτική από μόνες τους. Έχει ήδη γίνει το πρώτο βήμα και θα πρέπει να συνεχίσετε να συζητάτε, να βγάζετε δουλειά, να θυμάνεστε, δεν είναι ανάγκη πάντα να συμφωνάτε, σινά σινά θα εξελιχτεί η κατάσταση.

Υ.Γ.: Η Μαρίνα μου έδωσε κουράγιο και θάρρος για περισσότερη δουλειά είτε μέσα στην κίνηση είτε με άλλη γυναικεία ομάδα. Όμως πάνω απ' όλα με άφησε με μια ελπίδα για το γυναικείο κίνημα που ίσως, θα μπορούσε να ξεωτρύσει μέσα από την κίνηση «Οι γυναίκες επιστρέφουν».

Μάρια

αφιέρωμα: 2η πορεία γυναικών

Διπλό βλέμμα

Το χρονικό της πορείας

Η προετοιμασία

Η πλατεία

Η πορεία

Οι Τούρκοι

Εμείς

Ο επίλογος

Anna - Rita, Τασούλα

Η προετοιμασία

Την έζησα στο περιθώριο, μεσ' απ' τις συζητήσεις των άλλων γυναικών και σε μια μοναδική συνάντηση, στην οποία είχα κληθεί όχι ως γυναίκα, όχι σαν Άννα - Ρίτα, αλλά ως Ιταλίδα. Πήγα με δυσπίτια και ενδοιασμό, μπλεγμένα με μια ελαϊδα, που πάντα με πιάνει όταν είναι οι γυναίκες που πρέπει να οργανώσουν, να θεωρητικοποιήσουν... να δράσουν.

Εκεί υπήρχε ένα κλίμα «αδελφικότητας» που είχα ήδη γευτεί, εξυμνωτικό και καταπιστευτικό συνάμα. Με το φτωχά Ελληνικό μου, κατάλαβα ότι υπήρχαν σκοποί που δεν είχαν ειπωθεί, σχέδια που δεν είχαν εξηγηθεί, πρωταγωνίστριες μυστηριώδεις.

«Θα είναι μια ανσγκαία μυστικότητα, θα υπήρξαν αίγουρα άλλες συναντήσεις, όπου θα συζητήθηκε το που πάμε», αν όχι οι κινήσεις τακτικής είπα στον εαυτό μου. Μετά όμως αντιλήφθηκα ότι «το μυστικό» το συμμερίζονταν μόνο λίγες. Αυτές γύρω απ' το τραπέζι που, με τα πρόσωπα σε ένταση ή καλοδιάθετά, ήταν τελικά οι μόνοι θεματοφύλακες της «στρατηγικής».

Η πλατεία

Σ αυτό το χώρο, που για πρώτη φορά έβλεπα αυθεντικά ζωντανό, το αίσθημα της μη ταύτισης έβρασε. Τόση ήταν η κίνηση, το χρώμα και η ζεστασιά, που οι γυναίκες ξέρουν να δημιουργούν, όταν συναντιούνται, χαίρεται, ετοιμάζονται να δράσουν.

Μπροστά στην τόσο αυθόρμητη κίνηση, ήμουν έτοιμη να συμμετάσχω, αν και δεν κρατούσα στο χέρι όλα τα σκηνικά της κατάστασης. Εκεί ήταν οκτακάσιες γυναίκες, ίσως λιγότερο συνειδητές από μένα, αλλά ολότελα πραγματικές. Σχεδόν συγκινήθηκα, όταν είδα την Κατερίνα, την δεκατετράχρονη κόρη της Τασούλας, που ήρθε κλαίγοντας, γιατί ήθελε να ρθει μαζί μας. Τουλάχιστον γι' αυτήν έπρεπε να πάμε! Και η συγκίνησή μου δε μου φάνηκε καν ρητορική.

Η πορεία

Μέσα στο λεωφορείο άρχισα να συγκεντρώνω την προσοχή μου στον εαυτό μου, στον κίνδυνο και σε όσα ήμουν προσωπικά διατεθειμένη να διακινδυνεύσω. Μία σκέψη απαχολούσε διαρκώς το μυαλό μου: είχε προβλεφτεί ο κίνδυνος;

Δεν υπάρχει καλύτερο μέρος από ένα λεωφορείο για διαλογισμό, αλλά οι σκέψεις μου διακόπηκαν από το, ζγκ - ζαγκ που εφαρμόστηκε για παραπλάνηση των Οηδών και μπροστά σ' αυτό καταλήφθηκα από ένα είδος ανυγάρητου ενθουσιασμού παιδικού και εξτρεμιστικού.

Στη δεύτερη πορεία έμεινα απ' έξω συνειδητά, σε μια καθαρά πολιτική επιλογή, μέχρι τις τελευταίες σχεδόν μέρες, όταν πλέον η συνεργασία και η συνεισφορά της κάθε γυναίκας ήταν πολύ σημαντική. Η πορεία θα γινόταν και ήθελα να πετύχει. Δεν ήταν κάτι για το οποίο, είχα δουλέψει, γιατί μου δημιουργούσε μια σειρά από ερωτηματικά που η οργανωτική ελαφροτή δε φαινόταν διατεθειμένη να τ' ακούσει και πολύ λιγότερο να τα συζητήσει. Έτσι μπήκα και πρόσφερα τη βοήθειά μου όταν πλέον τα ερωτήματα εμπαιναν στην πάντα μπροστά στην ανάγκη, για δράση.

Τη δεύτερη φορά έφτασα κάπως αργά στην πλατεία και μπήκα κατ' ευθείαν στο λεωφορείο. Τώρα ήμουν στο λεωφορείο με τις ξένες προσωπικότητες που από τη μια κέρδιζαν το θαυμασμό και την εκτίμησή μου και κι απ' την άλλη μ' έκαναν ν' αναρωτιέμαι τι τις έκανε να παίρνουν μέρος σε κάτι που στο κάτω κάτω το ρίσκο ήταν πάντα πιθανό. Η γνησιότητα του αισθήματος της πρώτης φοράς έλειπε. Τώρα το πλήθος μου κινούσε πιο πολύ την περιέργεια - τι θα έκανε σε μια στιγμή κινδύνου; - ενώ το συναισθήμα της πρωτοπαρίας και του αυθεντικού είχε χαθεί.

Μόνο όταν η κόρη μου - δεκαεπτάχρον χρονών - ήρθε κλαίγοντας και μου ζήτησε να της επιτρέψω να πάρει, μέρος, παρά την προηγούμενη άρνησή μας - του πατέρα της κι εμένα - γεγονός που με αναστάτωσε και δίχασε τις γυναίκες, ένοικιασε ότι κάτι σημαντικό θα κάναμε, που το οφείλαμε στον τόπο και τα παιδιά μας.

Η μεγάλη επιτυχία της πορείας ήταν το «ταξίδι». (α) Μέσα στο λεωφορείο, γιατί η ξεναγός και υπεύθυνη του λεωφορείου - Κερυνειώτισσα μίλοσε για τη Λευκωσία κι εξηγούσε το καθετί με την αγάπη του ανθρώπου, που δεν αρκείται να κοιτάζει τα πράγματα, αλλά τα ψηλαφεί με το βλέμμα, με την αίσθηση της πολυτιμότητας που τους δίνει η ανεπαίσθητη υποψία πως ίσως αύριο χάσουν.

(β) Πρώτο ξαφνισμα - και μεγάλη χαρά - το ξεγέλασμα των Η.Ε. Τίποτα λοιπόν δεν είναι αδύνατο. Οι πανίσχυροι κι εξοπλισμένοι με όλα τα μέσα επικοινωνίας στρατιωτικοί των Η.Ε. και όχι μόνο - να πέσουν στην παγίδα μας παραπλάνησης, αυτό αίγουρα ήταν μια νίκη. Ένα φερούγιομα ελπίδας που θα σβήσει μόλις επιστρέφοντας μας φτάσουν και αρχίσουν να μας προσπερνούν. Λοιπόν, θα μείνουμε μεσοστράτης, χωρίς δυνατότητα προσπέλασης; Κι όταν η κατάσταση αποτράπηκε, για μια στιγμή έχασα σχεδόν τον αυτοέλεγχό μου. Είχα ενθουσιαστεί και φώναξα. Χρειάστηκε να με επαναφέρουν στην τάξη. Αλλά τι είναι αυτό που μπορεί να γίνει χωρίς ενθουσιασμό και πίστη;

Οι Τούρκοι

Εγώ, που πάντα προσπάθησα, μέσα από μια αντιδημαγωγική και αντιρατσιστική διάθεση, να μην τους δω σαν καταβροχθιστές παιδιών, άγριους από τη φύση τους, τους αντίκρισα βλοσυρούς, σα να 'βγαίνουν από οραμένες Ιταλικές παραστάσεις που τους παρουσιάζουν άσχημους και κακούς, από τον καιρό που είχαν εισβάλει στην πατρίδα μου. Μα με ποιόν άλλο τρόπο θα μπορούσα να δω στρατιώτες, υπερβολικά «στολισμένους» με όπλα γελοιαδώς βαριά, παρατεταγμένους ενάντια σε μια ομάδα γυναικών, που κατέφθαναν ειρηνικά; Ξαφνικά οι εισβολές απέκτησε για μένο την πραγματική του ταυτότητα και αναρωτήθηκα για πόσα παιδιά, αλλά και πόσους εικοσάχρονους Ελληνοκύπριους είναι αντίθετα σαν το λυκό των παρμιθιών μια μορφή δημιουργημένη από την προπαγάνδα. Όσο ποτέ άλλοτε ένιωσα τη γελοiosτητα της παγοποίησης αυτού που ονομάζεται «κυπριακό πρόβλημα» τα τελευταία δεκατρία χρόνια, κατά τη διάρκεια των οποίων η προοδευτική κίνηση του στρατιωτικού μηχανισμού στα κατεχόμενα και η αύξηση των τουρκικών δυνάμεων παρέμεινε μονάχα ένας αριθμός που στολίζει τα προπαγανδιστικά φυλλάδια των Υπουργείων, που δεν κατορθώνουν να δώσουν την πραγματική εικόνα και χάνονται πίσω από ατέλειωτες και άκαρπες διπλωματικές ενέργειες.

Δεύτερο ξαφνισμα. Οι Τούρκοι. Οι Τούρκοι μπροστά μας. Με τα όπλα προετοιμαμένα. Υποχωρώντας ελαφρά και κοπάζοντας ο ένας τον άλλο αμήχανοι και φροντίζοντας να μη χάσουν κι εμάς από το βλέμμα τους. Μερικοί έχοντάς τα φανερά χιμένα - δεν είχαν ειδοποιηθεί άραγε; - κι άλλοι τρέμοντας. Ο κίνδυνος λοιπόν κατάντηκε. Δεν τον περιμέναμε τόσο γρήγορα. Ίσως γι' αυτό μετά το πρώτο ξαφνισμα και το πρώτο δάγκωμα του φόβου, νομίσαμε πως δεν ήταν δική μας. Τι θα κάναν τα δικά μας παιδιά σ' έναν παρομοιο σφινδισμα ως την άλλη πλευρά;

Πέρα από την περιέργεια, τα οπλισμένα παιδιά, μου κινούσαν τη συμπάθεια, ίσως γιατί ήξερα ότι δεν επρόκειτο να χρησιμοποιήσουν τα όπλα που κρατούσαν. Ένωθα πως δεν το ήθελαν κινόλας. Ωστόσο ο κίνδυνος ήταν πάντα παρών. Μια πρόκληση, μια λαθεμένη κίνηση και όλα θα μπορούσαν να συμβούν. (Η παρουσία των αντρών ζήμεινε την όλη υποθεση, ακριβώς γι' αυτό).

Οι αστυνομικοί - ανέκφραστοι και βλοσυροί κάτω απ' το σκοτεινό τους πηλίκια, με τα ηλεκτροφόρα γυαλισμς έτοιμα για δράση - μου φάνηκαν πιο συχνά και άτεγκτα. Οι λίγοι πολίτες - αμφιβάλλω αν ήταν πράγματι - πολύ επιθετικοί - ή τουλάχιστον επιθετικά αμυνόμενοι - και φανατισμένοι. Πίστεψαν άραγε πως υπαρσπίζονταν κάτι που το θέλαν δικό τους και απειλούσαμε να τους το πάρουμε;

Όμως χειρότερη παρουσία απ' όλους αυτούς οι στρατιώτες των Η.Ε. Υπεροπτικοί, ειρηνικοί και χυδαίοι σ' ένα μεγάλο τους ποσοστό, ήταν πραγματικά οι ξένοι που δεν είδαν στην όλη υπόθεση, παρά μια ευκαιρία να «γλέντζε» εκλιπέι-jeπ! και σπάσιμο της μονοτονίας τους και της ρουτινιερικής ζωής. Ως και οι γυναίκες τους - εντυπωσιακά αντροπερείς - γελούσαν με περιφρόνηση μπρος στις αντιδράσεις των δικών μας γυναικών. Ερωτηματικά για το τι μπορεί να κάνει ο στρατός. Και τι τελικά είναι ένας «εισρηγικός» στρατός; Υπάρχει κάτι τέτοιο; Μήπως τελικά προκειται για έναν άλλο στρατό κατοχής; (Η φρασεολογία τους το επιβεβαιώνει: This is my land.) Και τότε τι κάνουμε εμείς; Η κυβέρνηση; Πώς υπερασπιζόμαστε τους εαυτούς μας, τη γη μας, την οντότητα μας; Αυτό θα είναι η εγγύηση που θα προσφέρει η «διεθνής διάσωση» και οι «διεθνείς εγγυήσεις» που τόσο επίμονα ζητάμε σήμερα;

Φωτεινή εξαίρεση οι αξιωματικοί των Η.Ε. που πολλοί, πέρα πη διπλωματία και την ανεκτικότητα ή τη διαλλακτικότητα, διέθεταν και μια πραγματική αξιοπρέπεια.

Εμείς

Όσο δεν είδα κι αυτό μου έδωσε μια μεγάλη αίσθηση σιγουριάς, παρά την ένταση. Είδα όμως μεγάλη σύγχυση, ένα διαταγμό που πήγαζε όχι από ενδοιασμούς, αλλά από το μη ξεκαθάρισμα των ιδεών, που αναγκαστικά ορισμένες στιγμές αδρανσοποιούσε την αποφασιστικότητα. Ήταν μια σύγχυση που οφειλόταν στην έλλειψη συζήτησης και στην επεισοδιακή, χωρίς προγραμματισμό συμμετοχή. Πολλές από τις γυναίκες που συμμετείχαν σ' αυτό το εγχείρημα δεν ήξεραν τίποτε άλλο εκτός απ' αυτό που δημοσιεύτηκε στις εφημερίδες, τις είχε ωθήσει μια ανάγκη που εκφραζόταν μόνο εκείνη τη συγκεκριμένη στιγμή και γι' αυτό μ' ένα τρόπο αβεβαιο.

Η αναποφασιστικότητα μεγάλωσε όταν πήραμε την τελευταία προειδοποίηση. Δεν υπήρξε πανικός, αλλά πολλά ερωτηματικά: «Γιατί να φύγουμε;» και - απαντευτα για κείνη τη στιγμή - «Γιατί ήρθαμε;» Δε θέλω εδώ να καταπιαστώ με τη συζήτηση αν ήταν καλύτερα να μείνουμε, βιάζοντας το αποτέλεσμα, ή να φύγουμε με την ικανοποίηση ότι είχαμε πραγματοποιήσει κάτι.

Αυτό που με κάνει να προβληματίζομαι είναι εκείνη η αβεβαιότητα και η άγνοια που διακατείχε τις περισσότερες γυναίκες.

Ο επίλογος

Η λέξη «τέλος» πρέπει ακόμα να γραφτεί. Θα ήθελα μια προσωπική με περισσότερη συζήτηση, με περισσότερη συλλογική συμμετοχή, μεγαλύτερη ανταλλαγή απόψεων, περισσότερη δεκτικότητα αλλά το ίδιο κουράγιο και την ίδια νικηφόρα νηφαλιότητα.

Θα ήταν άδικο να μην έλεγα ότι κι εμείς - κάποιες από μας, πολύ λίγες - υπήρξαμε κατά ένα τρόπο προκλητικές, πράγμα που δείχνει ότι νιώθαμε την ενόχληση και την πρόκληση από την παρουσία των Η.Ε., όσο κι αν τους είχαμε ανάγκη για προστασία σε ώρα περιστάσης. Δεν είπαμε να είναι αυτοί που μας εμπόδιζαν να προχωρήσουμε, να συγκρουστούμε και ίσως ίσως να τα «βρούμε» μ' αυτούς που στέκαν αντίκρι μας. Ήταν αυτοί που μας μόντρωσαν και μας εμποτεύαν σαν τους λυσσασμένους σκύλους, ήταν στραμμένοι προς σε μας, ενώ οι άλλοι κρατούσαν τα όπλα.

Εμείς λοιπόν. Είναι τόσο πολυδιάστατο αυτό το εμείς, ώστε δε θα ήθελα να πω τίποτε άλλο, παρά μόνο ότι όταν πια κόντευε να νυκτώσει, δε μας έκανε καρδιά να εγκαταλείψουμε αυτό το έδαφος που νιώθουμε ότι είναι δικό μας και δικό τους, ότι η γη είναι μια πλατιά αγκαλιά που μπορεί να μας χωρέσει όλους κι εσπμένως είναι εξωφρενικό και απάνθρωπο να μας απωθούν, με τον τρόπο που άρχισαν να το κάνουν τα Η.Ε. Η ώρα ήταν γλυκιά και οι εχθρότητες αμβλυμένες έτσι, οι Τούρκοι στρατιώτες είχαν από ώρα αποχωρήσει. οι αστυνομικοί στέκαν αδρανείς, εμείς είχαμε αποδεχτεί γόντα που δε γρατζουνανε ώστε δεν έβλεπες το λόγο γιατί να φύγεις από κείνον τον μικρό κόλπο γης, που η κακομεταχείριση κόντευε να του ξερνάνει ως και τις ελιές.

Όσοο φύγαμε. Μέσα από ένα ανθρώπινο στενό κανάλι, όπου ένιωθες την αποδοκιμασία να διασταυρώνεται με μια παραδοχή. Ναι, είχαμε κάνει κάτι. Ποτέ στην ανθρώπινη πορεία το «κάτι» δεν είναι αρκετό, αλλά είναι πάντα εκείνο που προστίθεται σε κάτι άλλο, για να δώσει αυτό που ίσως κρθεθεί αρκετό. Αν δε μείνουμε μεσοστράτης κι αν, όπως έχω ξαναπεί, η προετοιμασία της πορείας πάρει τη σωστή της μορφή - γίνει δηλ. η ίδια μια διαδικασία απελευθέρωσης - τότε η πορεία θα δικαιωθεί.

Anna - Rita Baglioni

Τασούλα Αθηναίτου

αφενός: η πορεία γυναικών

Πάφος: μια αποουσία

ΣΑΛΗ ΠΚΙΛΙΑ

Ο Οκτώβριος 1987 ώρα 6 μ.μ. Η αίθουσα του δημαρχείου ανοικτή, η τηλεόραση και το βίντεο στη θέση τους και οι γυναίκες από τη Λευκωσία περιμένουν. Περιμένουν τις γυναίκες της Πάφου, τις αντιπροσώπους των διαφόρων μαζικών οργανώσεων, για να τους μιλήσουν. Να τους πουν για τη κίνηση «Οι γυναίκες επιστρέφουμε», να τους δείξουν τη βιντεοκασέτα της πρώτης πορείας και να τους μιλήσουν για τη δεύτερη πορεία προς τα κατεχόμενα που θα γινόταν τις 22 Νοεμβρίου '87.

Τα τηλεφωνήματα τις προηγούμενες μέρες πολλά. Δεν έμεινε γυναίκα οργανώση (ΓΟΔΗΚ, ΠΟΓΟ, Σ.Γ. Κίνηση, ΔΗΣΥ, Φιλόπατος, Αντικαρκινικός, Κινηματογραφική Λέσχη κλπ.) άτομα και προσωπικότητες που να μην ενημερωθούν για αυτή την συγκέντρωση-συζήτηση στο δημαρχείο.

Η ώρα περνά και οι γυναίκες δεν ξεπερνούν τις 25. Έστω! Η εκδήλωση αρχίζει και η τηλεόραση δείχνει την πρώτη πορεία των γυναικών στα κατεχόμενα. Οι καρδιές όλων κτυπούν πιο γρήγορα και η συγκίνηση σε όλες είναι εμφανής. Τελειώνοντας η ταινία αρχίζουν οι ερωτήσεις και οι απορίες. Οι απαντήσεις πρώτες, καθέρας «Είμαστε με κίνηση καθαρά υπερασπιστική», δηλώνουν οι γυναίκες της Λευκωσίας, «ο σκοπός της πορείας δεν είναι η συμπλοκή μας με τους Τούρκους ή τους Οθωμανούς». «Ειρηνικά θέλουμε να περπατήσουμε στη σκελετωμένη γη μας». Τονίζουν τη συμμετοχή των ξένων γυναικείων οργανώσεων, τη συμμετοχή των ξένων προσωπικοτήτων και τη σημασία που έχει αυτή η συμμετοχή τους. Τη διεθνή προβολή που θα έχει το Κυπριακό ζήτημα.

Οι Παφίτισσες ακούν, χειροκροτούν και φεύγουν υποσχόμενες πως στην επόμενη συγκέντρωση (πιο οριστική μια βδομάδα αργότερα) θά'νταν περισσότερες. Θά'φερναν φίλες κι άλλες γιατί όπως είπαν και πάλι έπρεπε να δουν όλες οι γυναίκες της Πάφου αυτή την ταινία και πρέπει η Πάφος να δώσει το παρόν της στη δεύτερη πορεία. Γίνεται ειδική προβολή της ταινίας στο προσωπικό του νοσοκομείου Πάφου, «Οι γυναίκες της κίνησης» πηγαινούν στον προσφυγικό συνταξιακό Μουσικό και ενημερώνουν τους πρόσφυγες για τη συγκέντρωση στο δημαρχείο και για τη πορεία στις 22 Νοεμβρίου.

Οι υποσχέσεις πάλι πολλές. Κι όμως στη δεύτερη συγκέντρωση οι γυναίκες πιο λίγες από τη πρώτη φορά. Ακούν πάλι, βλέπουν και ενθουσιάζονται λογοντας πως εύγυρα θα πάνε και πως η παρουσία όλων σε τέτοιου είδους εκδηλώσεις είναι απαραίτητη.

Και φθάνει η 21η Νοεμβρίου, ημέρα Σάββατο, και η απογοήτευση φθάνει στο αποκορύφωμά της. Το τηλεφώνημα από το πρωί μέχρι το βράδυ να μην κατεβαίνει από το χέρι μου, να καλεί όλες τις γυναίκες που δήλωναν ενθουσιασμένες συμμετοχή και να μην μπορεί καμιά με καμιά να πάει. Άλλες είπαν είχαν παιδιά, άλλες αλλοξενούμενες, άλλες ξεχάστηκαν πως πρόκειται για τη ταδε ημερομηνία κι άλλες είχαν τσάι...! Ναι τσάι στα σπίτια τους. Βρισκόμαστε βλέπετε σε προεκλογική περίοδο. Άραγε, διαρωτώμαι, τι αξίζει περισσότερο μια προεκλογική εκστρατεία; ή μια αντικατοχική πορεία;

Ντροπή, μονάχα ντροπή, πρέπει να αισθάνεται η Παφίτισσα γι' αυτή της την αποχή.

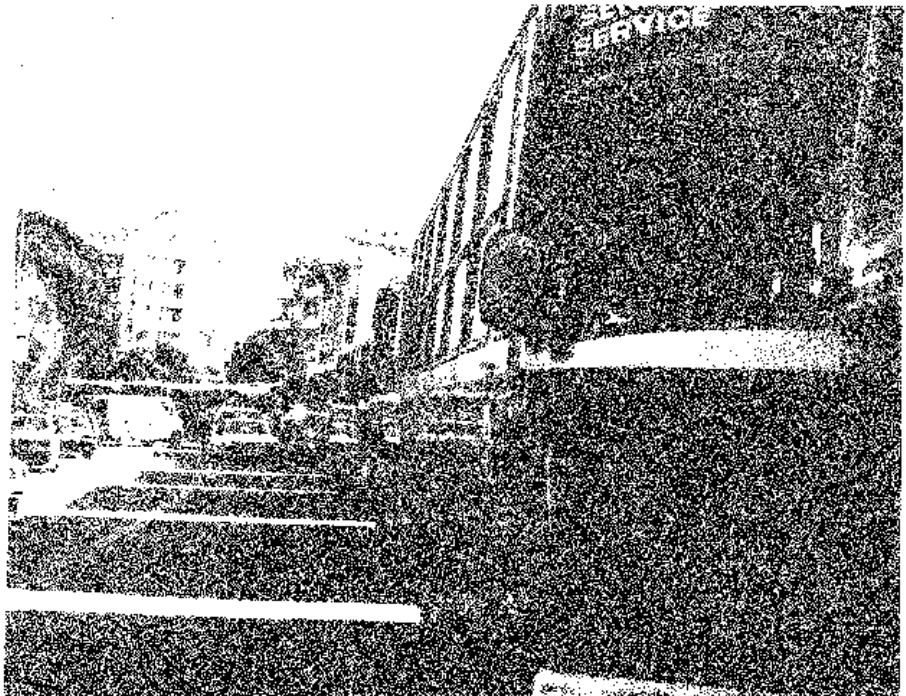
Κυριακή 22 Νοεμβρίου, σημαδιακή μέρα για μένα αλλά και για τις υπόλοιπες Παφίτισσες που ξεκινήσαμε στις 7.30 το πρωί με ταξί για την Λευκωσία γιατί το λεωφορείο δεν ξεκινούσε με τέσσερις μόνο γυναίκες. Φθάσαμε γύρω στις 10 το πρωί στο άγαμα του Σολωμού στη Λευκωσία όπου τα λεωφορεία για την πορεία ήταν έτοιμα για εκκίνηση. Μπήκαμε στο λεωφορείο αριθμός 7 εκτός από τη Μαρία Κασουλίδου η οποία ζήτησε να είναι μέσα στις πρωτοπόρες γυναίκες της Κίνησης κι έτσι μπήκε στο πρώτο λεωφορείο.

Σε λίγο η υπεύθυνη του λεωφορείου μαζί με τα σχετικά φυλλάδια δίνει τις τελευταίες οδηγίες: «Να παρευόμαστε ειρηνικά. Αν καθήσουν χάρω οι πρώτες γυναίκες να κάτσουν και οι υπόλοιπες. Αν ακούσαμε πυροβολισμούς να μην πανικοβληθούμε, να είμαστε ακινητές, να μην βρούμε πέτρες στους οπέςδες κλπ.

Ένα δάκρυ κυλά στο μάγουλο της γυναίκας που καθέται δίπλα μου κι' κόμπος ανεβαίνει στο δικό μου λαιμό. Τα λεωφορεία ξεκινούν, οι άντρες δεκάδες στο δρόμο, μας χειροτούν, μας κίνουν το στήμα προς νύκτα, μας χειροκροτούν και κείνη τη στιγμή νοιώθω τόσο περήφανη για τη συμμετοχή μου και συνήμα τόσο λυπηρή που μόνο εμείς οι 4 ήλαμε από τη Πάφο. Τα λεωφορεία προχωρούν και οι Οθωμανές προσπερνούν να τα ανακόψουν, αλλά αυτό που συμβαίνει είναι κάτι το ανεπανώθητο, να βλέπουν οι άντρες μπροστά στα αυτοκίνητα ακόμη να καθονται ο' αυτά για να μας αφήσουν το δρόμο ελεύθερο κι' εμείς από τα λεωφορεία να φωνάζουμε και να χειροκροτούμε για κάθε κίνηση που κάνουμε μπροστά. Φτάνοντας επιτέλους, κατεβήκαμε γρήγορα από το

λεωφορείο και τρέχαμε τη μια πίσω από την άλλη. Προσάσαμε τη πράσινη γραμμή και εξακολουθήσαμε να τρέχουμε προς τα κατεχόμενα. Καμιά δε σκότιστα, καμιά δε φοβάται. Τέτοια ώρα πιστεύω το μεγαλύτερο να λειτουργεί. Μένει μονόχο η καρδιά και η θέληση, αυτά σε οδηγούν αυτά σε αφρώζουν. Τιποτα δεν ακεφτόμουν εκτός από το να πατήσω τη προδομένη γη μου. Και να! Το πέτυχα! Μόλις πάτησα το πόδι μου στη κατεχόμενη Κύπρο, κάθησα χάρω άγγιζα τη γη που πατούσα και τα μάτια μου γέμισαν δάκρυα. Εκείνη ακριβώς τη στιγμή ήμουν πραγματικά ευτυχισμένη. Σαν γύρισα όμως το βλέμμα μου και είδα τους Τούρκους στρατιώτες τόσο κοντά και τόσο απειλητικοί ένα πάγκο ένοιωσα αμέσως στη καρδιά. Όχι δεν φοβήθηκα αλλά ένοιωσα μια απεραντη θλίψη και αγωνία. Αγωνία γιατί πατούσαν τη γη μου τη γη που δεν τους ανήκει κι' ένοιωσα τόσο έντονα την επιθυμία να τόσο έντονα να τρέξω πιο πέρα απ' αυτούς να σώσω την ανθρώπινη ακευμία. Δεν τόκανα όμως. Έμεινα εκεί χαμένη στις σκέψεις μου σιγοτραγουδώντας με τις άλλες γυναίκες τα τραγούδια της Λευτερίας και της Ρωμιοσύνης. Φεύγοντας πήρα μαζί ένα κλωνάρι ελιάς από την ελιά που ήταν δίπλα μου και σαν έφτασα το βράδυ στο σπίτι το φύλαξα με την ευχή ότι κάποτε θα φτάσουμε μέχρι την Κερύνεια.

Την έντονη επιθυμία όμως να πάω στην ανθρώπινη γλυκύδα Τούρκων και Οθωμανών την ένοιωσα ιδιαίτερα η Μαρία Κασουλίδου η 25χρονη προσφυγοπούλα από τη Κατωκωπή. Η Μαρία δεν άντεξε δεν δέχτηκε να μείνει μέχρι εκεί και αφηφώντας κάθε κίνδυνο έτρεξε κατά τους Τούρκους, τους έσπρωξε τους κτύπησε για να περάσει πιο πέρα αν είναι δυνατό να φτάσει τρέχοντας στο χωριό της. Δεν τα κατάφερε όμως γιατί 4 οπέςδες την αρπάξαν χειροπόδαρα και την έφεραν πίσω.

Συνέντευξη-δηλώση της Γιανούλας Σκαλιά από τον Άγιο Επικτήτο της Κερύνειας. Τώρα στην Πάφο.

«Τα καθήματα μου εκείνη τη στιγμή ήταν ανάμικτα σε χαρά, λύπη και αγωνία. Γιατί οι οπέςδες να μην μας αφήσουν να προχωρήσουμε πιο πέρα. Αφήνι είδαν όταν είμαστε άοπλες η πορεία μας ήταν καθαρά ειρηνική. Δεν θέλω να τίποτα άλλο παρά να περιηγηθούμε στη γη μας εκεί που γεννηθήκαμε κι' αν είναι δυνατό να φθάνα κερματητή μέχρι το σπίτι μου στον Άγ. Επικτήτο της Κερύνειας. Από την ώρα που καθήσα χάρω δεν ακεφτόμουν τίποτα άλλο και δεν συχόμουν τίποτα άλλο από το να με αξιώσει ο Θεός να πάω στο χωριό μου στο σπίτι μου. Έπρεπε να είχαμε πάει πολλές γυναίκες κι' όχι μόνο 500. Όταν ξαναγίνει αυτή η πορεία εύγυρα θα ξαναπάω και μάλιστα θα πάρω κι' άλλες γυναίκες μαζί μου».

Συνέντευξη της Μαρούλας Εκταρίου από την Πάφο μητέρας τριών παιδιών.

«Μέλας έκαισα για την πορεία, παράλληλα της φήμης για να σκοτώσει κλπ. εξέφρασα την επιθυμία στον άντρα μου ότι ήθελα να πάω. Όχι μόνο μολύπησε τη σκευατάρα μου αλλά με παρέτρυνε κι' άλλες τονίζοντας μου τη σημασία και το σκοπό αυτής της πορείας. Έργασις πάλι ήταν μια εμμονή που θα μου μείνει αξέχαστη. Δεν φοβήθηκα ούτε λεπτό παρά μονάχα ήμουν συνεχώς συγκινημένη, από την ώρα που μπήκαμε στο λεωφορείο μέχρι το βράδυ που γυρίσαμε πίσω. Καίτε-ζα όλες τις γυναίκες γύρω μου, δάκρυα το παλιό τους και την αγωνιατικότητα τους και δεν μου έφτανε κανένα περιβόητο για φόβο. Είμαστε όλες μαζί με ψυχή με μια κοινή επιθυμία να περπατήσουμε στη σκελετωμένη γη μας, δεν ανήκα σε κανένα κόμμα και ούτε κάποια είδους πορείες πρέπει να γίνε να καταλαβαίνω γότε από κόμματα. Ο Τούρκος δεν ξεχωρίζει δεξιά και αριστερά και γι' αυτό κι' εμείς στον αντικατοχικό αγώνα δεν πρέπει να ξεχωρίζουμε σε κόμματα αλλά πάντοτε ενωμένοι όπως είμαστε εκείνη την ημέρα στη πορεία πάντα έτσι να συνεχίζουμε τον αγώνα. Εκείνη την ημέρα αποδείξαμε ότι όχι μόνο οι γυναίκες που είμαστε αλλά και άοπλες καθώς είμαστε πετύχαμε πολλά πόρα πολλά. Πραγματικά είμαι περήφανη που πήρα μέρος στη πορεία και ίσως να ένοιωσα για πρώτη φορά έντονα την κατοχή της πατρίδας μου βλέποντας τους Τούρκους στρατιώτες και τις τούρκικες σημαίες να κυματίζουν φονόμνο που αντιμετωπίζουν καθημερινά οι Λευκωσιώτες όχι όμως κι' εμείς εδώ στην Πάφο. Όταν γίνει κι' άλλη πορεία εύγυρα θα ξαναπάω».

ΤΙΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ Κ. ΝΤΕΚΤΑΣ ΘΑ ΤΕΙ ΕΠΙΣΚΕΦΤΟΥΜΕ ΣΤΑ ΣΠΙΤΙΑ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΚΕΡΥΝΕΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟ

Τα παρ' όλα αυτά περιμένονται σε διάφορα ξένα γυναικεία που πήγαν να πάνε στην πορεία αν επέτρεψαν στην πρόσκληση Ντεκτάς να επισκεφτούν τα κατεχόμενα. Ολοκλήρω το κείμενο της δήλωσης αυτής το παρ' όλα αυτά.

Ο σκοπός του ταξιδιού μας στην Κύπρο είναι κοινός. Επισκεφτούμε εδώ σε πλήρη συμπαρανοχή του δικαίου αιτήματος των Κυπίων γυναικών για επιστροφή στα σπίτια τους. Θα χάρουμε πολύ και θα το θεωρήσουμε μεγάλη μας τιμή να επισκεφθούμε τις γυναίκες αυτές στα σπίτια τους στην Κερύνεια, την Αμμόχωστο και αλλού όταν αυτό θα γίνει δυνατό. Θέλουμε να αρχίσει η πρόσκληση του κ. Ντεκτάς προς εμάς τις ξένες που συμμετέχουμε στην πορεία των γυναικών για να επισκεφθούμε την πόλη που κατεχόταν από τα τουρκικά στρατεύματα. Το θέμα δεν είναι κατά πόσο είναι πιθανό να πάει αλλά κατά πόσο αυτές οι γυναίκες για συμπαρανοχή των οπλων βρισκόμαστε εδώ, μπορούν να επιστρέψουν και να περιμένουν στρατιώτες τους. Το κλειδί να γίνει κλειδί στο σπίτι του και στην παρανοχή του καθώς και το δικαίωμα της ελεύθερης διακίνησης αποτελεί ένα από τα πιο βασικά ανθρώπινα δικαιώματα που προστάτουνται από διεθνείς συμβάσεις όπως το Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων της οποίας η Τουρκία υπεγράφη.

Επισκεπόμενες δεν αναγνωρίζουμε όπως δεν αναγνωρίζουν ούτε οι Κυβερνήσεις μας το ψευδοκράτος του κ. Ντεκτάς.

Η πιο πάνω δήλωση έγινε από τις ακόλουθες γυναίκες που συμμετείχαν στην πορεία των γυναικών αν επέτρεψαν στην πρόσκληση Ντεκτάς για να επισκεφθούμε τα κατεχόμενα πατρίδας:

- ΜΑΡΙΝΑ GROSS — Μέλος της Κεντρικής Επιτροπής του Κομμουνιστικού Πραξικών της Γερμανίας
- HILDEGARD KUMER — Μέλος της Γερμανικής Επιτροπής του Κομμουνιστικού Γυναικεία για την Ελλάδα στην Ευρώπη.
- Έσα Λόκα — Καθηγήτρια και Υπόδιευθύντρια στο Κέντρο Βελώντων και Νοσηλευτικών Μελετών στο QUEENS COLLEGE του Πανεπιστημίου της Νέας Υόρκης.

η 2η πορεία γυναικών απο την πλευρά των δημοσιογράφων

Στις 23 Νοεμβρίου η πορεία των γυναικών έγινε πρωτοελλήδη γιδήση στον Κυπριακό τόπο, ενώ πριν οι εφημερίδες κρατούσαν μια στάση σιωπής, ουδέτερης και κάποια αρνητική προς την κίνηση. Σχεφτόμενες το αφιέρωμα αυτό θέλαμε να παρουσιάσουμε κάτι διαφορετικό από τις απόψεις των οργανωτριών της πορείας που έχουν ήδη ακουστεί. Έτσι αποφασίσαμε να πάρουμε συνεντεύξεις από τους δημοσιογράφους που κάλεσαν την πορεία γιατί σε τελευταία ανάλυση αυτοί είναι όντως υπεύθυνοι για το πως ο Κυπριακός λαός αντιμετώπισε την κίνηση και γυναίκες επιστρέφουν» πριν από την πορεία

καθώς και την πορεία την ίδια. Σε όλους απευθύναμε τις ακόλουθες δυο (2) ερωτήσεις:

1. Με την ιδιότητα σου σαν δημοσιογράφος κάλεψες την πορεία των γυναικών για επιστροφή, τι συναισθήματα ένιωσες σαν επαγγελματίας αλλά και σαν ένας από τους λίγους Κύπριους άντρες που μιλάει στα κατεχόμενα. Τις γυναίκες δημοσιογράφους ρωτήσαμε τι συναισθήματα ένιωσαν σαν επαγγελματίες αλλά και σαν γυναίκες που είχαν ένα ξεχωριστό ρόλο εκεί;
2. Σήμερα, δυο (2) μήνες μετά, ποιες είναι οι εκτιμήσεις σου για την πορεία του Νοεμβρίου;

παπαδημητρίου - ενημέρωση

Γιατί ένιωσα κατά την πορεία των γυναικών στα κατεχόμενα; Συγκλονισμένος πραγματικά.

Γιατί ήταν κάτι που δεν ξανάδα και ένιωσα στην 25χρονη καρδιά μου. Δεν βλέπεις κάθε μέρα μια ομάδα από επτά-οκτώ γυναίκες να κατεβαίνουν γρήγορα από το λεωφορείο και να σηκώνουν η μια την άλλη για να βρεθούν στην κοινή γραμμή και επ' αοράτης της πορείας.

Εκείνη τη στιγμή ένιωσα θεός και παρθέναια μαζί. Κατέβηκα από το λεωφορείο και πιστέψατε με μεγάλο κόπο τα κατάφερα να τις πλησιάσω. Και αυτές όλα έτρεχαν. Χωρίς να γυρνούν που πατούσαν, αν στο δρόμο τους υπήρχαν παρβουζιένες νύρκες ή Τούρκοι στρατιώτες.

Μπροστά τα πανιά (ερχόμαστε ειρηνικά) στα ελληνικά και τούρκικα) οι άντρες σπρώχνουν και αυτές έτρεχαν προς τα κατεχόμενα και κάτι ξεχωριστό τις έτρεχαν, τις και είχαν ανάσφιξη κάποια δύναμη από τον κορμό να ξαναδοούν την κατεχόμενη γη.

Κάποτε βρέθηκα αντιμέτωπος με τους Τούρκους στρατιώτες. Καμία δεν δέχτηκε. Τους πλησίασαν. Κάθισαν στο σκλαβωμένο χώμα. Και σιγά, σιγά προσκοίτησαν άλλες με τα γόνατα, άλλες με τα χέρια, ειρηνικά, χωρίς να προκαλούν. Και οι Τούρκοι στρατιώτες τόχασαν και υποχώρησαν χωρίς να γυρνούν πως να αντιδράσουν.

Τις χαιρόσασα για την προσπάθειά τους. Και με κάθε βήμα τους τοίχιζαν να βιασά στη κατεχόμενη πατρίδα. Ήταν κάτι το συγκλονιστικό. Και έτσι το έβλεπον θα το θυμούνται για πολλά πολλά πολλά χρόνια.

Ου πάει. Καλά έγιναν μια ή δυο πορείες. Και ύστερα; Τώρα τι γίνεται;

Θέλω να πιστέψω ότι οι πορείες αυτού του είδους θα συνεχισθούν. Και την επομένη φορά με τη βελβίδα και ενίσχυση της Κυβέρνησης, αν όχι υπαγόρευση για ενότητα λόγους, τουλάχιστον παρασκευαστικά. Οι γυναίκες της Κύπρου κατάφεραν με τις δυο πορείες τους, κι' ιδιαίτερα με τη δεύτερη, ν' ακουστεί η φωνή της Κύπρου παντού και να πληροφορηθούν οι άλλοι, αυτοί που δεν συγκινήθηκαν μέχρι σήμερα με τις διπλωματικές ενέργειες και τη διαφύλαξη μας, ότι εδώ υπάρχουν κάποιοι που παραμένουν αγνόητοι και κλημένοι να μη σιωπούν ούτε τα λεγόμενα τελεσίματα ούτε την κατοχή.

Θάθελα ακόμα να δω τις γυναίκες να επιστρέφουν και πάλι. Είτε με την ίδια μορφή πορείας είτε με άλλη. Σημασία δεν έχει η μορφή. Σημασία είναι να δοθεί η ευκαιρία να σ' αλεί και πάλι το ίδιο μήνυμα: «Ότι οι γυναίκες και γενικά ο λαός μας επιμένουν στην επιστροφή...».

μαρούλης - φιλελευθέρως

Συνάδελφε η ελευθερία του δημοσιογράφου σε κάποια εκδήλωση είναι διαφορετική από του άλλου κάποιου που συμμετέχει, βγαίνει λίγο έξω, όμως σε περιπτώσεις όπως η πορεία αυτή, ήταν δύσκολο να το κάνεις, δεν μπορούσες να μην κινείσαι έντονα την απύσσορα. Όταν έβλεπα τους Τούρκους στρατιώτες αντιμέτωπος με τις γυναίκες ένιωθα πως ήθελα να επάρξω, όμως αν το έκανα θα αποτίχα σαν επαγγελματίας. Προσπαθούσα να δω την πορεία αντικειμενικά και με τον φάκο μου να δώσω στον κόσμο να καταλάβει τι ήταν, τι έγινε. Όμως και σαν επαγγελματίας ήταν μια ξεχωριστή εμπειρία, δεν έχουμε καθημερινά τέτοια εκδηλώσεις συνήθως οι πορείες μας είναι παρτίδες συνθημάτων. Η πορεία των γυναικών ήταν διαφορετική, θεωρήθηκε επικίνδυνη απ' όλα τα κόμματα, αμφισβητούσε την γραμμή σ' όλα, κανείς δεν ήξερε πως θα αντιδρούσαν οι Τούρκοι

αλλά ούτε και οι γυναίκες πως θα αντιδρούσαν, ήταν το κάτι άλλο.

Μας έδειξε κάποια άλλη μορφή αγώνα, μια τακτική νέα και αναγκαία. Όπως είναι η κοινωνία μας σήμερα ένας δυναμικός αγώνας είναι σχεδόν αδύνατος, όμως με τα όπλα ηθικής αντίστασης όπως την πορεία γνωστοποιεί το πρόβλημα διεθνώς και ταυτόχρονα δίνει ένα ερέθισμα στον λαό μας. Για πρώτη φορά μετά από χρόνια ένας ηρακτορείος έδειξαν ενδιαφέρον για φωτογραφίες και κείμενα. Βλέπω σημαντικό το ότι η κίνηση και έφερε να φέρει γυναίκες απ' όλους τους πολιτικούς χώρους να περπατήσουν μαζί, με παθάρια που δεν επιβάλλει κανείς.

Οι γυναίκες έφεραν τους Τούρκους στρατιώτες σε δύσκολη θέση όσον αφορά αυτοί δεν ήξερον πως ν' αντιμετωπίσουν τις γυναίκες, τι να κάνουν το όπλο τους ενώ στην εμβολή, όταν ήμουν στρατιώτης οι Τούρκοι ήταν αβυσσικοί. Απέδειξε η πορεία πως υπάρχουν τριτά σημεία στον Του-

κικό επεκτατισμό. Ήθελα πως η πορεία ήταν μια νίκη για μας, ένιωσα δύναμη και όχι φόβο, ένιωσα πως τότε ο λαός που έχει βάλει όλες τις δυνάμεις του βούλες απόχους, δεν σκέφτεται μόνο την καλύτερη. Έχει αδελφό ανυπόμονο, και από το 1974 ημετέρα μου όποτε πάει σε επίθεση αρρωσταίνει και στην πορεία στένω έλεγε να πεί δεν την όφθα. Τέλειο είχε η κροπάτρη μας στα χιμάτια με τις άλλες και ήρθε στή πιο δυνατή, φωνάζουμε το ίδιο θα ήταν και γενικά ως άλλες γυναίκες.

Ήταν η ταχτημένη πορεία και πρέπει να αποτελέσει αφορμή για να αναθεωρήσουμε τις ιδέες που έχουμε τις τακτικές που χρησιμοποιούμε μέχρι τότε. Πρέπει ο λαός μας να ηγείτο για να ένα και μοναδικό μας πρόβλημα όπως έγινε και στην πορεία.

Όπως το ερώτημα ποιό είναι το ετή; «έναν» ένα βήμα, μια σφή, παρακάτω τι κάνουμε.»

τρέχουν, και να εγκαταλείπουν την σκοπιά τους. Σαν άνδρας, Κύπριος, το άντρας όχι από την έννοια του φαλλοκράτη, έννοιας ελκρινά ντροπή διότι πιστεύω πως σ' αυτόν τον αγώνα που έπρεπε να πρωτοστατούν οι άντρες, με τα μέσα που διαθέτουν, κύρια την δύναμη έκφρασης, όπως τύπο, ράδιο, όχι μόνο δεν ευθάρρυναν αλλά οι περισσότεροι καταπιέστησαν με άμεσο ή έμμεσο τρόπο αυτή την απόφαση, προσπάθεια και καθέκον των γυναικών της Κύπρου. Εγώ ντράπηκα για λογαριασμό μου όταν είδα ότι πολλά μπορούν να γίνουν και τον τρόπο μας του έβεξαν οι γυναίκες. Η μεγαλύτερη δε ντροπή που έννοιασαν άντρας είναι αυτά που γίνονται δηλαδή την ίδια ώρα που οι γυναίκες έβησαν σε άμεσο κίνδυνο την ζωή τους, μερικές χιλιάδες κύπριοι ανάμεσα τους και γυναίκες βρισκόντουσαν εκείνη την ώρα μερικά μέτρα πιο κάτω στον ιππόδρομο και σχολάζονταν με τον ήχο και όχι μόνον δεν έννοιασαν τίποτα, δεν ήξεραν, δεν ενδιαφέρθηκαν να ξέρουν τί γίνεται σ' αυτό τον χώρο. Φυσικά δεν θέλω να καταλογισω ευθύνες στο λαό γιατί περισσότερη ευθύνη φέρει η πολιτική ηγεσία στο σύνολο της για αυτή την αποχαύνωση που έχει υποστεί αυτός ο λαός. Τέλος πιστεύω πως οι γυναίκες με την πράξη τους μας δείχνουν τον δρόμο.

2. Η γνώμη μου είναι ότι αυτό που βλέπω εντός Κύπρου, δεν ξέρω τι γίνεται στο εξωτερικό αν έγινε τίποτα σοβαρότερο είναι ότι δεν έτυχε η πορεία της σωστής προβολής και περισσότερο εδώ φέρει ευθύνη η κυβέρνηση και τα κόμματα αλλά δεν θα έλεγα ότι και οι γυναίκες δεν έχουν ευθύνη παρόλο που ίσως δεν έχουν τα οικονομικά μέσα. Θεωρώ ότι ήταν ένα «μπαμ» η πορεία που απ' ότι φαίνεται μέχρι σήμερα στομάτησε. Νομίζω ότι θα πρέπει να συνεχίσουν οι γυναίκες παρ' όλες τις αντιδράσεις που υπάρχουν, τις απειλές του Ντενκιάς, τις άμεσες από κάποια δικάμοι κυκλώματα, διότι η αρχή είναι το ήμισυ του παντός. Πρέπει να συνεχίσουν, τρόποι υπάρχουν πολλοί και οι ίδιες απέδειξαν ότι εφευρίσκουν, όπως π.χ. ο χώρος απ' όπου μπήκαν κανείς δεν μικρόσα να τον διανοηθεί. Λέγοντας το αυτό θέλω να πω ότι απέδειξαν πως έχουν μυαλό να βρίσκουν τρόπους δικούς τους. Θα μπορούσαν όμως να συνεχίσουν μετά την πορεία με άλλου είδους κινητοποιήσεις σε κλειστούς χώρους, διαλέξεις κ.λπ. Δυστυχώς όμως μετά από όλην εκείνη την ιστορία το μόνο που είδα ήταν μια ανακάλυψη στον τύπο για τον νέο χρόνο. Αυτό ίσως να δείχνει μια πιθανή έλλειψη οργανωτικής.

Τέλος, η πορεία απέδειξε πως η γυναίκα μπορεί, έχει την θέληση,

και θέλει να συνεχίσει, άρα οι γυναίκες μπορούν να συμπαρασχεθούν και κάποιας «ουφάρας» άντρες, να σκεφτούν πως με ανώμα και ενεργό δραστηριοποίηση κάτι μπορούμε να κερδίσουμε σ' αυτόν τον τόπο και να μην το παραχωρήσουμε όλα στον Ατίτλο.

Κίτσας διοργανώνω - κηρύκας

1. Στην αρχή, μόλις είδα ότι περνούσαμε τα δικά μας φελλάκια, πήδησαν οι γυναίκες τα ασημετάπλεγματα, είχαν έντονα αισθήματα που δεν μπορώ να τα περιγράψω με λόγια. Εκείνη την στιγμή έννοιασα «κάτι να με τραβά μαζί τους και γι' αυτό δεν έβγαλα φωτογραφίες, δεν λειτουργούσα σαν δημοσιογράφος ήθελα να είμαι μαζί τους, όταν έσπαζαν την γραμμή. Προχωρώντας λίγο είδα τον Τούρκο στρατιώτη και τότε θυμήθηκα για ποιον λόγο ήμουν στην πορεία οπότε τότε άρχισα να λειτουργώ επαγγελματικά και να βγαίνω φωτογραφίες.

2. Η πορεία ήταν μια προσπάθεια για να βγούμε από το οδιέξοδο μας που έγιναν πιο έντονα μετά την εισβολή το 1974. Δηλαδή το βλέπω σαν ψάξιμο για νέους τρόπους για να βγούμε από το αδιέξοδο. Αυτό πιστεύω και για την αντικατοχική πορεία των μοτοσυκλετιστών που πολλοί τα είδαν σαν μια ανοησία. Αυτοί είναι καινούργιοι τρόποι για να ξεφύγει ο κόσμος από το αδιέξοδο, ξεφύγοντας από τα καθιερωμένα. Για μένα έχει γίνει πιο συνειδητή η απειλίσια στην οποία βρίσκεται ο κόσμος. Ήταν κάτι αυθόρμητο. Αυτό που με εκπλήττει είναι πως ενώ στην πρώτη πορεία βγήκαν όλα τα κόμματα εκτός της ΕΔΕΚ και της Ένωσης Κέντρου, με αρνητική στάση προς την κίνηση ζαφνικά την μέρα μετά την πορεία, όταν είδαν πως ήταν πετυχημένη όλοι έγιναν θετικοί κι' αυτό πιστεύω πως έγινε λόγω του ότι είμαστε σε προσλογική περίοδο.

σπανος - χαραυγή

Μια βασική διαπίστωση που έκανα είναι ότι οι γυναίκες ανεξάρτητα από ηλικία και κομματική εσπιθέτηση ήταν όλες ενωμένες γιατί σκοτός τους ήταν ακριβώς να περάσουν στα κατεχόμενα και να δείξουν στον κόσμο την μεγάλη τους επιθυμία για επιστροφή. Αυτό που θέλω να τονίσω σαν δημοσιογράφος είναι ότι οι Ελληνοκύπριοι και οι Τουρκοκύπριοι όταν βρεθήκαμε μαζί μέσα στα κατεχόμενα μας δόθηκε η ευ-

καιρία ν' ανταλλάξουμε απόψεις. Πιτεύω ότι και οι ελληνοκύπριοι και οι τουρκοκύπριοι έννοιασαν τα ίδια αισθήματα για την επανένωση. Εγώ ιδιαίτερα που έζησα σαν δικαστικός reporter και πήγα να τακτικό στον Τούρκο τουρκο δημοσιογράφους τους οποίους συνάντησα στην πορεία και στο πρόσωπο τους είδα την διλία και την συμπροτικότητα. Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι ένας από τους Τουρκοκύπριους δημοσιογράφους μιλώντας μαζί μου μου είπε πόσο δύσκολο είναι να εκφοβίζονται Τουρκοκύπριοι λόγω του καθεστώτος που υπάρχει. Συγκεκριμένα συμφώνησε μαζί μου ότι πρέπει να υπάρξει επανένωση Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων και μου αποκάλυψε ότι έχουν μεγάλους περιορισμούς κυρίως στην έκφραση λόγου, απόδειξη είναι ότι ο Ντενκιάς επέβαλε πρόστιμο 200,000 στην εφημερίδα του Οξκιάου.

αντρεας μισαήλ - σαίπρους μας

Κατ' αρχή στην συγκεκριμένη περίπτωση λόγω των περιστάσεων αν υπήρχε κάτι που δεν έννοιασα ήταν επαγγελματίας, μετά σαν άντρας, (και ίσως κάποιας πει ότι αυτό πηγάζει από αντικοϊδ, σωβινισμό), αισθάνθηκα ντροπή, γιατί στα κατεχόμενα μπήναι κανένας όχι όπλα αλλά πάνοπλος.

Ήταν απωσθητότε ένα κέντρισμα και για την εδώ και για την διεθνή κοινή γνώμη. Όμως η εποχή του να καθήσουν και μετά να σερβουνται στα πόδια τους — προχώρησαν

προσεκτικά πιο μπροστά αναγκάζοντας τους Τούρκους να υποχωρήσουν.

Αυτή η σκηνή με τις γυναίκες να προχωρούν γονατιστές και τους πάνοπλους τουρκους στρατιώτες να απασχολούνται μου έκανε την πιο μεγάλη εντύπωση.

Η πορεία του Νοεμβρίου είναι ένα ιστορικό γεγονός με διεθνή αντίκτυπο που ασκεί πιέσεις πάνω στην τουρκοκυπριακή πλευρά, και στην διεθνή κοινή γνώμη, ιδιαίτερα μετά από τις δηλώσεις της Αμερικανίδας Kathys Porter.

Πιστεύω ότι η επόμενη πορεία θα είναι πιο αποφασιστική δεδομένης της εσπιθήρησης των ξένων γονακών και του αγωνιστικού κλίματος που επικράτησε εκεί.

λαζαρος μαυρος - επικαιρη

1. Σαν δημοσιογράφος ζήσασ μία τρωστή αντίφαση, αυτή του επαγγελματία που έπρεπε να καλύψει το γεγονός, και αυτή του Κυπρίου πολίτη που τα αισθητήματα του είναι πολύ δυνατά ιδίως όταν έχει υπέναντι του τον Τούρκο στρατιώτη πάνοπλο. Στα μάτια μου αυτές οι αισθητήματα υπερίσχυαν παρουσιάζει την εικόνα του Τούρκου στρατιώτη που είχε πολέμησει το 1974. Πέρα απ' αυτό η κίνηση κατάφερε με την πορεία να μας πάρει όλους ένα βήμα μπροστά απάζοντας τους μύθους και δείχνοντας ότι η απελευθερωτική πάλη όχι μόνο δεν έχει εξασληθεί αλλά ούτε άρχισε ακόμα. Για μένα το πρώτο βήμα δεν είναι η ενημέρωση της διεθνούς κοινής γνώμης γιατί αυτό βγαίνει από μόνο του μετά το γεγονός, αλλά ότι η πορεία αποτέλεσε ένα παροκροτητήμα σε στον δικό μας κόσμο, ακόμα και εκείνους τους άντρες και γυναίκες που δεν ήταν εκεί. Με την έννοια δηλαδή ότι ο καθένας είναι εν δικαίω συμμετέχων.

Το πιο συγκλονιστικό είναι ότι η εμπειρία μου έδωσε μια διάσταση την οποία δεν είχα προηγουμένως και μια εμπειρία που αν δεν είχα δεν θα μπορούσα να γράψω γι' αυτήν. Δηλαδή την αντιμετώπιση της βίας ε-

σηνικά.

2. Η πορεία ήταν για μένα ένα από τα δύο πιο συγκλονιστικά γεγονότα του 1987. Το πρώτο είναι η πορεία και το δεύτερο η ανάπτυξη των πολιτικών δυνατοτήτων της εθνικής συνείδησης. Τα δύο αυτά γεγονότα για μένα αποτελούν ένα. Δηλαδή έκφραση της θέλησης να απελευθερωθεί ο τόπος θέλει και συνειδητά δρόμους που θα οδηγήσουν στην καίριση των μέσων. Είναι κάτι άλλο σημαντικό είναι ότι η κίνηση δείχνει μια αυτανόμια λίσια, κάτι πρωτοποριακό για τα κυπριακά δεδομένα. Βέβαια η αντίθετη λογική, αυτή της σταθερότητας της κατοχής είναι ακόμα ισχυρή αλλά η κίνηση με την πορεία της έδωσε ένα χαστούκι. Κανένας δεν ξέραν να ακολουθήσει την πορεία των γυναικών αλλά είμαι σίγουρος ότι θα υπάρχει συνέχεια.

μαρια παναγιωτου ελευθ. της γνομης

Η συμμετοχή μου στην πορεία ήταν περισσότερο σαν γυναίκα παρά σαν δημοσιογράφο. Παρόλο που είχα τις αμφιβολίες μου αρχικά για τη σκοπιμότητα μιας δεύτερης πορείας εντούτοις δεν έννοιασα καλά να μην είμαι παρούσα όπως κι αν ήταν το αποτέλεσμα.

Τελικά συμμετέχοντας στην πορεία εκείνες τις στιγμές παρασέρσασ από διάφορα αισθητήματα, αγωνία, αγωνία και γίνεσα: ένα με την υπόλοιπη ομάδα. Αυτό το είδα και στους άλλους δημοσιογράφους γυναίκες και άντρες. Δηλαδή λειτουργούσαν λιγότερο σαν παρατηρητές δημοσιογράφοι και περισσότερο σαν μέλη της ομάδας που βοηθάσαν με κάθε τρόπο και έννοιασαν και οι ίδιοι έντονα τον πόθο να πατήσαν στα κατεχόμενα. Κάποιοι δημοσιογράφοι έμειναν εμπόδιο μπροστά στα αυτοκίνητα αντρών των Ηνωμένων Εθνών και κάποιοι άλλοι έδωσαν το χέρι τους στις γυναίκες για να περάσουν το χαράκιμα και να προχωρήσουν μπροστά. Όταν πατήσαμε στα κατεχόμενα παρόλο που έννοιασα ότι ήταν επιτυχία αυτό για μας ταυτόχρονα έννοιασα πίκρα και αγανάκτηση που έβλεπα άντρες, γυναίκες των Ηνωμένων Εθνών και πιο πίσω τους Τουρκοκύπριους να φτιάχνουν τείχος και να μην μας αφήνουν να προχωρήσουμε στη γη που μας ανήκει.

Εκτιμώντας σήμερα την πορεία του Νοεμβρίου πιστεύω ότι ήταν από τα πιο σημαντικά γεγονότα που έγιναν όλα αυτά τα χρόνια μετά την εισβολή. Ήταν μια γνήσια και αυθόρμητη εκδήλωση που ξεκίνησε άμεσα από το λαό μακριά από κάθε κομματική, σκοπιμότητα.

τητα. Πέτυχε να δοθεί μεγάλη δημοσιότητα στο Κυπριακό στέλλοντας ταυτόχρονα το μήνυμα στο εξωτερικό ότι δεν πάψασ να νοιαίζαστε για το πρόβλημα μας. Κάπου δόθηκε και το μήνυμα ότι οι πολιτικές μας ηγεσίες είναι χρεωκοπημένες και ότι ο ίδιος ο λαός είναι καιρός πια να πάρει την τύχη του στα χέρια του. Γι' αυτό θα πρέπει κάποιες άλλες εκδηλώσεις πιο δυναμικές να ακολουθήσαν την πορεία των γυναικών.

πολα σπαντα - η ώρα

Σίγουρα, η συμμετοχή μου στην πορεία των γυναικών τον περασμένο Νοέμβριο, υπήρξε μια από τις πιο συγκλονιστικές στιγμές που έζησα ποτέ σαν γυναίκα, σαν επαγγελματίας δημοσιογράφος και σαν κάτοικος αυτού του τόπου. Δε νομίζω πως χρειάζεται να μιλήσουμε για τη συναισθηματική φόρτιση που προκαλούν τέτοια γεγονότα, γιατί τη θεωρώ δεδομένη.

Στην πορεία συμμετείχα σαν γυναίκα-δημοσιογράφος. Τις δυο αυτές ιδιότητες δεν τις ξεχωρίζω. Και στη συγκεκριμένη περίπτωση η μια ενισχύει την άλλη. Σαν γυναίκα το θεωρούσα απαραίτητο να λάβω μέρος στην πορεία, και σαν δημοσιογράφος είχα την επιπρόσθετη ανάγκη και υποχρέωση να καλύψω το γεγονός. Ο συνδυασμός των δυο ιδιοτήτων ήταν σίγουρα ο πιο ιδανικός τρόπος για να ζήσει κανείς σ' όλη του την έκταση το συναισθηματικό αυτό γεγονός των γυναικών.

Η πορεία υπήρξε γεγονός που τάραξε τα λιμνάζοντα νερά στην εγκατεχόμενη πατρίδα μας. Ήταν η πρώτη οσσιαστική και σθεναρή αντικατοχική πράξη σ' αυτό τον τόπο. Επαλλάσσεται όμως να υπάρξει συνέχεια, με κάθε τρόπο και κάθε μορφή, τέτοιων αγωνιστικών κινητοποιήσεων. Τα κόμματα με την «επαναστατική γυμναστική» στις πλατείες και τα κλειστά γυμνασσια, απέτυχαν παταγωδώς να προσφέρουν, μια έστω στιγμή, αντικατοχική έξαρση στον τόπο. Οι γυναίκες τα κατάφεραν. Και σίγουρα μπορούν να καταφέρουν κι άλλα.

αθίνα βιολαρη ελευθεροτυπια

1. Δεκατρία χρόνια μετά την τουρκική εισβολή, στις 22 του Νοεμβρίου 1987, οι γυναίκες της Κύπρου κατόρθωσαν αυτό που κανένας άλλος δεν κατάφερε πριν. Να μπουν στα κατεχόμενα χώματά μας, να πατήσαν τη γη που τόσα χρόνια πατούν μόνο οι βορριές μπότες του Ατίτλο. Αυτό δεν ήταν απλά μια επιτυχία των γυναικών της Κύπρου. Ήταν η κραυγή τους και η απόδειξη στην πράξη πως δεν δέχονται καμία διαχωριστική γραμμή που να μοιράζει την Κύπρο σε «φόρεια» και «κλώπια». Πάνω από χιλίες γυναίκες αφήσαν κάθε κίνδυνο κι' έσπασαν τα

Μπαίνοντας στην νεκρή ζώνη... Χριστοφορος Κίπριος... η πράσινη γραμμή μετά από 13 δεκατρία χρόνια που την καταπατούν οι Τούρκοι...

νομα στο εξωτερικό πως στην Κύπρο εξακολουθεί να υπάρχει κατοχή και σύνορα από τους Τούρκους...

Το βρισκω πολύ σωστό που η κίνηση δεν κομματικοποιήθηκε...

Το ηθικό του κόσμου είναι πεσιμένο και η κίνηση κατόφερα να το εξωθήσει και να παραδειγματίσει πολλούς...

αλέξ ευθυφουλου

ομήρου γουίκι

Σε αυτές τις γυναίκες που τόλμησαν να διοργανώσουν τις δύο πορείες... οι γυναίκες, ειρηνικά, την πράσινη γραμμή...

Επιβάλλεται να θυσιάζουμε στον εθνικό μας... οι γυναίκες, ειρηνικά, την πράσινη γραμμή...

δυναση. Είχαν έρθει στην πορεία ανταποκριτές ξένων πρακτορείων και εμάς που εργαζόμαστε εδώ...

Ερ.: Πώς βλέπετε την κίνηση «Οι γυναίκες επιστρέφουμε»;

Ακ.: Τις εσωτερικές διαδικασίες, δεν τις ξέρω, αλλά το αποτέλεσμα δείχνει πως κατορθώσαν να εργαστούν για ένα συγκεκριμένο στόχο...

Ερ.: «Εκτίμη την στιγμή που βιώσατε την πορεία»;

Ακ.: Ήταν κάτι το συγκινητικό να βλέπεις την αντίδραση των γυναικών εκείνη την στιγμή...

Τούρκους σαν να είχαν ένα σόρατο χέρι να τις τραβά...

Ερ.: «Εσείς φοβεθήκατε»;

Ακ.: Ξέρεις, κάποτε σαν δημοσιογράφος βρισκόμουν σε κατάσταση άσκησης...

Αυτή η πράξη πρέπει να κάνει τους άλλους να αντιληφθούν ότι και εκείνοι πρέπει να κάνουν πολλά περισσότερα...

Ντρέμαμαι να το πω, αλλά στους άντρες μας έδωσαν οι γυναίκες ένα βουρουνόπατσι...

ανδρέας κανναουρος - εμπρός

- 1. Όταν με ρώτησε πριν λίγα μέρες μια συνάδελφος να πω δυο σημαντικά γεγονότα του χρόνου που πέρασε...

Ήταν πραγματικό συγκινητικό στιγμές εκείνες που ήρθε να σου φιλώσαν τον αυτί...

- 2. Ήταν μια απόδειξη ότι ο λαός μπορεί και πρέπει να κάνει κάτι περισσότερο για την υπόθεση του...

Χριστάλλα χ' Δημητρίου αληθεία

1. Οργή στην ερωσία των ομήδων όταν οι γυναίκες κατάγομα τραγουδούσαν κατό το χίμα...

Βασικό συναίσθημα δηλαδή ήταν οργή που βγαίνει όταν αντιμετωπίζεις κατάφραση το κλείσιμο των δρόμων σου...

- 2. Σε ορισμένες περιπτώσεις όσο επανειληπτικά κι αν ακήφεται, δεν νομίζω να μπορεί να γίνει διαχωρισμός στόμου και εισηγνηλατία...

Θηκα περιφάνια για την επιμονή τους και χαρά που κατάφεραν να μισούν σε κατεχόμενα, κάτι που κανείς δεν το κατορθώσε μετά το 1974...

κομηλιός χ' Κωστή αγνώστ

- 1. Ένοιωσα μεγάλη ικανοποίηση που σαν άντρας δημοσιογράφος μου δόθηκε η ευκαιρία να πάω στην πορεία και να μω στο κατεχόμενα...

θηκα περιφάνια για την επιμονή τους και χαρά που κατάφεραν να μισούν σε κατεχόμενα, κάτι που κανείς δεν το κατορθώσε μετά το 1974...

Κουναφης - νσα

2. αυτές τις περιπτώσεις δεν είναι εύκολο να διαχωρίσεις την ιδιότητα του δημοσιογράφου από τον απλό πολίτη...

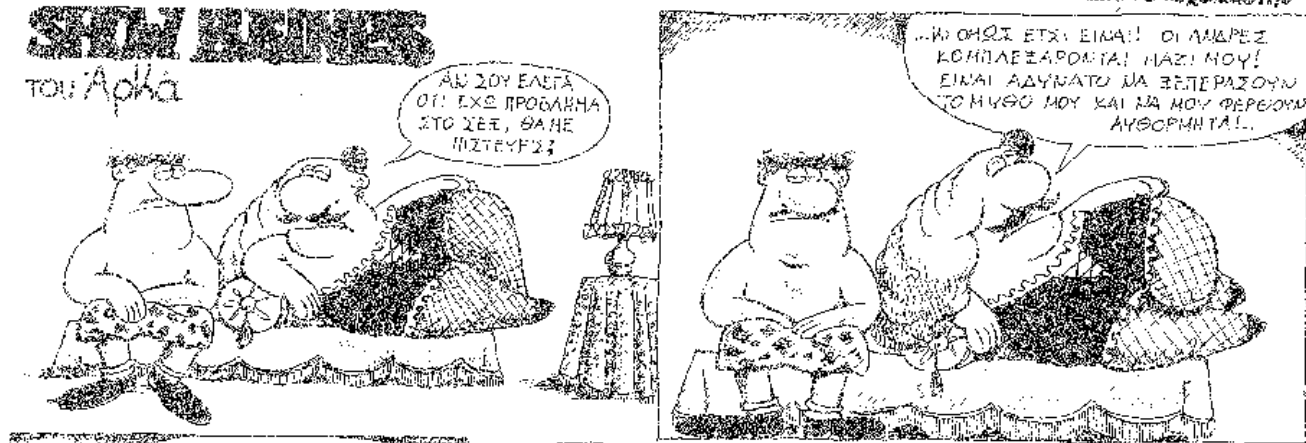

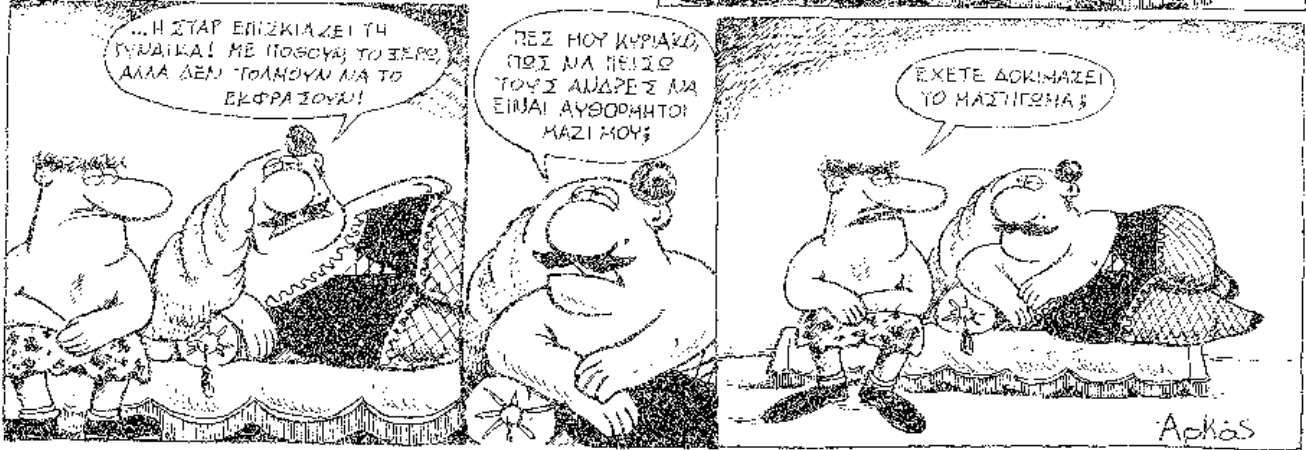
STON ΠΑΡΑΔΕΙΣΟ

του Αρκά

ΑΝ ΣΟΥ ΕΛΕΓΑ ΟΤΙ ΕΧΩ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΣΤΟ ΣΕΞ, ΘΑ ΜΕ ΠΙΣΤΕΥΕΣ;

...Ω ΟΜΩΣ ΕΤΧΕ ΕΙΜΑΙ! ΟΙ ΑΝΔΡΕΣ ΚΟΜΠΛΕΞΑΡΟΝΤΑΙ ΜΑΖΙ ΜΟΥ! ΕΙΝΑΙ ΑΔΥΝΑΤΟ ΝΑ ΞΕΠΕΡΑΣΟΥΝ ΤΟ ΗΥΘΥ ΜΟΥ ΚΑΙ ΝΑ ΜΟΥ ΠΕΡΕΣΟΥΝ ΑΥΘΟΡΗΤΑ!..

...Η ΣΤΑΡ ΕΠΙΣΚΙΑΖΕΙ ΤΗ ΓΥΝΑΙΚΑ! ΜΕ ΠΟΣΟΥΣ ΤΟ ΞΕΡΩ, ΑΛΛΑ ΔΕΝ ΤΟΛΜΟΥΝ ΝΑ ΤΟ ΒΕΦΡΑΣΟΥΝ!

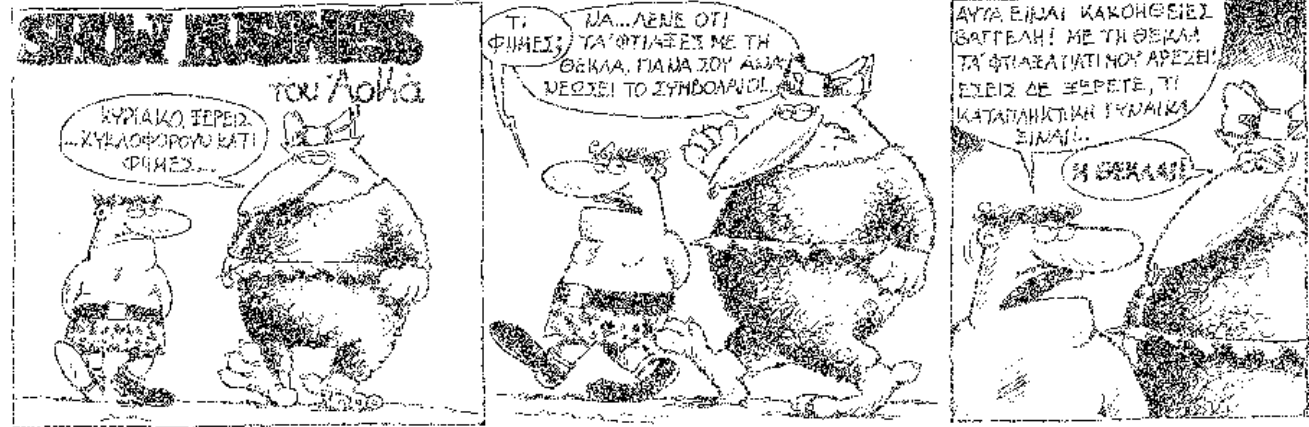
ΠΕΣ ΜΟΥ ΚΥΡΙΑΚΙ, ΠΟΣΙ ΝΑ ΠΕΙΣΟ ΤΟΥΣ ΑΝΔΡΕΣ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΑΥΘΟΡΗΤΟΙ ΜΑΖΙ ΜΟΥ;

ΕΧΕΤΕ ΔΟΚΙΜΑΣΕΙ ΤΟ ΜΑΣΤΗΓΟΝΑ;

Αρκάς

STON ΠΑΡΑΔΕΙΣΟ

του Αρκά

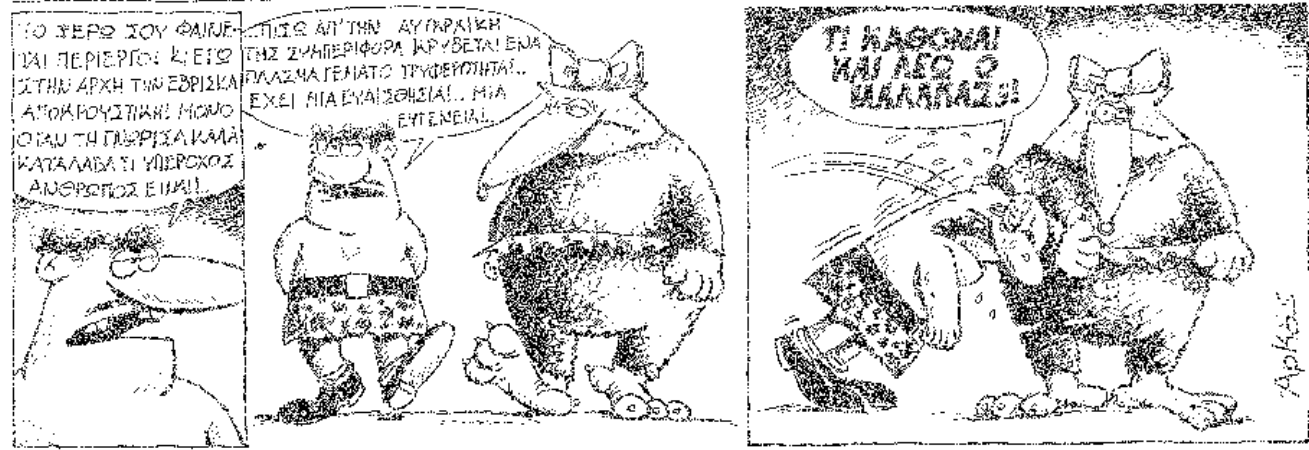

ΚΥΡΙΑΚΙ ΠΕΡΕΣ... ΚΥΛΟΦΟΡΟΥ ΚΑΤΙ ΦΙΜΕΣ...

ΝΑ... ΛΕΝΕ ΟΤΙ ΤΑ ΦΤΙΑΞΕΣ ΜΕ ΤΗ ΘΕΚΛΑ, ΠΑΝΑ ΣΟΥ ΑΓΑΠΗ ΜΕΣΣΕΙ ΤΟ ΣΥΝΘΕΤΑΙ...

ΑΥΤΑ ΕΙΝΑΙ ΚΑΚΟΗΘΕΣΙΣ ΒΑΓΓΕΛΗ! ΜΕ ΤΗ ΘΕΚΛΑ ΤΑ ΦΤΙΑΞΑΤΙΝΙ ΝΟΥ ΑΡΕΖΕΙ! ΕΣΕΙΣ ΔΕ ΞΕΡΕΤΕ, ΤΙ ΚΑΤΑΠΑΝΚΤΗ ΓΥΝΑΙΚΑ ΕΙΝΑΙ!..

Ω ΣΕΚΑΛΙ!

ΤΟ ΞΕΡΩ ΣΟΥ ΦΑΙΝΕΤΑΙ ΠΕΡΙΕΡΙΟ; ΚΙ ΕΙΣΟ ΣΤΗΝ ΑΡΧΗ ΤΩΝ ΕΒΡΩΣΙΚΑ ΑΠΟΚΡΟΥΣΤΙΑΝΗ ΜΟΝΟ ΟΤΙ ΝΑ ΤΗ ΠΑΡΡΕΣΑ ΚΑΜΑ ΚΑΤΑΛΑΒΑ ΤΙ ΥΠΕΡΧΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΕΙΝΑΙ!

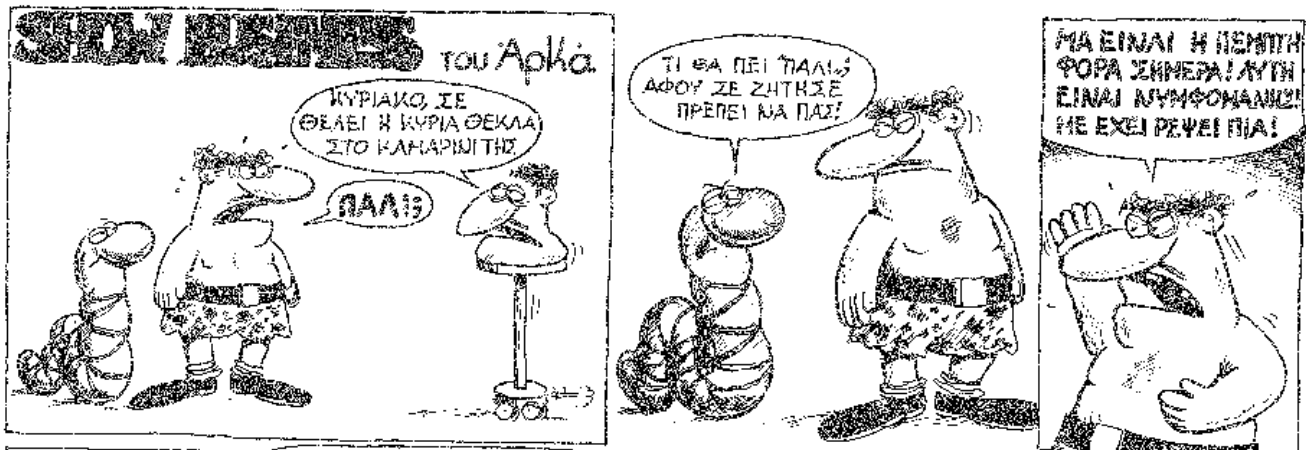
...ΠΙΣ ΑΥΤΗΝ ΑΥΘΟΡΗΤΗ ΤΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΚΡΥΒΕΤΑΙ ΕΝΑ ΠΛΑΣΜΑ ΓΕΝΙΑΤΟ ΤΡΥΦΕΡΟΤΗΤΑ!.. ΕΧΕΙ ΝΙΑ ΒΥΒΛΙΟΘΗΚΑ!.. ΜΙΑ ΕΠΤΕΝΕΙΑ!

ΤΙ ΚΑΘΩΝΑΙ ΚΑΙ ΛΕΩ Ο ΜΑΚΑΡΑΖΟ!

Αρκάς

STON ΠΑΡΑΔΕΙΣΟ

του Αρκά

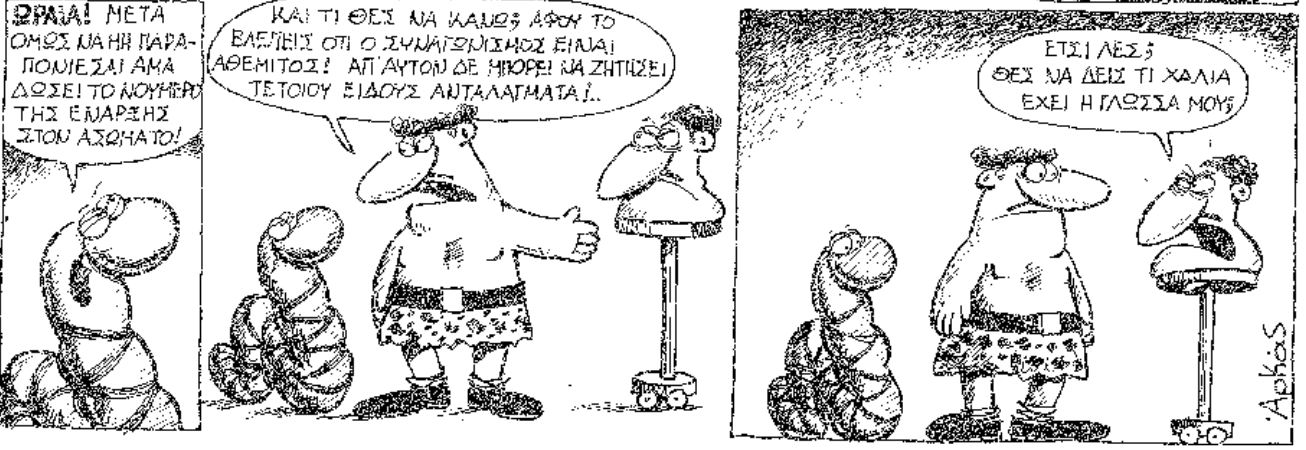

ΚΥΡΙΑΚΙ, ΣΕ ΘΕΛΕΙ Η ΚΥΡΙΑ ΘΕΚΛΑ ΣΤΟ ΚΑΝΑΡΙΝΙΤΗΣ

ΠΑΛΙ!

ΤΙ ΘΑ ΠΕΙ ΠΑΛΙ; ΑΦΟΥ ΣΕ ΖΗΤΗΣΕ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΠΑΣ!

ΜΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΠΕΡΙΤΗ ΦΟΡΑ ΣΗΜΕΡΑ! ΑΥΤΗ ΕΙΝΑΙ ΝΥΜΦΟΝΑΜΟΣ! ΜΕ ΕΧΕΙ ΡΕΦΕΙ ΠΙΑ!

ΩΡΑΙΑ! ΜΕΤΑ ΟΜΩΣ ΜΑΝΗ ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΑΙ ΑΜΑ ΔΩΣΕΙ ΤΟ ΝΟΥΜΕΡΟ ΤΗΣ ΕΜΑΡΧΗΣ ΣΤΟΥ ΑΣΦΗΑΤΟ!

ΚΑΙ ΤΙ ΘΕΣ ΝΑ ΚΑΝΕΣ ΑΦΟΥ ΤΟ ΒΛΕΠΕΙΣ ΟΤΙ Ο ΣΥΜΜΕΤΡΙΣΜΟΣ ΕΙΝΑΙ ΑΘΕΜΙΤΟΣ! ΑΠ' ΑΥΤΟΝ ΔΕ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΖΗΤΗΣΕΙ ΤΕΤΟΙΟΥ ΕΙΔΟΥΣ ΑΝΤΑΛΛΑΓΜΑΤΑ!..

ΕΤΣΙ ΛΕΣ; ΘΕΣ ΝΑ ΔΕΙΣ ΤΙ ΧΑΛΙΑ ΕΧΕΙ Η ΓΑΡΙΣΣΑ ΜΟΥΣ;

Αρκάς

STON ΠΑΡΑΔΕΙΣΟ

του Αρκά

ΑΣΦΗΑΤΕ, ΣΕ ΚΑΛΕΣΑ ΓΙΑΤΙ ΘΕΛΩ ΟΡΙΣΜΕΝΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ... ΟΤΙ ΘΕΛΕΤΕ ΚΥΡΙΑ ΘΕΚΛΑ!

ΞΕΡΩ ΟΤΙ ΣΧΟΛΙΑΖΟΥ ΠΟΛΥ ΤΟ ΔΕΣΗΟ ΜΟΥ ΜΕ ΤΟΝ ΚΥΡΙΑΚΟΙ. ΑΔΗΤΟ, ΘΕΛΩ ΝΑ ΜΟΥ ΠΕΙΣ ΟΤΙ ΕΧΕΙΣ ΑΚΟΥΣΕΙ ΓΥΡΟ ΑΥΤΑΥΤΟ ΤΟ ΘΕΜΑ!

Ε ΝΑ... ΛΕΝΕ... ΤΙ ΤΑΙΡΩΣΤΟ ΖΕΝΤΑΡΙ ΠΟΥ ΕΙΣΑΣΤΕ!.. ΚΑΙ ΟΤΙ ΕΣΕΙΣ ΔΕΙΚΝΥΤΕ ΠΟΛΥ ΑΔΑΦΕΒΕΒΗ... ΚΑΙ ΟΤΙ ΞΕΧΕΛΙΖΕΤΕ ΑΠΟ ΟΜΟΡΦΙΑ ΚΑΙ ΖΕΣΤΑΙΝΑ... ΚΑΙ ΤΙ ΘΗΛΙΚΟΤΗΤΑ ΕΙΝΑΙ ΑΥΤΗ!.. ΚΑΙ ΑΜΑ ΤΕΤΟΙΑ!..

ΔΕΙΧΝΩ ΓΙΑ ΧΑΖΗ ΑΣΦΗΑΤΕ; ΑΣΕ ΤΙΣ ΚΟΛΑΚΕΙΕΣ ΚΑΙ ΠΕΣ ΜΟΥ ΤΗΩ ΑΛΗΘΕΙΑ! ΘΕΛΩ ΝΑ ΞΕΡΩ ΑΚΡΙΒΩΣ ΤΙ ΛΕΝΕ!

ΕΚΠΡΩΣ ΗΙΔΑ! ΕΙΜΑΙ ΕΤΟΙΜΗ ΝΑ ΑΚΟΥΣΩ ΟΤΙΔΗΠΟΤΕ!

ΑΦΟΥ ΕΠΙΜΕΝΕΤΕ...

... ΑΔΗΤΟ... ΛΕΝΕ ΟΤΙ ΕΙΣΑΣΤΕ ΜΙΑ ΚΑΚΟΓΑΜΗΜΕΝΗ ΤΣΟΥΡΟΠΙΑ ΠΟΥ ΧΡΗΣΙΜΕΤΟΙΣ ΤΩΝ ΚΩΛΟΒΙΑΣΤΟ ΤΗΣ ΓΙΑ ΝΑ ΦΑΡΕΥΕΙ ΤΕΚΝΙΑ!

...ΣΕΜΑΙΕΤΟΝΗ Ν'ΑΚΟΥΣΩ ΟΤΙ ΔΗΠΟΤΕ ΑΣΦΗΑΤΕ... ΤΗΩ ΑΝΘΕΡΑ ΘΕΛΩ ΑΣΦΗΑΤΕ...

Αρκάς

εναλλαχτικές μορφές ενέργειας

Παναγιώτης Χατζηπλάσης

Τί είναι λοιπόν ενέργεια; Ήα ένα απλό ερώτημα. Θα έλεγε ένας φυσικός και θ' απαντούσε: «Ενέργεια είναι η δυνατότητα παραγωγής έργου». Μ' αυτή την απάντηση όμως δεν εξιπτερόδευομα.

Αν ρωτούσαμε τον William Blake (Άγγλος ρομαντικός ποιητής και ζωγράφος) θα μας απαντούσε: «Ενέργεια είναι η αιώνια απέλεια».

Ας προσπαθήσουμε να προσεγγίσουμε το ζήτημα συνθέτοντας τις δυο αυτές απόψεις. Ας καθίσουμε κοντά στο τζάκι μια κρύα νύχτα του χειμώνα απολαβάνοντας τη ζεστασιά της φωτιάς, έχοντας συνείδηση ταυτόχρονα ότι η φωτιά προέρχεται από τη χημική ενέργεια που περικλείει το ξύλο η οποία προήλθε από την διαδικασία της φωτοσύνθεσης όταν το ξύλο ήταν μέρος ενός ζωντανού δέντρου.

Γύρω μας υπάρχουν πολλών μορφών ενέργειας: Είναι η θερμική ενέργεια, η ηλεκτρική, η κινητική, η δυναμική κλπ.

Λέγοντας δυναμική ενέργεια εννοούμε την ενέργεια που προκαλεί την έλξη των σωμάτων. Η δυναμική και η πυρηνική ενέργεια είναι οι μόνες που δεν προέρχονται από τον ήλιο.

Ο ήλιος μας δίνει την ακτινοβολία του που μετατρέπεται άμεσα σε θερμότητα. Όμως έμμεσα μετατρέπεται σε πολλές άλλες μορφές ενέργειας. Π.χ. ο ήλιος θερμαίνει την ατμόσφαιρα με αποτέλεσμα να δημιουργείται κίνηση του αέρα, η ενέργεια του ανέμου είναι η αιολική ενέργεια. Ο άνεμος με τη σειρά του δημιουργεί τα κύματα και τα ρεύματα στη θάλασσα.

Από τον ήλιο ξεκινά και ο ηλεκτρισμός που παράγεται από τις υδατοπτώσεις. Ο ήλιος εξατμίζει το νερό από τη θάλασσα, ο άνεμος παρασύρει τα σύννεφα και τελικά η βροχή μεζεύεται στους υδατοφράκτες.

Οι διάφορες μορφές ενέργειας έχουν διαφορετικές «στάθμες εντροπίας». Η εντροπία είναι συνώνυμη με την αταξία. Η θερμική ενέργεια έχει τη μεγαλύτερη στάθμη εντροπίας κι αυτό έχει σαν συνέπεια όλες οι άλλες μορφές ενέργειας να τείνουν να γίνουν θερμότητα. Για να καταλάβουμε καλύτερα την έννοια της στάθμης εντροπίας θα φέρουμε μερικά παραδείγματα.

Σ' ένα χωράφι υπάρχουν σκάρπες πέτρες. Ένας άνθρωπος τις μαζεύει και τις τοποθετεί τη μια πάνω στην άλλη. Μ' αυτή την ενέργεια έβαλε τάξη εκεί που προηγουμένως υπήρχε αταξία δηλαδή έχουμε μείωση της αταξίας και επομένως μείωση της εντροπίας.

Αν περάσουμε μετά από μερικά χρόνια είναι πολύ πιθανό να βρούμε τις πέτρες ξανά σκορπισμένες.

Αυτό που φαίνεται εντελώς φυσιολογικό, όμως λογικά θα έπρεπε να συμβαίνει και το αντίθετο δηλαδή σ' ένα χωράφι με σκάρπες πέτρες, να τοποθετηθούν η μια πάνω στην άλλη από μόνες τους. Αυτό όμως δεν συμβαίνει. Ο λόγος είναι διότι υπάρχει ένας νόμος στη φύση που καθορίζει ότι η συνολική εντροπία σ' ένα σύστημα αυξάνει. Βασισμένοι σ' αυτή την θεωρία μερικοί επιστήμονες υποστηρίζουν ότι σε κάποιο χρόνο από τώρα, θα σταματήσει κάθε ανταλλαγή θερμότητας και το σύμπαν θα καταλήξει σε μια θερμική ακινησία, αφού όλες οι μορφές ενέργειας θα γίνουν θερμότητα.

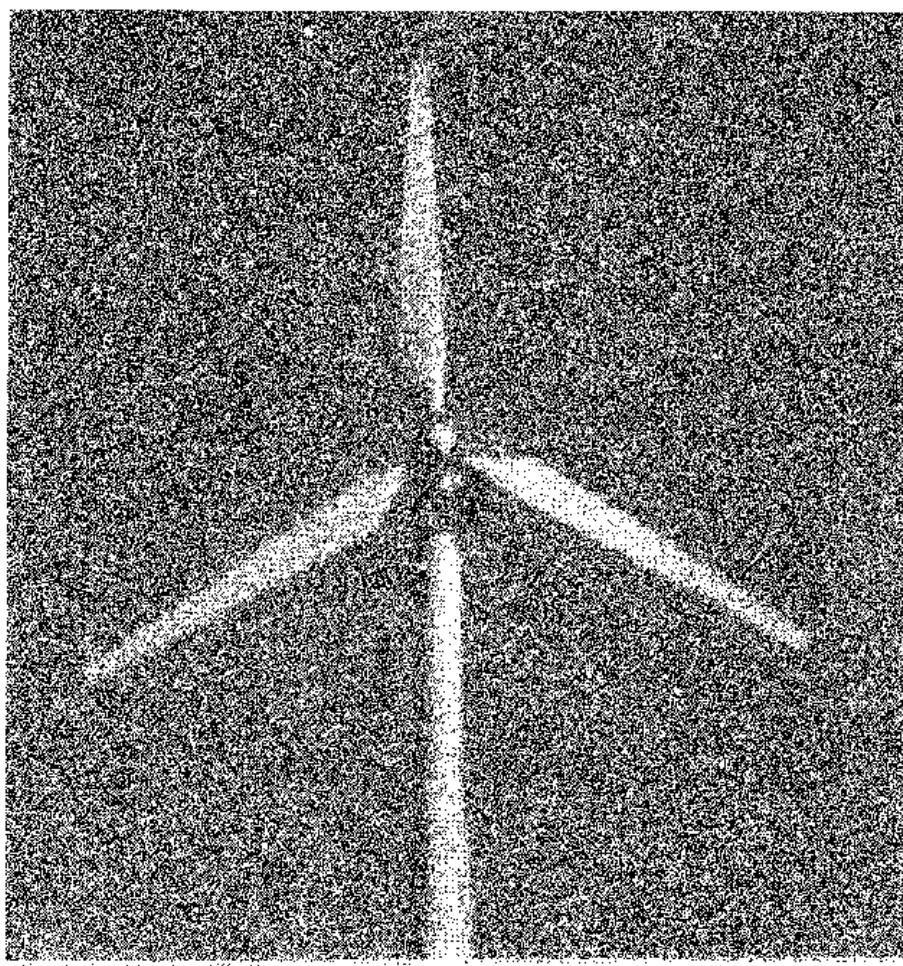
Η στάθμη εντροπίας του ηλεκτρισμού είναι λίγο μεγαλύτερη από της κινητικής ενέργειας αλλά πολύ μικρότερη από της θερμικής ενέργειας. Αυτό σημαίνει πως πολύ πιο εύκολα μπορούμε να μετατρέψουμε την κίνηση π.χ. του αέρα σε ηλεκτρισμό, παρά την θερμότητα από την καύση π.χ. κάθουνοου.

Μπορούμε τώρα να καταλάβουμε πόση σπατάλη ενέργειας γίνεται από την εποχή που ο άνθρωπος άρχισε να χρησιμοποιεί σαν ενεργειακή βάση αρχικά τον άνερα και μετά το πετρέλαιο.

Αποθέματα που η φύση χρειάστηκε εκατομμύρια χρόνια για να τα μαζέψει, ο άνθρωπος θα τα έχει εξαντλήσει σε μερικούς αιώνες. Χρησιμοποιεί την ενέργεια που απελευθερώνεται από την καύση για να παράγει κίνηση. Δηλαδή προσπαθεί να «βάλει σε τάξη» μια μορφή ενέργειας με μεγάλη στάθμη εντροπίας μεταμορφώνοντας την σε κίνηση, την μορφή ενέργειας με την μικρότερη εντροπία. Σ' αυτή την διαδικασία σπαταλάται το 70% περίπου της χημικής ενέργειας που περιέχουν τα καύσιμα.

Η μετατροπή της κίνησης του αέρα ή του νερού σε ηλεκτρισμό γίνεται με απόδοση 99%.

Οι φυσικές μορφές ενέργειας (ήλιος, υδατοπτώ-

σεις, άνεμος κλπ.) κατά παράδοξο τρόπο αποκαλούνται σήμερα «νέες μορφές ενέργειας».

Μια ακριβής αυτές οι μορφές ενέργειας ήταν οι μόνες που χρησιμοποιούνταν για χιλιάδες χρόνια από τον άνθρωπο. Διατηρούν την ενεργειακή ισορροπία του πλανήτη μας χωρίς να τον μολύνουν καθόλου! Τεχνολογία τους είναι απλή και προσίτη στον καθένα μας. Ίσως αυτός νάναι ο λόγος που έχουν παραγκωνιστεί. Έρευνες γίνονται σήμερα από τις κυβερνήσεις πάνω στις εναλλακτικές μορφές ενέργειας αλλά μόνο όταν πρόκειται για μεγάλης κλίμακας μονάδες.

Πιο κάτω θα αναφερθούμε σε μερικές εναλλακτικές μορφές ενέργειας.

Η ήλιακή ενέργεια

Χρησιμοποιείται για άμεση ή έμμεση θέρμανση των των σπιτιών και του οικιακού νερού. Το υαίτι μπορεί να κατασκευαστεί με τέτοιο τρόπο ώστε να λειτουργεί σαν συλλεκτής ηλιακής θερμότητας. Χαρακτηριστικό είναι ένα σχολείο στην Αγγλία σε 57° Εόρειο Πλάτος που δεν χρειάζεται καθόλου θέρμανση.

Ο ήλιος μπορεί να μετατρέψει καταυθείαν σε ηλεκτρισμό με χρήση φωτοκυττάρων. Το κόστος τους όμως είναι μεγάλο και η απόδοση τους χαμηλή (14% το μέγιστο).

Η συγκέντρωση των ακτίνων του ήλιου με κάτοπτρα χρησιμοποιείται στους ηλιακούς φούρνους για παραγωγή κίνησης από ατμό ή για λεικόμο μετάλλων. Σε μικρή κλίμακα το ηλιακό κάτοπτρο λειτουργεί για ψύξη σπαγτού.

(Στην Ινδία η κυβέρνηση αγόρασε 500000 ηλιακά κάτοπτρα για μαγειρέμα μόνο που δεν υπολόγισε ότι οι ίδιοι μαγειρεύουν κυρίως τη νύκτα).

Η αιολική ενέργεια

Το ανέμος οι άνθρωποι άλεξαν πτόρη ή κινούσαν τα πλοία με την ενέργεια του ανέμου. Ακόμη και σήμερα χρησιμοποιείται ο ανεμόμυλος για την άντληση νερού.

Ο άνεμος φαίνεται να είναι μια ανεξάντλητη πηγή ενέργειας που μπορεί πολύ εύκολα να μετατραπεί σε ηλεκτρισμό. Ήδη σε χώρες όπως η Δανία και η Ολλανδία, ένα αξιοπύ ποσοστό της συνολικής ηλεκτρικής ενέργειας παράγεται από μεγάλες μονάδες από μοντέρνους ανεμόμυλους. Σε μικρή κλίμακα ο ανεμόμυλος μπορεί να εξυπηρετήσει τις ανάγκες μιας κοινότητας όταν συνδιάζεται με την ηλιακή ενέργεια και με ένα καλό σύστημα αποθήκευσης (μπαταρίες).

Υδατοπτώσεις

Ήδη σε πολλές χώρες εφαρμόζεται η παραγωγή ηλεκτρισμού από τις υδατοπτώσεις. Έχει το πλεονέκτημα ότι η παραγωγή του ηλεκτρισμού είναι συνεχής και όχι διακοπόμενης όπως με τον άνεμο.

Ενέργεια των κυμάτων

Σε αρκετές χώρες όπου υπάρχουν ακτές με φουρτουμισμένη θάλασσα είναι δυνατή η αξιοποίηση της κίνησης των κυμάτων. Συστήματα όπως οι «πίστες του Σάλτερ» μπορούν να καλύψουν τις ανάγκες μιας χώρας όπως η Νορβηγία όταν τοποθετηθούν κατά μήκος των ακτών σε μια αλυσίδα 150 χιλιομέτρων. Μία άλλη προοπτική υπάρχει με την αξιοποίηση της παλιρροιακής κίνησης της θάλασσας.

Γεωθερμική Ενέργεια

Είναι η ενέργεια που προέρχεται από το εσωτερικό της γης είτε σαν υδατοί είτε σαν διαφορά θερμο-

μοκρασίας μεταξύ της επιφάνειας της γης και κάποιου βάθους.

Βιομάζα

Οι οργανικές ουσίες όταν αποσυντίθενται σε αναερόβιες συνθήκες παράγουν μεθάνιο και χούμο δηλαδή κάτι σαν χωνομένη κοπριά. Αυτή η απλή διαπίστωση αν μπει σ' εφαρμογή μπορεί να ανακυκλώσει τους τόνους τα σκουπίδια που παράγει ο σημερινός άνθρωπος της κατανάλωσης και να τα μεταμορφώνει σε καύσιμο και φυσικό λίπασμα για τα χωράφια.

Οι εναλλακτικές μορφές ενέργειας όταν εφαρμο-

στούν σε μικρή κλίμακα μπορούν να φέρουν την χαμένη ισορροπία στη φύση. Χρειάζεται όμως περισσότερη συμμετοχή των ανθρώπων κάτι που δεν φαίνεται να πολυαρέσει σ' αυτούς που ελέγχουν και εξουσιάζουν. Αυτοί έχουν φροντίσει ώστε η μόνη σχέση που έχουμε με τον ηλεκτρισμό να είναι το πάτημα μερικών διακοπών και η πλήρωσή του λαγαρισμού.

Καταλήγουμε λοιπόν στο συμπέρασμα πως οι εναλλακτικές μορφές ενέργειας δεν είναι μόνο θεσμοπεριβατολογικό αλλά είναι βασικά προϋπόθεση για την επιβίωση του πλανήτη μας.

η ελληνικότητα του οδύσειου ελύτη

Γιάννης Π. Σκουφίης

«Και από τη στιγμή εκείνη, ένιωσα να είμαι Έλληνας, όπως ένας άλλος φτάνει να αισθάνεται ότι είναι τοξικομανής ή ομοφυλόφιλος, οργανικά, ψυχολογικά, αισθησιακά, οικιασινικά»

A.X. σ. 25

«Θα ήθελα να συζητήσω μαζί σας ένα άλλο ζήτημα, εννοώ την ελληνικότητά μου. Δεν είναι για μένα, μια υπόθεση εθνική ή τοπική. Ουδέποτε και με οποιοδήποτε τρόπο ήμουν σερβικός. Η Ελλάδα συμβολίζει για μένα ορισμένες αξίες και στοιχεία που μπορούν κανονικά να εναρμονιστούν με τα παγκόσμια κινήματα. Όπως Έλληνας, πασχίζω να δείξω αυτές ακριβώς τις αξίες σε ένα παγκόσμιο επίπεδο. Δεν είναι μια ροπή εθνοκεντρική, όπως μ' έμφαζα και κάπως από το πράγμα. Και για να καταλάβετε κανείς καλύτερα όλα αυτά, έχω αναπτύξει μια θεωρία των αναλογιών. Στο βιβλίο μου «Ανοικτά Κρασιά» υπάρχει ένα δοκίμιο για τον Πλάτωνα γραμμένο στα γαλλικά. Εκεί μιλάω για αναλογίες. Λέγοντας «αναλογία» εδώ εννοώ ότι π.χ. μια γραμμή που τραβάει ένας ζωγράφος, δεν είναι περιορισμένη μόνο στον χώρο της αλλά έχει μια αναλογία στον κόσμο των πνευματικών αξιών. Όταν βλέπουμε τα βουνά να έχουν γεωμετρικό σχήμα, το πράγμα αυτό πρέπει να έχει μια απόδοση πάνω στο ανθρώπινο πνεύμα, πρέπει να έχει το ανάλογο του. Από τη στιγμή που θα δεχθείτε τη θεωρία αυτή, θα μπορείτε να καταλάβετε ότι η ιστορία μου για το ελληνικό τοπίο δεν είναι μια μορφή εθνικισμού αλλά μια προσπάθεια μεταφοράς. Διάβασα πως ένας μεγάλος Γάλλος, αρχιτέκτονας είπε ότι η γραμμή των αθηναϊκών βουνών αναπαριστάται στο αίμα του Πλάτωνα. Να μια τέτοια αναλογία! Συνέντευξη στον IVAR IVASK, BOOKS ABROAD, 1975.

Στο βιβλίο, οι σκέψεις του Ελύτη σχετικά με το πρόβλημα της εθνικής και πολιτιστικής καταγωγής δεν είναι πάλι αποκαρυσμένη από την υπερρεαλιστική θέση. Αποτελούν πρόκληση εκείνης της επιθυμίας που οδηγεί τον Φρόνι στην διατύπωση της ψυχολογικής θεωρίας. Μόνο που ο Ελύτης αντιλαμβάνεται την μέθοδο αυτή, όχι μόνο σε ατομικό επίπεδο όπως ο Φρόνι, αλλά σε εθνικό, επίσης, και σε πλαίσιο ενός προσωπικού ιδεολογικού συστήματος.

Η διαδικασία και η μεθοδολογία μελέτης και επίγνωσης του βαθύτερου εαυτού μας, με τις συναρπαστικές πολιτικο-κοινωνικο-πολιτιστικές προεκτάσεις, εφαρμόζεται και διαμορφώνει συλλογικά και διαχρονικά και τον εθνικό μας εαυτό. Ας μη φάσουμε να επεκταθούμε στον Ελύτη με αν ομοιοπαθία τοποθετημένη και στατική ιδεολογική οριζώντα. Δεν αποδέχεται π.χ. ούτε ότι το άτομο διαμορφώνει τη συνείδηση του συνόλου ούτε ότι το κοινωνικό σύνολο διαμορφώνει τη συνείδηση του ατόμου. Ή μάλλον θάταν πιο ορ-

θίο να λέγαμε ότι αποδέχεται, εφόσον και οι δύο θέσεις. Κι' η ασυμφωνία του, τόσο με την παραδοσιακή αστική ιδεολογία, όσο και με την αντίστοιχη μαρξιστική του σκέψης, παλιότερα την μοναδικότητα στη σκέψη και στη ζωή και μια σχετική και ε' αντικειμενική επιβεβαιωμένη απομόνωση σε σχέση με τα κυρίαρχα ιδεολογικά σχήματα. Ο Ελύτης απορρίπτει τα ιδεολογικά σχήματα, πρώτον επειδή τα θεωρεί επίκτητα, συνεισφορά μη αυθεντικά και ακριβήβαστα με τη φύση του ανθρώπου. Δεύτερον, τα θεωρεί αποτέλεσμα ενός βαθύτερου κοινού μηχανισμού, του θεοκρατικού, που οδηγεί την ανθρωπότητα στην υποταγή, άλλοτε στο θρησκευτικό δόγμα κι' άλλοτε στο ιδεολογικο-πολιτικό. Έτσι, είτε πρόκειται για την αστική είτε για τη μαρξιστική προσέγγιση, ο Ελύτης διαρρίπτει και στις δύο περιπτώσεις, περιοριστικά, επίκτητα και κατασκευαστικά πλαίσια και κριτήρια που αλλιώς υποστηριζόταν, ιδιαιτέρως και υποερόφουλα μια τριμηνιαία αντίληψη για τη ζωή. Ας μην ξεχνάμε άλλωστε, ότι ένας από τους κορυφαίους σόχους της φροϊδελικής και αργότερα της υπερρεαλιστικής θεωρίας, ήταν η αποεπιλογή της ανθρωπότητας από τα κεντρικά είδη δόγματα, από τις ενόχους και τις προκαταλήψεις.

Ο Ελύτης απορρίπτει τη λογική σύμφωνη με την οπεία, όπως αγνώστη τη χώρα του είναι εθνικιστής κι' όπως ενδιαφέρεται για τη φυλή του είναι ρατσιστής. Η λευκότητα και ο βαθμός ευαισθησίας του θεοκράτη, εγκληματούν τον κίνδυνο μιας απλοποιημένης ερμηνείας και μιας πολιτικής και ιδεολογικής ταξινόμησης, προπαντός σε μια χώρα όπως την Ελλάδα της δεκαετίας του σαράντα.

Η ιδεολογική δομή της ελληνικής ζωής προσδιορίζεται από το πάθος και το φανατισμό, από το δογματισμό και την ακρωστημένη τάση προς την υπερέκταση κάθε πολιτικής ή ιδεολογικής σκέψης. Ο Ελύτης έρχεται σε αντίθεση με τα κυρίαρχα δόγματα κι' η σύγκρουση τούτου του σπυρίδαζε τελικά, τη ίδια μοίρα κι' εκείνη του Νικήτα Ιάννου. Από την πλευρά τους, οι Γάλλοι υπερρεαλιστές, στην προσπάθειά τους να βρουν τα συντηρητικά θεοκρατικά και πατριωτικά ταμπού, έπεσαν στην παγίδα της σύγχυσης. Για να εξαλειφούν το ρατσισμό και τον ορθολογισμό, απέρριψαν κάθε αξία που σχετιζόταν με τις έννοιες τούτες. Ας δούμε όμως τι λέει ο Ελύτης: «Αρα δεν κλείγεται πάνω να πη πως είσαι ένας ευδαιμονιστής, γράφω μακάριος άμα δε λες τους καθρούς σου, δεν έχεις καθρούς, είσαι ένας αμέριμος» άμα μιλάς για την

Ελλάδα, είσαι ένας τοπικιστής, δεν έχεις οικουμενικό πνεύμα αν νοιάζεσαι για τη γλώσσα σου, βρίσκεσαι έξω από τον παλμό της παγκόσμιας, είσαι ένας καθυστερημένος τέρας, αν ζητάς να φτιάξεις κάτι το στέρεο, είσαι μορφολογικός και κατάντη» (!)

Και είναι πράγματι αλήθεια πως η πρώτη ανάγκη του έργου του δύναται να προκαλέσει σύγχυση. Οι «οικουμενιστικοί» μόδες και ρεύματα, του καιρού μας, οι δικαστές, οι οικουμενιστές, οι μοντερνιστές και άλλοι πολλοί, φτάνουν ακόμα τη «καταφυγή» «αίθιρα» τους μέσα από τις επίκτητες παρεκκλίσεις.

Η ελληνικότητα όμως του Ελύτη δεν είναι ούτε δογματική, ούτε σχηματική ούτε δογματική. Είναι μια εισήγηση που κινείται μέσα της, κάθε πολιτική και κοινωνικο-ιστορική πραγματικότητα. Είναι αντίληψη στα πλαίσια μιας αληθινής διαλεκτικής διαδικασίας που εισβάλλει στο χώρο συμπόρευσης των αντιφατικών τάσεων και καταστάσεων. Όπως διαπιστώνει ο Στέλιος Κασσιανός για Μάνου, «στην άρνηση της άρνησης πρέπει να προστεθεί μια κατάφαση της κατάφασης» (!)

Η αποδοχή μιας οποιαδήποτε άποψης δεν εξαρτάται, και' ανάγκη, την άρνηση μιας άλλης. Η αποδοχή της ελληνικότητας δεν προϋποθέτει άρνηση της καθολικότητας κι' η κατάφαση της προσέγγιση της εθνικής και πνευματικής ταυτότητας, έρχεται να ενισχύσει και να ολοκληρώσει τη συνείδηση και την αντίληψη της παγκόσμιας διεθνούς κοινότητας. Μια τέτοια προσέγγιση ήταν και παραμένει, για μια Ελλάδα που μέχρι και τις μέρες μας, είναι εξαρτημένη και υποταγμένη στους άποικους συμμάχους και προστάτες, πραγματικά επαναστατική.

Σαν Έλληνας, ο Ελύτης αισθάνεται την ανάγκη και την υποχρέωση να αποκαλύψει και να προσηύξει τα στοιχεία εκείνα, του ελληνικού πολιτισμού που συνέτειναν στη διαμόρφωση του πανευρωπαϊκού πνεύματος. Από την άποψη αυτή, η ατομική ή η μερική συμβολή σε μια ολόκληρη, η ισότιμη θεωρία των στοιχείων, των λαών και των χωρών, εκφράζουν μια σχέση αλληλεξάρτησης ή, καλύτερα, αλληλεσχίας ανόμιμα στα διάφορα, έμφαση και άφραση όντα που συνθέτουν ένα χώρο-κίνημα ολόκληρο της ανθρωπότητας, θεμελιωμένο πάνω στον απαράβιαστο νόμο της παγκόσμιας κορροπίας.

Η ίδια ταύτη της αλληλεσχίας, της αλληλεξάρτησης της συνοχής και της συνέχειας μας ενδιαφέ-

ρον προέχει, λόγω της ιδιαίτερα σημαντικής εφαρμογής τους στην πραγματικότητα και στην ιδέα της Ελλάδας. Κι' η Ελλάδα είναι για τον Ελύτη, ακριβώς μια και μοναδική. Κάθε ένας σκεπτός ή εποχός, εξάγονται σε' ευθείας από το άριστο και το καλύτερο παρελθόν. Γιατί όμως, κοινή η σφαιρομορφής πραγματικότητα ώθησαν έναν ποιητή του κόσμου της Ελλάδας, να επιμένει τόσο πολύ και να θύει να αποδείξει την ενότητα και τη συνέχεια τούτη, προπαντός μου, για τη δεκαετία του σφύρα, από τότε να γίνει μια, μια κωνοστασία; Και πάλιν, η στάση του αποτελεί μια απάντηση προς τη Δύση. Από την Αναγέννηση και μετά, έρχεται ο ποιητής, η ακαία της Ελλάδας που υποθέτει η Δύση θεωρούσε δεδομένη τη ρήξη ανάμεσα στην Αρχαιότητα και στη σύγχρονη εποχή, μια ρήξη ανάλογη κι' εκείνη, ανάμεσα στη Ρώμη και το σύγχρονο λατινογενή πολιτισμό: «Εγώ και η γενιά μου — κι' εδώ περιλαμβάνω και το Σέρβερ — πασχίζουμε να βρούμε το αληθινό πρόσωπο της Ελλάδας. Από ήταν αναγκαστικό γιατί μέχρι τότε σαν αληθινά πρόσωπο της Ελλάδας εμφανιζόταν εκείνο που οι Ευρωπαίοι έβλεπαν σαν Ελλάδα. Για να επιτύχουμε το σκοπό αυτό έπρεπε να καταλύσουμε την ορθολογιστική παράδοση που βάραινε πάνω στη Δύση. Έτσι έρχεται η μεγάλη σύγχυση του υπερρεαλισμού σε μας, όταν αυτός εμφανίστηκε στη λογοτεχνική σφαίρα» (!)

Η ανακάλυψη της Νέας Ελλάδας σε φυσιογνωμική συνέχεια του Βυζαντινού και της Αρχαιότητας, μπορεί να είναι σήμερα, τυλάχιστον για τους αυτός Ελλάδας, μια αναμφισβήτητη πραγματικότητα. Ωστόσο, έστω κι' αν ο Ελύτης μιλά εδώ, για τη δεκαετία του τριάντα-σαράντα, η κατάσταση, στη Δύση τουλάχιστον, δεν άλλαξε πολύ. Γιόσο επάνω είναι να συναντήσει κανείς γαλλικά σχολικά βιβλία που να υπαινιχθούν την ενότητα και τη συνέχεια ανάμεσα στον Όμηρο, στους Τρωικούς πόλεμους, στο Βυζάντιο και στη σύγχρονη Ελλάδα; Στη Δύση, η Ελλάδα υπήρχε και υπάρχει ακόμα, ιδιαιτέρως μέσα από αρχαιολογικούς χώρους και μνημεία, μια Ελλάδα του παρελθόντος, «ενεργή όπως κι' η γλώσσα της! Η σπουδική-γλωσσική τούτη ακόμα, διαμορφωμένη κι' υποστηρίχθηκε και προσημομένη στις ανάγκες ενός μονόπλευρου, ορθολογιστικού δοκιμαίου πνεύματος, βόλεσε βέβαια, προφερόμενος και ελληνολόγους, αρχαιολόγους και ποιητές, πόσο — όμως, απασποκρινόταν στην πραγματικότητα της ίδιας της Ελλάδας.

Κι' όμως, οι απόψεις και οι συνέπειες τούτου του απεφωτισμένου ορθολογιστικού δοκιμαίου πνεύματος, πέρασαν και έβρεξαν τον ρομαντισμό και υπανόησαν τον εθνικισμό μιας σημαντικής μερίδας των ιδίων των Ελλήνων. Για έναν αδιόληρο επάνω η επίσημη Ελλάδα δεν είναι τίποτα περισσότερο από μια στείρα προγονολατρεία, μιλάει μια γλώσσα ηθελημένη και υπογορευμένη απραχισμένη, μιμούμενη ένα ένδοξο μα πιασμένο μεγαλείο. Η Ελλάδα, ανικανή να επανέρθει και να αποδεχθεί την ίδια την κατώτατη της υποδετούσε το δυτικό δόγμα για να ελθεί από την ασήμαντη και την ανωνυμότητα. Η Σύγχρονη Ελλάδα, υποτηρημένη και παρεκκλιμένη, κατήντησε να γίνει ένα απλό τοπίο όπου κατοικούσαν κι' Έλληνες που 'έκλειαν τη μοίρα τους πλάι σε' ακίνητα αγάλματα!

«ΤΗ ΓΛΩΣΣΑ ΜΟΥ ίδωσαν ελληνική το σπίτι φτωχικό στις αρμοδιές του Ομήρου».

Με τον πιο πάνω στίχο, ο Ελύτης εγκυβιβάει τη συνέχεια ανάμεσα στην Ομηρική Παράδοση και στη σύγχρονη Ελλάδα. Ο πρώτος στίχος δηλώνει ρητά τη γλωσσική ταυτότητα που αποτελεί και τον, και' εξοχή, φορέα της ιστορικής και πνευματικής συνέχειας. Το ρήμα «έδωσαν» να τμήσει πληθυντικά, εισάγει την εισήγηση μιας απόφασης, συνειδητής και αρχαίας ενέργειας, γεγονός που υποβιβάζει την εσωμάτωση των προδορισμών που ακολουθούν («καιτί - ζωητικό - αρμοδιές - Ομήρου»). Η συναντητική σύλληψη που είναι και ιστοριολογική, πολλαπλασιάζει τα επίπεδα και διακρίνει το φάσμα της ελληνικής πραγματικότητας. Η ελληνικότητα του Ελύτη προσδιορίζεται σ' ότι, συμβολικά και συμβολικά βέβαια, περιλαμβάνεται στην περίοδο, ανάμεσα στον Όμηρο και στη σύγχρονη φυσική και γλωσσική υπόσταση του, χωρίς να ανάκειται σε επίκτητες ιδεολογικές θέσεις. Ο προδορισμός του γεωγραφικού χώρου, όπου εκδηλώνεται η πραγματικότητα τούτη, συσχετίζεται και συνδέεται με τον αμεσότερο και ευαισθητικότερο τρόπο, με την πνευματική του παράδοση και με μια έρχη μεταγενετική ακόνη: «το σπίτι μου έδωσαν» στις αρμοδιές του Ομήρου». Έλεος, το επίθετο «φτωχικό» έχει διπλή σημασία, κυριολεκτική και μεταφορική, και προσδιορίζει ποιητικό την ελληνικότητά του.

Η Ελλάδα του Ελύτη, δεν είναι ούτε εκείνη των Ευρωπαϊκών ούτε εκείνη των πολιτικών. Είναι ένα σύνολο αξιών, βιωμάτων και εμπειριών, μια αλόγιστη που διαμορφώθηκε σπαστικά και εξελικτικά, κατά τη μακρά περίοδο της ιστορίας της και της οπείας, τα διάφορα στοιχεία, υποστηρίχθηκε το ένα πάνω στο άλλο, εφευρεόμενος να ένα το άλλο, δημιουργούν την Ελλάδα της καθημερινής πραγματικότητας, του ατομικού και του συλλογικού βιώματος «Μίλησα για μια καθαρότητα που το μεταφυσικό της ύψος είναι υπερποδοτιμένο

ακρίβως επάνω στο ηθικό και, από πάλι, ακριβώς επάνω στο αισθητικό, τίποτα που να γεφυρώσει και που μας έχει παραδοθεί από παλιά, σχεδόν, ότι έλεγα κίνηση των χεριών σκηνία στους Έλληνες κι' ανάκαθα, είτε αποδέχονται Φειδίας και Ικτίνο, είτε Λυδίοι και Ιερίδαροι, είτε ανώνυμοι θάλασσοι και μακρόχρονοι χρόνων της σκαλιρίας. Και που, επίσης, το φάσμα της είναι τόσο πλατύ, ώστε να πίνει από την αίσθηση και να φτάνει ως την ιδέα, ή πιο σωστό ακόμα, από την εμποτισμένη στον αλκοκόκο ζωή την επισοσότητα στο «θέλω» (!)

Ας εξετάσουμε όμως τον Ψαλό 8' τον ΑΞΙΟΝ ΕΣΤΙ ο οποίος συμπυκνώνει την εκάστη της Ελληνικής Ελλάδας:

Ε'
ΤΗ ΓΛΩΣΣΑ μου ίδωσαν ελληνική
το σπίτι φτωχικό στις αρμοδιές του
Ομήρου.
Μονάχα έγνωσε η γλώσσα μου στις
αρμοδιές του Ομήρου.
Εκεί σπύροι και σήρακις
ανερίδαρτα ρήματα
σέβαστα κρύβαντα μας στα ναλάζια
όσα είδα στα σπάρα μου ' ανέβω
σφουγγάρια, μέδουσες

κι τα πρώτα λόγια των Σερβικών
όσπρια ρόδινα με να τρέντα μάτρα ρήμη.
Μονάχα έγνωσε η γλώσσα μου με τα πρώτα
τα

Εκεί ρόδινα, κεδάνα
θεοί μελαχρινοί, θέοι κι' εδέδαρφα
το λάδι οδειάζοντας μες στα κελύφια
κρούστα
και κνούς από τη βαριά ευωδιάζοντας
λυγαριά και σήνα
σπύρο και πεπρόριζα

με τα πρώτα πισίσματα των σπινών
φαλακωδείς γλωκίες με τα πρώτα-πρώτα
Δάδα Σο.

Εκεί δάφνες και βάνια
θυματό και λιβάνισμα
της πάλης ελλογώντας και το καρποφίλια.
Στο χιμίμα το σπινωμένο με τ'

σπιλωμένατηλα
κνίσιες, τσουγκρίσματα
και Χριστός Ανέστη
με τα πρώτα σπάρτα των Ελλήνων.
Αγλαίες μουσικές με τα πρώτα λόγια του

Ύμνου.
Μονάχο έγγονα η γλώσσα μου με τα πρώτα
λόγια του Ύμνου!

Στον ύμνο τούτο, ο Ελύτης προσδιορίζει καθαρά, το ιστορικό και πολιτιστικό πλαίσιο μέσα στο οποίο εξελίσσεται και βιώνεται η Ελλάδα. Με κεντρικό σημείο αναφοράς τη γλώσσα και την ταυτότητα της (ΠΗ ΓΛΩΣΣΑ μου έδωσαν ελληνική), ο ύμνος εξελίσσεται πάνω σε τρεις βασικούς κειμενικό-πολιτιστικούς βλώνες: Την Αρχαία Ελλάδα, τη Βυζαντινή και τη Νέα. Στο δεύτερο στίχο, το κεντρικό σημείο αναφοράς είναι ο Όμηρος. Ακολουθούν στίχοι με παραστατικές εικόνες και παραπομπές στα ουσιαστικά στοιχεία της ταυτότητας: θρησκεία, μύθοι και παραδόσεις, τέχνες («Ξαρήνες», «Θεοί μελαγχρικοί», «το λάδι αδειάζοντας με στα πέλωρια κωπέια»). Οι εικόνες και οι αναφορές πλαισιώνονται από χαρακτηριστικά στοιχεία του αρχαίου γεωφυσικού χώρου: «ασπάρτοι και πέγκες», «σφουγγάρια, μέδουσες, αόστρακα», «λυγαριά και σχίνο». Οι ονοματοποιίες κυριαρχούν και εκφράζουν τη σχέση, την οργανική σχέση, ανάμεσα στο χώρο, τη γλώσσα και τον άνθρωπο.

Η εξέλιξη τούτη αρμονικά, μελωδικά, αυθεντικά και αισθησιακά, εκβάλλει στη Βυζαντινή περίοδο: «ευωδιάζοντας / λυγαριά και σχίνο / με τα πρώτα πισίσματα των σπινών». Η γλώσσα επανέρχεται σαν κεντρικό σημείο αναφοράς για να υπενθυμίσει ταυτόχρονα, τη συνέχεια και την αφηγηρία της νέας περιόδου. Πρωτοί προχωρήσαμε, αξίζει να επιστημονούμε τον έξω τρόπο με τον οποίο, ο ποιητής συνδέει την αρμονία του γεωφυσικού χώρου με τα ήμισυ όντα και τον άνθρωπο:

«και πυρές από τη ρεματιά ευωδιάζοντας
λυγαριά και σχίνο
σπάρτο και πιπερόριζα με τα πρώτα πισίσματα
των σπινών
φαλακωδείς γλωκίες με τα πρώτα - πρώτα Δάδα Σο!»

Υπάρχει και λειτουργεί εδώ, μια γλωσσική συνέχεια, σε ουδέτερο επίπεδο, ανάμεσα στο γεωγραφικό χώρο, στα στοιχεία της φύσης, στους θύμνους, στα δέντρα, στα παλιά και στους ανθρώπους. Η ρεματιά αναπνέει και ευωδιάζει ο σχίνος και η λυγαριά, οι σπίνες τραγουδούν και οι άνθρωποι ψάλλουν αποθεώνοντας την αρμονία τούτη, επιβεβαιώνοντας επίσης, τη θεωρία των Αναλογιών, που ο ποιητής επικαλείται στο παρόθεμα που προτάσσουμε στην αρχή του σημειώματος (βλ. Α.Χ. 456-462).

Η Βυζαντινή περίοδος εισέρχεται φυσιολογικά και μεγαλοπρεπώς, μέσα στην αδιάκοπη πορεία της εξέλιξης της συνέχειας και της συνοχής, με την επανασφαρά της γλώσσας σαν κεντρικό σημείο και την ταύτιση της με τη φαλακωδία σαν κατ' εξοχήν τρόπο έκφρασης της ελληνιστικής ταυτότητας. Η επάνοδος της παροικιακής έκφρασης «Μονάχη έγγονα η γλώσσα μου», εκ-

φράζει το τέλος μιας περιόδου αλλά και την αφηγηρία μιας άλλης καινούργιας, υποδεικνύοντας ταυτόχρονα την οργανική και φυσιολογική σχέση ανάμεσα στις δυο.

Η Βυζαντινή Ελλάδα, με όλα τα στοιχεία που ενσωμάτωσε και αφορούσε θα κληροδοτήσει στην Νέα Ελλάδα την άλλη διάσταση της ταυτότητας της. Και πάλιν, οι κεντρικοί στίχοι ακολουθούνται από εικόνες, πυραπομπές και αναφορές σε χαρακτηριστικά στοιχεία του Βυζαντινού - Χριστιανικού πολιτισμού: «δάφνες και βάνια», «θυματό και λιβάνισμα», «κνίσιες τσουγκρίσματα», «Χριστός Ανέστη» κ.λπ.: «...κάτι ακόμη πιο σοβαρό, ότι στη θέση μας εκείνοι μπορεί και νόχων εξαφανιστεί για πάντα από το προσκήνιο της ιστορίας». Με αυτή την αξιολόγηση, ο Ελύτης τοποθετείται όχι μόνο απέναντι στη μακρά περίοδο της Τουρκοκρατίας, αλλά και απέναντι στη Δύση των δογμάτων και του παλιτισμού. Και λίγο παρακάτω, επιχειρώντας να προσδιορίσει τη γενικότερη φιλοσοφία και στάση ζωής του ελληνικού πολιτισμού απέναντι στην ιστορία, δηλώνει: «Είναι ένα κλειδί» που, κοντά σ' άλλα βοηθεί πολύ περισσότερο από την επιστήμη να καταλάβεις πώς έγινε ο Παρθενώνας ή πώς κρατήθηκε η γλώσσα μέσα στα τετρακόσια χρόνια της δουλείας...» (4).

Η ελληνικότητα λοιπόν του Ελύτη, απελευθερωμένη από εσάτητες ιδεολογικές προσθήκες και περιορισμούς, επαλλαγμένη από δογματικές και μονομετρικές θέσεις και προκαταλήψεις, βιώνεται σαν μια αίσθηση ενείας, δυναμική και ακατανίκητη, στιγμήμα με και διαχρονική. «Μια αίσθηση βγαλμένη από το Θεό», συναφασμένη με την εκάστοτε ελληνική πραγματικότητα, στην πιο σφαιρική, στην πιο ουσιαστική, στη δυναμικότερη της μορφή.

Η ελληνική πραγματικότητα είναι το ριγός που μας διαπερνά μες στην ελασθάλασσα των Δελφών, όπου αρμενίζει σαν έργο τέχνης, η διάσταση του «θείου», μες στο αποκαλυπτικό φως ενός αιγαιοπελαγίτικου νησιού, κοροσμένου από κάλλος, παραδομένων στην καθαρότητα της σιωπής, μιας τόσο οικείας μιας τόσο υπερβατικής σιωπής! «Ποιό είναι λοιπόν το μουσικό που κράτησε, στη δική μας, παράδοση, το χέρι του ποιητή ή του καλλιτέχνη να μη βλασφημεί ποτέ τη ζωή» (4). Πούθε μας έρχεται ετούτη η φωνή, ετούτη η δύναμη η μυστηριακή που ασυναίσθητη καθοδηγεί και οδηγεί τον ποιητή τον καλλιτέχνη, στην ισορροπία, στην αρμονία στην ομορφιά:

«Και την ηχώ σταλμένη από τα περασμένα
όλοι ακούσαμε και γνωρίσαμε
Την ηχώ γνωρίσαμε και ξανά
με στεγνή φωνή τραγουδήσαμε» (4).

Με τρεις διαδοχικούς στίχους λοιπόν, ο Ελύτης πρώτα υποδεικνύει ότι η «ιστορική» ρήξη που προκάλεσε η Τουρκοκρατία δεν επεβλήθη ούτε σε γλωσσικό, ούτε σε πολιτιστικό ούτε σε πνευματικό επίπεδο. Κι ύστερα, με την ταύτιση της σχολικής ορθόδοξης παράδοσης με την Χριστιανική Ανάσταση και την ελληνική επανάσταση, ο Ύμνος ανακοινώνει την αφηγηρία της περιόδου της Νέας Ελλάδας:

«κνίσιες τσουγκρίσματα
και Χριστός Ανέστη
με τα πρώτα σπάρτα των Ελλήνων»

Οι δύο τελευταίοι στίχοι, κλείνουν τον ύμνο με την αναφορά στον Ύμνο στην Ελευθερία που αποτελεί έκφραση και διαώνιση της ταυτότητας του Ελληνισμού αλλά και θρίαμβο της γλώσσας

σαν κατ' εξοχήν φορέα της διαχρονικής τούτης ταυτότητας και σαν έξονα της πορείας από την Αρχαιότητα μέχρι σήμερα.

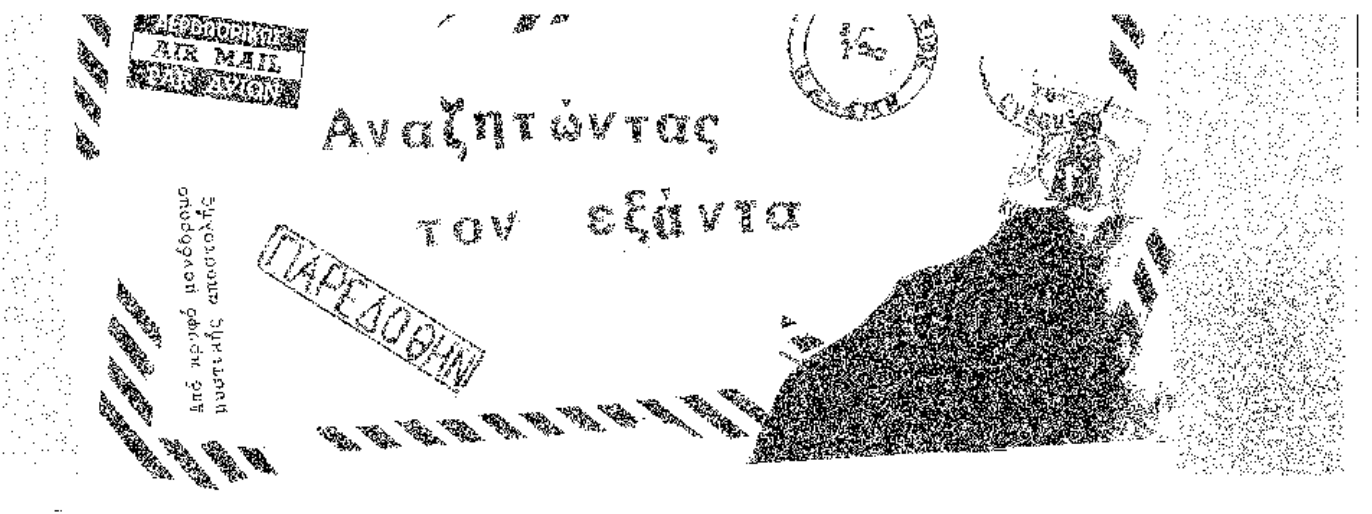
Η αποκατάσταση της συνέχειας και συνοχής ανάμεσα στις διάφορες φάσεις της πορείας και της εξέλιξης και δογματική προσέγγιση μιας ταυτότητας: κατακερματισμένης και ακρωτηριασμένης. Και για ένα πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα, η δυτική άποψη για την Ελλάδα, ιδεολογικοποιημένη και προσερμοσμένη στα ιστορικο-πολιτικά δεδομένα και στα αιτήματα μιας ανώτερης και κάθε άλλο, παρά επιδέχας ασκήσης άρχουσας τάξης, κατορθώνει να κοιταχθεί και να εισαχθεί μάλιστα ολόκληρο ουσιαστικό στη διαμόρφωση της «εθνικόφρονος ιδεολογίας». Η ιδέα της Ελλάδας του παρελθόντος, με όλα τα συναισθηματικά παράγωγα της, αποκομμένη από τη σύγχρονη εθνική και συγκεκριμένη της μορφή, παρήγαγε μια σειρά από «καταφυγμένους», κατά την ένφραση του Ελύτη, αλήθειες, έσχετες και ασύνδετες με την πραγματικότητα, με το βίωμα και την καθημερινή υπόσταση της Ελλάδας μες στη διαλειπτική εξέλιξη και πορεία της: «Μια «καταφυγμένη» αλήθεια για την Ελλάδα π.χ. είναι: η ιστορία της όπως την ερμηνεύουν οι επιστήμη Έλληνες. Μια άλλη καταφυγμένη επίσης, είναι η ιστορία της, όπως μας την παρουσιάζουν οι επιστήμη Ευρωπαίοι. Η ζώντανή αλήθεια, πιστεύω, βρίσκεται πάλι στην ιστορία της, όπως την ανακαλύπτει αναδεικνύεται μέσα σου, από την προσωπική σου εμπειρία και που, τα γεγονότα ή τα μνημεία της τέχνης, αλλά και μόνο την επισημασμένη και την εικονογραφούν. Η Ελλάδα π.χ. έχω κατάληξη από καιρό σ' αυτό το συμπέρασμα, είναι μια συγκεκριμένη αίσθηση - θ' άξιζε να βρεθεί: αυτήν ένα γραμμικό σύμβολο - που η ανάλυση της, η έρευνα των εντιστοιχιών της σ' όλους τους τομείς, αναπαράγει αυτόματα και σε κάθε στιγμή, την ιστορία της, τη φύση της, τη φυσιογνωμία της».

Την ηχώ λοιπόν, τη σταλμένη από το παρελθόν, ετούτη την ίδια άκουσε κι ο Χένρο Μύλλερ, ήδη από το 1940: «Και κίνητη στιγμή συνειδητοποίηση ότι δεν υπάρχει Αρχαία και Νέα Ελλάδα, υπάρχει μονάχα η Ελλάδα...» (3).

Και λίγο παρακάτω:
«Στην Ελλάδα σε κερκιδεί ακατάπαυστα η αίσθηση της αιωνιότητας των πραγμάτων, αίσθηση που εκφράζεται μες στο hic και το nunc». (δ.259).

Γιάννης Η. Ιωάννου

1. Α.Χ. σ. 17.
2. "Note sur Odysseus Elytis" Εκδ. CHARACTERES, Παρίσι 1979.
3. Ο Ελύτης Α.Χ. σ. 39.
4. Α.Χ. σ. 39.
5. Α.Χ. σ. 26.
6. Α.Χ. σ. 26-27.
7. Α.Χ. σ. 24-25.
8. Α.Χ. σ. 39.
9. ΤΟ ΑΣΙΟΝ ΕΣΤΙ, σ. 43
10. Χ. Μύλλερ «Ο κολοσσός του Αραρούσιου», Γαλ. Εκδ. σ. 51. Μετ. δική μας.

Από την στάση του λεωφορείου μέχρι την — σταθμευμένη, βέβαια — μοτοσικλέτα του εφημεριοκόπη, θα πρέπει να γίνει ζήτηση δεκαπέντε λεπτά με τα πόδια. Βέβαια, αν κάποιος — τον πρώτο μονόδρομο — έστω υποθετικά — τον πρώτο μονόδρομο κι άνοιγε γαφύρι πάνω από κείνο το τελευταίο οριζόδο, τότε πιθανόν να μπορούσε κανείς να υπολογίσει πως εάν πιστέ τυχόν το λεωφορείο να κάνει την διαδρομή αυτή καμιά φορά στον μέλλον, ίσως και να την κάλυπτε σε δυο λεπτά — εξοφλούμενων τυχαίων περιστάσεων — γιατί τόσο μέλλον θα χρειαζόταν και το κανονικό αυτοκίνητο.

Αυτή την ποσοτική διαφορά, όσο αόριστη κι αν φαίνεται, θα μπορούσε κανείς να την συγκρίνει με άλλες ποσοτικές, μελετώντας τη σκέψη πως — για παράδειγμα — ο εφημεριοκόπη συχνά πηλούσε και περιοδικά.

Το είχε κι αυτό φορτωμένο στην μοτοσικλέτα, μα ήταν παλιά για μια περίοδο ταχυδρόμος.

Λένε, όμως, πως ξέφνου ένα πρωί σταμάτησε να διανέμει γράμματα και πως ποτέ πια δεν πάτησε ξανά το πόδι σε ταχυδρομείο. Λένε, ακόμα, πως κείνο το περιεργό πραινό πήρε ένα γραμμάκι απ' το κορίτσι που αγαπούσε. Του έγραφε, παρακλητικά, πως πρέπει πάση θυσία να την ξεχάσει γιατί αυτή από καιρό αγαπούσε κάποιον άλλον.

Στην στάση, ωστόσο, ήταν τυχερά κι ένα κορίτσι. Περίμενε κι αυτή το λεωφορείο σαν όλους σχεδόν τους άλλους ανθρώπους που πάντα κάτι περιμένουν από τούτο τον κόσμο. Έκανε ήλιο πολλή, και πουθενά δεν είχε ίσκιος — μονάχα ο δικός-της ήτανε, κι αυτός της σημάδευσε — κι έτσι λοιπόν είχε διπλώσει μια εφημερίδα και την κρατούσε ψηλά, να σκιάσει το κεφάλι-της. Στη μασχάλη-της ο ιδρώτας θα άφηνε όπως πάντα εκείνο το μικρό σημάδι, σαν αφηγηρία προς τα ουράνια, μα στον ίσκιό της εφημερίδας παύς θα το γνώριζε:

Το λεωφορείο δεν άργησε να φτάσει, τόσο νεμιάτο από κόσμο βέβαια όσο κάθε συνήθισμένο λεωφορείο μπορεί και νάνε την μια ή την άλλη φορά.

Ο άλλος γιος, μου φαίνεται, του οδηγού ήταν στον δεκάπο-έχτο μήνα της θητείας-του, δούλευε εκεί σ' ένα απ' τα σύγχρονα μαγέρικα, κι έμαθε με ανάμεσα στα τόσα άλλα να μην φοβάται τις αράχνες. Παιδικός φόβος, από τότε που κρυφά άβασσε ένα παραμύθι της μικρής αδελφής-του. Άβασσε, λέει, πως «Οι αράχνες ήταν παλιά αιχμάλωτοι ποιητές, με ριζές στην χλωροφύλλη, γιατί ψηλώσαν τα χέρια και κλέψαν τα φρούτα. Δεν το ξέρεις, μικρό-μού, πως ο ουρανός είναι μια φυλλωσιά, σαν την βροσιά του ανέμου; Λοιπόν, στον πολλή καιρό, μέσα απ' την τόση στεγνή

παράκληση, ληπηθήκαν τα φύλλα τις αράχνες και τις αφήσαν ελεύθερες, πιστά να αιωρούνται κρεμμυκισμένες μεταξύ της κι ουρανού, στολές τρώφη των αρχαίων ηουλιών και γαφύρια μοχλί προς το άπειρο».

Κόπως παρόμοιο φόβος θα είχε κι ένας νέος επιβάτης που καθόταν δυο θέσεις μακριά από το κορίτσι, και που ίσως να ανέβηκε στην υπεύθυνη στάση. Αυτός φοβόταν κάθε λονής ψαλλιά κι είχε συχνά επιδίλτες πως υποβαδίζε στη νύχτα μοναχός, όταν κοντά σε κάποιο σουβλαντζίδικο ένα μουσουλίκι από νέα παιδιά τον κύκλωνε και σκότωνε με δεκαέξι ψαλλιδιές.

Ο ίδιος αυτός ο νέος επιβάτης, που καθώς είπαμε καθόταν μόλις δυο θέσεις μπροστά από το κορίτσι, περνούσε τώρα ευχάριστα την ώρα-του με το σταυρόλεξο του «Χθες». Σκεφτόταν να ρωτήσει τον διπλανό-του κύριο αν μπορούσε να βοηθήσει με μια λέξη, μα το λεωφορείο θα κόντευε να φτάσει, και φαίνεται δεν ήθελε να κόψει στην μέση την κουβέντα. Ίσως κανείς στην τάξη-του να γνώριζε: «Ναυτικό εργαλείο που μετράει με τους ήλιους. (7, καθ.)».

Ο διπλανός κύριος, πολύ ευπαθής, εκανε τάχα πως παρατηρούσε τα κτήρια, μα κάθε τόσο γύριζε το κεφάλι κάτι μοιρες κι έβρινε κρυφές αλόνθαστες ματιές στο κορίτσι με τα μαύρα μαλλιά και το ιραιο κορμί. Μα το κορίτσι, κατά πάσα πιθανότητα, δεν θα μπορούσε να ανταποκριθεί ακόμα και στον πιο αγνό ενός κυρίου θαυμασμό, γιατί είχε από καιρό χαρίσει, λέει, την καρδιά-της σε κάποιο νέο σπουδαστή — τώρα στο εξωτερικό, μα συντόμα θα ερχόταν για διακοπές γιατί είχε ήδη υπηρετήσει: — κι έχουν να πουν πως ο αγνός ο έρωτας δεν επιτρέπει τρίτα πρόσωπα, και πως δεν είναι δυνατόν νάναι κανείς εργατευμένος με δυο άτομα, ούτε και με περισσότερα, αλλά κάθε φορά μονάχα μ' ένα, ακόμα κι αν αυτό το ένα είναι του είδους που μπορεί συχνά να αλλάξει.

Γιάρ όλα αυτά, στη στάση εκείνη όπου κατέβει το κορίτσι, με το δροσερό αεράκι να φυσά στα μαλλιά-της, την μπλούζα και την γαλόζια-της φούστα, κρυφά κατέβει και ο κύριος που ίσως και να γνώριζε τον ναυτικό εξάντα. Την ακολουθήσε στον τόπο που εργαζόταν — ήταν πωλητήρια οικιακών ειδών σ' ένα κατάστημα τυχαία κολλητό με κάποιο σουβλαντζίδικο — κι ύστερα οργά το απόγευμα την ακολουθήσε μακριά, (πάντα απαραίτητος, ωσάν νάνε ο ίσκιος-της), στο σπίτι όπου ζούσε.

Την ίδια νύχτα εκείνη, τις ώρες που ένας κύριος της έγραψε για έρωτες και ποιήματα για χελιδόνια, η κοπέλλα όλο και διάβαζε ξανά την ίδια κείνη εφημερίδα που τόσο πιο την σκίασε. «Τραγική δολοφονία Κυπρίου στο εξωτερικό... Χθες

δολοφονημένος, εικοσεξάχρονος Κύπριος σπουδαστής... μετά από πολλαπλές μαρτυρίες στο στάθος, και ειδικότερα στον τόπο της καρδιάς... ανακλύθηκε από περιοδεύον παιδί ενό θιένεμε πρώηνες εφημερίδες την ώρα που έβραζε... Στην τόπο του εγκλήματος ανευρέθεισαν επτά μαχαίρια οικιακού είδους, κι ένα ψαλλίδι κρεμμυκισμένο στον ουρανό... στο αδιέξοδο όπου ζούκα... ενώ οι υπεύθυνοι Αρχές του κρατικού μηχανισμού, μελετώντας την υπόθεση, εξέφρασαν την υποψία πως ο νέος σπουδαστής υπήρξε ένα ακαμψό θυμία της εγκληματικής φυλετικής εκπαίδευσης που είχε ως αφηγηρία τον περασμένο μήνα την αναγκαστική δυο μεταναστών από την Κεντρική Αφρική και τον πνιγμό ενός αγνώστου τουριστή, κατόχου ενός περιεργού δελτίου αδειας εξόδου που όπως απεδείχθη ήταν άχρηστης διέυθυνσης... Στην τόπο, επίσης, του εγκλήματος ανευρέθεισαν επτά ταξιδιωτικά ειστήρια, καθόσο ο νέος σπουδαστής προσφώνως θα εισεστρεψε στην αναγκαστική-του πατρίδα για διακοπές, παρέα με επτά φίλους-του, όλος για τουρισμό... Τέλος, οι Αρχές — σε μυστική κινητοποίηση μεταξύ στοιχείων του υποκόσμου — εξετάζουν την εκδοχή ότι ο νέος, ο οποίος θα έδινε εξετάσεις το πρωί της επομένης (χθες), υποβαδίζε στην νύχτα μοναχός, χωρίς συγκεκριμένο προσανατολισμό. Εξόλλου, παρατηρητές άφησαν να νοηθεί πως το γεγονός ότι τα επτά ειστήρια δεν κλήτησαν παρεμύνη ύποπτα ανεξήγητα».

Ο κύριος που ίσως και να γνώριζε τον ναυτικό εξάντα, πιστά αναζητήσε την επομένη μέσα το κορίτσι στην δουλειά-της. Μα η κοπέλλα, κι αν πήρε το γραμμά-του, δεν φάνηκε. Εκεί στο παλιό σταυροδρόμι, με την πεσμένη χιμίμα σημάδευσε, όπου περίμενε οργά το δεκάπνο για να την δει, ήταν σταθμευμένη βεβαία κι η μοτοσικλέτα του εφημεριοκόπη, φορτωμένη σαν πάντα με περιοδικά και φωτογραφικά εγχειρίδια κάθε λεξιμωμανίας.

Κάποιος περαστικός, άγνωστος άνθρωπος με κρυζόμαυρη τραγιάσκα και ύποπτο μούτρο, μυστικά θα έκλεψε ένα μικρό εγχειρίδιο, μα αφήθηκε να πει μια λέξη ή να δώσει ένα στοιχείο αν ο κύριος τον είδε ή — που ίσως και να είναι το ίδιο πράμα — αν ο ίδιος είδε τον κύριο. Λένε κάποιος άλλοι πως μετανάστεψε στην Κεντρική Αφρική, εκεί που με της Πούλιος το φως για οδηγό υποδηλούν τα χελιδόνια. Λένε ακόμα πως ο εφημεριοκόπη υπήρξε παλιά για μια περίοδο ταχυδρόμος, κι εκανε την διαδρομή μ' αυτήν εδώ την σταθμευμένη τώρα μηχανή. Μα ύστερα κάτι θα του συνέβει κι αρνήθηκε τα γραμμάτα, για τα κακά μαγιάτα που φέρνουν στους ανθρώπους.

Λεόντιος Παύλου, 1988

«ΤΙ ΣΤΟ ΚΑΛΟ ΜΕ ΤΟΥΣ ΚΥΠΡΙΟΥΣ ΑΝΤΡΕΣ»;

ζωη ουαλτερ

Είναι αστειό αλλά όταν είμαι στην πατρίδα και κάποιος με κοιτά όταν περπατά, νιώθω κολακευμένη. Εδώ στην Κύπρο νιώθω ενοχλημένη!

Αυτό μπορεί να συμβαίνει διότι γίνεται τόσο συχνά και σχεδόν πάντα για τους ίδιους λόγους. Οι άντρες της Κύπρου με κοιτάζουν όχι επειδή είμαι ελκυστική ή επειδή είμαι μοναδική στο είδος αλλά διότι είμαι τουρίστρια. Φαίνεται ότι οι τουρίστριες, έχουν κάποια «φήμη» εδώ.

Κάποια μπορεί να είναι Αγγλίδα, Σκανδιναβίδα, Αμερικανίδα, Γαλλίδα ή οτιδήποτε άλλο. Για τον λόγο ότι δεν είναι κύπρια φαίνεται να έχει όλα τα προσόντα για μια εύκολη προσέγγιση με σκοπό την σεξουαλική απόλαυση. Είναι πιθανό, μερικές τουρίστριες να έχουν αυτή την φήμη αλλά δεν πρέπει να κρίνονται όλοι από τους λίγους.

Είμαι βέβαιη ότι όλοι οι Κύπριοι δεν θα ενθουσιάζονται να αποκαλούνταν πεστικοί, αγενείς και κακόφημοι. Δυστυχώς όμως μερικοί είναι. Πιστεύουν ότι οι γυναίκες έρχονται σ' αυτό το νησί για την σεξουαλική απόλαυση, τον ήλιο και την θάλασσα και γι' αυτούς τους λόγους τις ακολουθούν όπου και αν πάνε.

Ο τρόπος που σκέφτονται είναι παρα πολύ ενοχλητικός και γεμάτος διακρίσεις. Πιστεύω ότι είναι πάρα πολύ δύσκολο τέτοια κατάσταση να γίνει ανεκτική.

Για τέσσερις μέρες ταξίδευα μόνη μου μ' ένα νοικιασμένο αυτοκίνητο. Ενδιαφερόμουν να επισκεφτώ τα αρχαία και να θαυμάσω τα υποστυλικά χωριά, να βουτήξω τα πόδια μου στην θάλασσα και να ριξω μια ματιά στα θεματικά τοπία των βουνών. Η σκέψη να βρω έναν Κύπριο, για να μου κρατήσει συντροφιά το βράδυ, ούτε πέρασε από τον νου μου. Δεν νομίζω ότι επειδή ήμουν μόνη «τα ζητούσα». Αλλά μια μέρα αντιλήφθηκα άντρες να με περιτριγυρίζουν σε όποιο μέρος και να πήγαινα.

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΣΤΟ ΚΑΣΤΡΟ ΤΟΥ ΚΟΛΟΣΙΟΥ

Στο κάστρο του Κολοσιού, ένας άντρας που είχε τα τετραπλάσια χρόνια από μένα με ακολουθούσε όπου και αν πήγαινα. Μου ετόνισε, ξαφνικά, ότι ήταν το σφάλμα των τουριστών που το ΕΙΤΖ εισήχθη στην Κύπρο, και με πληροφόρησε ότι οι Κύπριες δεν είναι και τόσο «καλές» όταν πλαισιάζουν με κάποιον άντρα πριν τον γάμο τους. Τέλειωσε λέγοντας ότι οι τουρίστριες

δεν είναι «καλές» διότι καμιά δεν είναι παρθένα.

Στο Κούρειο, ένας από τους εργαζόμενους, μ' ακολούθησε διακριτικά αλλά συγχρόνως οϊγοτραγουδούσε ένα ελληνικό τραγούδι για να μου υπενθυμίσει την παρουσία του... Όταν τελικά μ' έφτασε με ρώτησε τις συνηθισμένες ερωτήσεις. Από που είσαι; Που μένεις; Πόσο θα μείνεις; Με συνόδευσε ως τον δρόμο και συνέχισε το τραγούδι. Πραγματικά θα προτιμούσα να έχω ένα ράδιο!!!

Σαν κατέβαινα από έναν βράχο, στην πέτρα του Ρωμιού, με χαιρέτησε ένας Κύπριος που πρόθυμα με συνόδευσε στο αυτοκίνητο του. Αργότερα με ρώτησε τις καθιερωμένες ερωτήσεις και προσφέρθηκε να μου δείξει την καλύτερη νυκτερινή ζωή της Πάφου. Όταν αρνήθηκα, με κοίταξε, λες και ήμουν μισότρελλη για να απορρίψω τέτοια ευγενική προσφορά.....!!

Τελικά, στην Πάφο, τόλμησα να βγω για ένα ποτό με μια άλλη τουρίστρια που συνάντησα. Καθήσαμε σ' ένα τραπέζι, έξω από μια ταβερνίτσα και απολαύσαμε την ήρεμη αύρα της θάλασσας.

Η ηρούια μας διαταράχθηκε όταν δύο Κύπριοι πλησίασαν το τραπέζι

μας λέγοντας «Σας πειράζει να σας κάνουμε λίγη παρέα»; Και έκασαν πριν καλά-καλά συνειδητοποιήσουμε τι γινόταν. Όταν κατάλαβαν τον άχρωμο ενθουσιασμό μας, έφυγαν χωρίς να μας χαιρετίσουν. Ένα γνήσιο δείγμα αγενείας. Ενδιαφέρονταν για μένα, ελπίζοντας ότι σαν τουρίστρια, θα δεχόμουν να πλαισιώσω μ' αυτούς, κάτι που μια Κυπρία δεν θα το έκανε φυσικά.

ΤΕΡΑΣΤΙΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Γνωρίζω ότι αυτό το πρόβλημα ξεκινά από πολύ βαθιά. Από κάπου που λέγεται ανδρικός οβινισμός. Αλλά δεν πρόκειται να προχωρήσω να αναλύσω τίποτε άλλο. Εναπόκειται στην κύπρια γυναίκα να πολεμήσει ενάντια σ' αυτό το πρόβλημα που δέρνει τη χώρα της.

Σαν τουρίστρια θα ήθελα να θειξω τους άμεσα ενδιαφερόμενους κύπριους με το παρακάτω σχόλιο: «Σας παρακαλώ αφήστε τις τουρίστριες ήσυχες. Αν κάποτε έχει ενδιαφέρον και για κάτι περισσότερο, πιστέψτε με θα το δείξει. Αλλά, καλύτερα να μην ταράζεται η γαλήνη στην οποία βρίσκεται, μια γυναίκα που περπατά χωρίς κανένα ενδιαφέρον για τους άντρες που την τριγυρνούν.

διαλεχτή

εργαστήριο - γκαλερυ κεραμικής
'αρχιεπισκοπικού φιλοθέου - 8, μεταξύ εναλλαξ και ορφέα τηλ. 4 3 7 4 1 8 λευκωσία

Τηλεφωνείτε μας και μεις σας στέλλουμε
λουλούδια και ευχές για σας.

Ανθοπωλείον

Λεωφ. Στροβόλου 62B, Τηλ. 427270, Στρόβολος
οικίας: 311051 ή 427541

Κυκλάμινο

«ΤΟ ΠΑΛΑΙΟΠΩΛΕΙΟΝ»

Αν για τα Χριστούγεννα θέλετε να χαρίσετε κάτι το ξεχωριστό επισκεφτείτε το «Παλαιοπωλείο».

Είδη Παλαιοπωλείου και λαϊκής τέχνης από διάφορες χώρες, καθώς επίσης και ποικιλία κοσμημάτων.

Ανοιχτό: 9 π.μ. - 1 μ.μ. 2.30 μ.μ. - 5.30 μ.μ.

ΚΑΒΑΛΕΤΤΟ

ΥΛΙΚΑ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ - ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΑΣ - ΨΗΦΙΔΩΤΟΥ

Ζητείστε να δείτε τα παρακάτω μας είδη:

- Λαδομπογιές
- Ακρυλικά
- GOUACHE
- Παστέλς
- Ακουαρέλες
- Χρώματα σε σκόνη
- LINO
- Μπλοκ σχεδίου
- Καμβάδες - τελάρα
- Πινέλλα λαδιού, ακρυλικών, ακουαρέλας
- Χρτόνια για παστέλς
- Βιβλία ζωγραφικής, αγιογραφίας
- Φύλλα χρυσού, ασημιού, χαλκού, αλουμινίου, ημίχρυσου
- Κάρβουνα

και δεκάδες άλλα είδη σε ποιότητες

Whitton and Newton

«ΚΑΒΑΛΕΤΤΟ ΕΞΗΡΕΣ» γίνονται αποστολές σ' όλες τις πόλεις

σ'επικοινωνίες Τηλ. 454189 Λαϊκή Γειτονιά Λευκωσία

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ - ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΙΔΕΕΣ

IDEAS WORKS HOP
9 ARISTOKYPRAS ST
LAIKI GITONIA
NICOSIA TEL. 452004

Ξωιμεφθείτε μας
και δείτε τα
φωτότυπα δώρα μας,
μωατιμ, διαυοσμηπινα
μαζιγαράμα, ζύγινα
χειροωοιπτα παιχνίδια
υοσμήματα,
υεραμνιά,
υεντήματα,
αυναυες ζωγραφικης
και υοζγά υοζγά
άλλα!...

Λαϊκή Γειτονιά Λευκωσία

Κωμοδρομίο
Εργαστήριο
Χαλμινών

Βιβλιοπωλείο

Εργαστήριο υεραμνιού
Πλάνω από τα
υεραμνιού
Εργαστήριο
ΙΔΕΕΣ

αρχοντικό

εστιατορείο - ταβερνα

λαϊκή γειτονιά τηλ. 450080

καπηλειό

λαϊκό-ταβερνείο

παρασκευη 12 φεβρουαριου στις 9 μμ.
στο εργαστηρι του δημου λευκωσιας

καρναβαλιστικος χορος

του περιοδικου

ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΤΕΙΧΩΝ

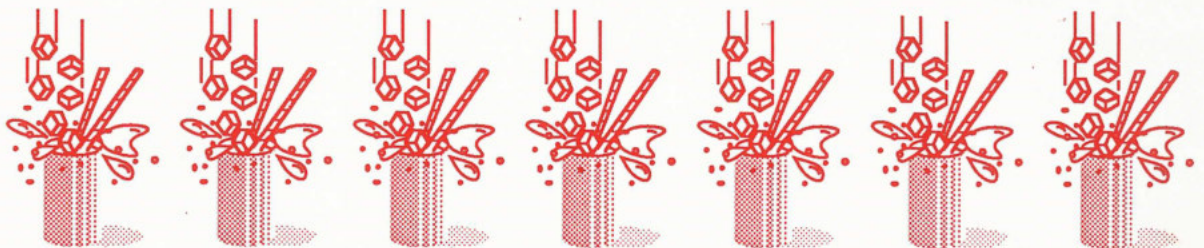
εκλογη προεδρου
απαραιτητως μασκαρεμενου

- καταβολη παραβολου εκ μιας λιρας υποχρεωτικως χαμενου
- διλεπτη προεκλογικη ομιλια απο τον καθε υποψηφιο
- ο υποψηφιος που θα εκλεγει θα κερδισει ενα αεροπορικο εισητηριο: λευκωσια-καστρι, μετ'επιστροφης...αν θελει
- επιλεγμενη μουσικη της 10ετιας του 60 δηλαδη...πολυ ροκ!!

στο μπαρ θα διατιθενται κυριως
οινοπνευματωδη...μειγματα

εισοδος με πρωτο ποτο δυο καφετιες €

λαχειο με πινακες των :
Αντη Ιωαννιδη, Παρη Μεταξα, Κουλας Σαββιδου και Χαμπη

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΣΕΛΙΔΑΣ PRINTED MATTERS 454958